

S A N C T A E
linguæ Hebrææ
Erotemata:

Quorum seriem uersa pagina
reperies.

Omnia uerò ita absoluta breuitate, facilitq; ordine tractata, ut non modò tyrones Grāmaticæ Hebrææ præcepta inde nullo cum negocio intra paucas septimanas addiscere possint: sed etiam perfectiores iam, ibidem inueniant, quod ipsos iuuare queat.

Ab autore postremùm recognita.

HIS ACCESSERVNT,

1. Veterum Rabinorum de Christo testimonia.
2. Apophthegmata ueterū Hebræorum, qui prophetarum fuerunt discipuli.
3. Catalogus librorum quorundam præcipuorū in uarijs linguis. Omnia in gratiam studiosorum Linguæ sanctæ;

A MICHAËLE NEANDRO Sorauiese edita.

BASILEAE, PER IOANNEM Oporinum.

SERIES EORVM QVAE
hoc libro traduntur.

I. Prior pars, literarum diuisionem, ipsarum potestatem atq; prolationē, puncta uocalia, de Dages item, & Raphc: deniq; de gutturalibus, & lectione Scheua, ac omnia quæ a lectionem faciunt, continet.

II. Verborum quatuor coniugationes: in quibus octo uerborum ordines, cum regulis omnibus necessarijs, facili breuitate, atq; ordine optimo explicantur.

III. Nominum declinationes, notiones, comparationes, genera & numeros: ad hæc, de formatione nominum uerbalium, adminiculo literarum Heamanti, continet.

IIII. Nominum affixa, & mutationum punctorum cause: in quibus post generales aliquot regulas, singulorum ordinum nomina, sicubi à primo ordine declinare uidebantur, regulis paucis specialibus explicantur: uerborum quoq; affixa postea, quo modo uerbis iungantur, ostenditur.

V. Punctationem, atque officium literarum seruilium habet.

VI. Pronomina, cum reliquis non declinabilibus partibus docet: & pauca quædam de accentibus pausantibus, hoc est, orationem in sua membra distinguentibus, ac puncta breuia in longa mutantibus, addit.

I N E R O T E M A T A H E-
brææ simul & Græcæ linguæ, iam edi-
ta, & conscripta à Michaele Nean-
dro, Georgij Aemilij
Elegia.

*Cùm uarias homini diuûm clementia linguas
 Contulerit, quarum sermo uocatur opus:
 Non minimas laudes Hebræa & Græca merentur,
 Dignæ quas reliquis omnibus anteferas.
 Altera nam legem Domini, pronissaq; tractat:
 Altera promit opes Philosophia tuas.
 Illa sacris seruit studijs: hæc apta prophanis,
 Doctrinæ atq; artis continet omne genus.
 Illam commendat mundi primæua uetustas,
 Temporis hæc laudem posterioris habet.
 Altera se Solymis, sese altera iactat Athenis:
 Illi Oriens sedes, Hesperus huicq; fuit.
 At quantum profint, & qualia commoda præstent,
 Et quàm non illis uita carere queat:
 Hoc docti nouère uiri, passimq; fatentur,
 Nec sapiens quisquam iure negare queat.
 Has quicumq; igitur linguas declarat, in illis
 Discendi facilem monstrat & arte uiam:
 Hunc certè humanis rebus prodesse fatendum est,
 Nec meritum tantum gratia parua decet.
 Præstitit hoc dignus præclara laude Neander,
 Dum studio præsens conäidit autor opus:
 In quo perspicuè linguam comprehendit utramq;
 Et facili monstrat prima elementa modo.*

Quæq; alij longa uerborum ambage loquuntur,
 Contracta ueluti porrigit ille manu.
 Difficiles uocum flexus dissoluit ad unguem,
 Et lucem uerbis, quæ latuere, parat.
 Insuper & uerum monstrat discantibus usum,
 Nec præceptorum non breuitate iuuat.
 Hoc est *κοινὴ* pio *κοινῶς* tractare labore,
 Et claram obscuris addere rebus opem.
 Accipe primitias tales studiosa iuuentus,
 Et præceptoris munera nosce tui.
 Tu quoq; chare senex Christo, uenerabilis Abbas,
 Ilenfeldiacæ duxq; paterq; Scholæ:
 Felici lætus studio gratare tuorum,
 E' ludo prodit nam liber iste tuo.
 Hinc tibi surgit honos, tua sese hinc gloria tollit,
 Nominis æternum prouenit inde decus.
 Viue diu uenerande pater : Christoq; fauente
 Esto diu studijs portus & aura bonis.

IN HEBRAEA EROTEMATTA

Michaelis Neandri Sorauiensis, Epigramma ad lecto-
rem Michaelis Neandri ex Valle Ioa-
chimica.

Τὴν ὀρθὴν παράδομον πόντα ἐνὶ λύμασι δείξας,
ὡς μὴ προσπρῆ τοῖς σκοπέλοισι σιάφῃ,
καὶ μάλα ἀγχίνοος, καὶ ἐμφρωρ πλοῖα λυβορνῶν,
λοῖνος παμπόλλης ἀξίός ἐστι τιμῆς.
ὡσαύτως χάριμ οἶδι ἄρρωστος ἐδοίπορος, ὅστις
ἐσφαλται, πιστὸν εἰς ἀνάγοντι ὁδόν.
τῆς χάριτος πολλῶ πλεον ἀξίός ἐστιμ ἐκείνος,
ὃς μασῶν ὀρθῶς τὰς ἀνέωγε θύρας.
μᾶλλον θεασεῖς διδασχῆς τὰ λιθέτρα ἀνοίξας,
ἐβραϊκῆς φωνῆς, χῆμα, φρασίμ τε λέγων.
ἢ γὰρ γλωττῆ ἀνδραϊα θεῶ κερύγματα τύρει,
ἐνθεν πηγάζει πᾶν ὑγιές τὸ ἔπος.
τῆ ἢ ὁ πρωτοπάτωρ, ἄλλοι πάντες τε προσφῆται
λιέχλιωτ', ἐν τε εἰς χριστὸς ἅπασι λόγοις.
τῆτ' οὐδ' τῆς σὺτάγμα (βέλος ἔχε πρηνὲς ἐφείς)
λέξεος ἐβραϊκῆς μὴ διάβαλλε κιαλόν.
γέγραπται τὰ ἅπαντα σαφῶς, καὶ χησίμα πάντα,
ἐξ ἄλλων ἐστὶν τῶ δ' ἐν ἔλοντα βίβλω.
εὐθετα πάντα νέοις παισίμ, πολύχρησα σοφοῖς δέ,
θαυμασὴ τάξις, καὶ τ' ἀκριβὲς βιβλίς.
νῦν ἄρα σὺ χάρισμ λάβε, καὶ τὰ ἄριστα Νεανδρῶ
σῦχεο, ὃς πιστῶς τὸν συνέγραψε νόμον.
ἀλλὰ ὁμῶνυμε χαῖρε, ὁμοῖα τε σύγγραφε πλείω,
λοινωνῶν πολλοῖς, καὶ με ἔπειτα φιλῶν.

CAROLI V DENHOVII GAN-
 daui in Sanctæ linguæ Erotemata Neandri,
 ΜΕΛΥΔΡΙΟΝ.

Εαρς βλέπεις σὺ ἀνεμῆ
 ὄσορ ἰλαδὸρ μελιοςαῦ
 ἀδινὸς χορὸς λιγείωρ
 πεπλανημυσύωρ ἀν' ὕλλω
 πεπότυτο τη καὶ τῆδε,
 λωρυφαῦ μὲν ἐξ ἀπαντωρ
 χλοσφῶρ ρόδωρ δρέπασαι
 γλυκοφωτὰ τέλω ἐβρῶλω
 μέλι λαρόρ ἐς τὸ σίμβλωρ
 ὀχεόντι. τῶρ Νεανδρος
 λόγιος δίνλω, καὶ αὐτὸς
 σὺ εἰς, νυῶ ἄς ἐξαψην,
 ὀσίης βίβλωισι γλώτῃς,
 σωέλεξον ἐν **ΩΨΙΓΩ**
 πολυιδέωρ ράβινωρ,
 πολυιδειωρ θ' ἐβραίωρ
 ἀπὸ χενσέαισι πηγᾶς,
 μεθοδῶ βραχεῖ, τέχνη τε
 μίαν εἰς ἀπαντατάξιμ.
 λογορ οἴσιρ ὦρ θ' οἴο
 αἶεν μέλει, τὸρ ἴδωρ
 ἐλίη λαλῶν ἰα γλώτῃς,
 ἐλάλησεν ἢ ποτ' σὺ τῆ
 χθονί, τοῖς βροτοῖς ὀμιλῶρ,
 χόρως ἐς δι' χεῶδε βίβλωρ
 λογιόιο τῆν Νεαίδρα:
 :σὺ γὰρ ἔλ' οἴω

CLARISSIMIS AT-
 QUE AMPLISSIMIS VI-
 ris, uirtute atque prudentia præstantibus, D.
 Præfecto ac Senatoribus in inçlyta Vratisla-
 uia, suis dominis atq; patronis, perpetua
 obseruantia colendisimis,

S. D.

INGVAE, ac interpretatio earundem S.S.^a donum sunt: quem cum haberet Apostoli, ac horum aliquot discipuli, in luculentiore mēsurā quā multi alij Ecclesiarum doctores, linguis totius mundi varijs, ac omnibus deniq; quibus uellent, locuti sunt. Vbi enim Spiritus sanctus,^b ibi nullius rei ulla ignoratio, linguarum cunctarum peritia, futurarum rerū omnium cognitio. Nam^c Spiritus sanctus scrutatur omnia, etiam profunditates Dei.

^d Id uerò linguarū donum (quod in prima Ecclesia, quemadmodum & prophetiæ & sanationum donum, unā conferebatur cum Baptismate, cum Spiritu sancto, cum manuum impositione) durauit in Ecclesia aliquot seculis, ad Irenæi usq; tēpora (qui Polycarpum^e audiuit, Ioannis euangelistæ discipulum, ecclesiæ Smyrnenſis episcopū, pietate, doctrina, cōstantia ac zelo uero pro gloria filij Dei illustrem) nam is se^f linguis

^a Actor. 2. & 10.

^{1.} Corinth. 12.

^b Actor. 3.

10. 11. 19. &

alibi passim

in Euangeli-

starum, Pro-

phetarum &

Apostolorū

scriptis, mul-

ta exempla

sunt.

^c 1. Corinth. 2.

^d Linguarū

donum quā-

diu durauit

in Ecclesiā

ab Aposto-

lorum tempo-

ribus.

^e De Poly-

carpo uide

Eusebium li.

4. pag. 14. &

15 de I. e. 1. eo

autem lib. 5.

ca. 20. & 6.

^f Irenæus li. 5.

sua etiamnum ætate loquentes audiuisse memorat. Ac fuerunt iam olim & superioribus aliquot temporibus patrum, & nostra etiam memoria, qui linguas simul tenuerunt diuersas: Origenes inquam Alexandrinus, cuius^a sex librorum millia se legisse scribit Hieronymus, & meminit Epiphanius, qui & ab assiduo lucubrandi labore Adamantij cognomen adeptus est: diuus Hieronymus, & Epiphanius ille ^b *πρωτά-γλωττες*, quòd linguarum quinque, Hebrææ, Græcæ, Syræ, Ægyptiacæ, & Latinæ etiam non ignarus esset, & cuius extat egregium opus græcè contra 80 hæreses eruditè scriptum: Porchetus ^c, cuius adhuc extant duæ partes, siue libri duo, uictoriæ aduersus impios Hebræos, in quibus tum ex Sacris literis, tum ex testimonijs Talmud, Cabalistarum & aliorum omnium autorum qui apud Hebræos authentici sunt, ueritas catholicæ fidei monstratur. Augustinus ^d etiam Iustinianus Genuensis, Prædicatorij ordinis monachus, & tandem episcopus Genuensis, cuius extat Psalterium Octaplum, & expectantur adhuc utrunque Testamentum, uetus & nouum, ab eodem in totidè lectionibus, columnis & linguis distinctum, quod in præfatione Psalterij sui Octapli iam olim promisit. Reuchlinus ^e præterea, triplicis linguæ culmen, trilinguis ille phœnix, *ὁ πρῶτος τῆς κοίτης*

^a Tom. 3 operum suorum aduersus Rufinum, & Epiphanius in Origene.

^b Epiphanius *πρωτά-γλωττες*.

^c Apud Hieronymum tom. 3. operum suorum, pag. 101.

^d Porcheti uictorie contra Iudæos.

^e Augustinus Iustiniani biblii Octapla.

^e Ioannes siue Reuchlinus, siue Capiton.

τῆς καὶ λόσμιση θεὰ γλαυκῶπις ἀθλίω, legum Imperialium doctor eximius, ac Cæsaris Maximiliani consiliarius, primus linguarum instaurator, doctor, propagator ac interpretus linguæ Hebrææ, Chaldææ, Thalmudicæ, Græcæ ac Latinæ in Germania. Et ante huc Raimundus Martinus Gotalanus prædicatoriæ familiæ monachus, de cuius Pugione multa Porchetus in suas uictorias transtulit. Adhæc Petrus Galatinus^a ordinis Minorum, artium & sacræ Theologiæ doctor, cuius extat opus insigne, de Arcanis catholice ueritatis, in Hebræorum libris, præsertim in Talmud inuentis: quod de hortatu Laurentij Pucij Cardinalis, familiaris sui, Leonis X. pontificis maximi, & Maximiliani Cæsaris, in defensionem præstantissimi uiri Ioannis Capnionis, & aduersus Iudaicam nostri seculi obstinatâ perfidiam, optimo ordine digestum de præcipuis articulis doctrinæ Christianæ edidit. Augustinus^b item Steuchus Eugubinus, Kisami Episcopus, cuius habetur Annotationes in *πεντάτευχος*, hoc est quinq; libros Moylis, & editi sunt unâ in publicum libri eiusdem decem de Perenni philosophia, de testimonijs philosophorum, poetarum, oraculorû ac Sibyllarum uocibus, multorum autorû sententijs: quorum libri hætenus in bibliothecis Italicis latent, necdum in publicum

a Petri Galatini opus, de Arcanis catholica ueritatis.

b Augustinus Steuchus.

*Pellicanus.
Munsterus.*

*Pauli Fagii
collationis sen-
tentiarum Bi-
blicarum in
aurijs linguis
opus.*

uenerunt, congesti ac conscripti. Pellicanus præterea, & Munsterus, de literis & linguis multis annis optimè meriti: quorum in linguis extant libri non inutiles plurimi. Paulus etiam Fagius, qui antequam absolueret translationum præcipuarum ueteris Testamenti, inter se uariantium, ex lingua Hebræa, Chaldæa, Græca ac Latina, collationem, post editos à se aliquot utiles libros, post conuersos de Chaldæo quinque Mosis libros, immatura morte sublatus est, multis desiderio sui relicto.

*Guilielmus
Postellus
quindecim
linguarum
gnarus.*

Fuerunt multi alij (quos recensere singulos nimis longum esset) quemadmodum & nunc sunt, qui Hebraicè, Chaldaicè, Arabicè & Latinè docti sunt. Inter hos uerò est, Guilielmus Postellus, qui superioribus aliquot annis Mathematicum & peregrinarum linguarum in Academia Parisiensi professor regius fuit, ac qui discendi causa uarias regiones peragrauit more philosophorū antiquorum, Africæ celebriora littora, Asiæ minoris notiora, Europæ orientales partes illas tam uarijs magnisq; autoribus celebratas, clarasq; : qui edito scripto testatur, se gnarum quindecim linguarum. ac extat eius cum alij libri non pauci de uarijs rebus ab eo conscripti ac in lucem editi, tum præceptiones Grammatices duodecim, ac
Lexicon

DEDICATORIA. 11

Lexicon totidem linguarum: Hebrææ uidelicet, Chaldaicæ ueteris, Chaldaicæ recentioris, quam à transitu fluminis uocant Samaritanæ, quæ prisca Hebraica est, Arabicæ uel Punicæ, Indicæ, Græcæ, Georgianæ, Tzeruianæ, Hieronymianæ uel Illyricæ, Armenicæ & Latinæ: ueluti & Cominetus Hispanus, qui Maximiliani tempore à Iudaismo ad fidem Christianam conuersus est, uir in diuinis literis apprimè doctus, cuius in Psalmos enarrationes aliquot Hebræo idiomate scriptæ leguntur, linguarum quatuordecim peritiam habuit. Vt ferunt etiam Petrum Lusitanum, qui apud reges Æthiopicos, multis de causis, in magna fuit æstimatione, tempore Ioannis Secundi regis Portugalliæ, non tantum Arabicum & Indianum & Lusitanum sermonem calluisse, sed omnium propè hominū linguas cognitatas habuisse. Theodorus equidem Bibliander, Heluetius, uir magnus, siue doctrinam, siue linguarum multiplicium scientiam, siue literas spectes, siue plurimarum rerum cognitionem consideres, de se ipso ac suo dono, quod sibi diuino munere contigit, hæc prædicare grato pectore non dubitat, ac* id his quidem uerbis: Equidem ut de uberiori aliqua perfusione diuini Spiritus gloriari nõ possum, nec debeo; ita beneficia

Cominetus Hispanus linguas quatuordecim calluit.

Theodorus Bibliander, quarum linguarum peritiam sit affectus.

* In Commentario De ratione communi omnium linguarum & literarum.

Christi

Christi seruatoris minimè uel modestū uel religiosum est dissimulare. Fateorq; me nō tam labore & diligētia, & ingenij quodam acumine singulari, quàm ex merito & gratia & dono Principis nostri Opt. Max. IESV CHRISTI, consecutū esse facultatem aliquā scribendi & loquendi, aut certè iudicandi de ijs linguis, quæ totum orbem terrarum longè lateq; possident.

Ac quia festinat seculū hoc præfens corruptum ac miserum, mundus inquam immundus, merdans, cacans ac coinquinans, pertransire, ac uenire quod expectamus: cōcionatur nobis ea lux, donum id linguarū eximium, quod effudit^a opulenter in hac ultima effœta ac fœtulenta mundi senectā Deus in multos, de statu integritatis paulo pōst redituro: de aureo illo ac cœlesti seculo, quod amisisse nos tātōpere dolemus habētus: de aduentu glorioso Dei filij nobis loquitur, ut iudicet uiuos & mortuos: cuius rei, linguæ renatæ, ac Ecclesiæ & Scholis redditæ, non mendaces sunt nuncij: de uita æterna nos admonet: de sancta illa ac æterna panegyri, quæ^b erit dies cōtinuus, sabbatum ex iabbato, sed sine tempore ἡμαρ μακρὸν, quod faciet Dominus, ut cum Sibylla loquamur, nos commonefacit, ubi Deo ac Spiritu sancto pleni,^c καὶ ὅπως θεὸς αὐτὸς γυνέμενοι, Deus ipse facti ἰνα cum Nazianzeno

^a *Lingua renata ac redita Ecclesiæ, quomodo signum fiat extremi diei: & de quibus rebus pios admoneant.*

^b *Esaiæ 6. Clemens li. 2. Ἐρωμάτων. Sibylla lib. 2. Oraculorum. Theodoritus sermonibus de providentiæ pag. 14. c Nazianzen. oratio e fuisse bri ad patrē.*

^c *μακρὸν, quod faciet Dominus, ut cum Sibylla loquamur, nos commonefacit, ubi Deo ac Spiritu sancto pleni, καὶ ὅπως θεὸς αὐτὸς γυνέμενοι, Deus ipse facti ἰνα cum Nazianzeno*

τολμήσας ἔπω, nō tantūm linguis loquemur omnibus, & multo pluribus quān nunc in hac uita loquuntur homines, si & id uellemus: sed etiam^a cognoscemus, intelligemus, sciemus & poterimus cuncta, cuncti scientes ac omnipotētes facti ut Deus ipse, Deo pleni, ac^b consortes eius diuinę naturę, diuinam ac spiritualem eius essentiam ὀφθαλμοφανῶς^c Deum ipsum sicuti est, secundum eius essentiam immensam, de facie ad faciem uidentes: Deum inquam;

— Toto^d quem corpore mundus

Non capit, angustum cui cœlum terręq; punctum est:

non^e ἱσραηλιτικοὶ αἰωνίως, ὥστε ἅπαντα χρόνον διάγειν μεθ' ὧντας διηλασθῆναι, ἵνα κἀλλιστον ἄθλον τῆς ἀρετῆς ἔχοντες ὦμεν, ἀεὶ τῷ νέηαρος καὶ ἀμβροσίης ἐμπιπλάμενοι, ut Epicurus, ut Plato, uterque philosophi Athenienses, cœlum sibi somniant, ^f ἂδρὴν ἢ ὀλίγον θεῶν οὐκ ἴμῳ φέροντες: ἀλλ' ὅλοι θεοειδέεις, θεῶν τε ὅλα καὶ μόνον χωρητικοί. τῆτο γὰρ ἡ τελεύσις πρὸς τὸ ἀσύνδομον, ut Deus^g sit omnia in omnib. electis: hoc est, ut in Deo habeamus, possideamus, sciamus ac possimus omnia, quemadmodum Deus ipse, subblata in æternūm ignorantia & impossibilitate omni, quibus post lapsum in hac uita propter peccatum punimur: quemadmodum cæteris malis quę longē lateq; uitam hanc occupāt premimur: ut simus tandem cum Deo semper, ^h hoc est ubiq; in ictu, in momento

a 1. ad Cor. 15

b 2. Pet. 1.

c 1. Cor. 13.
1. Ioan. 3.

d Paulinus
in 9. natali
Felicitis. 2. Pa-
ralipom. 2.
Psal. 138.

Hieremia 23.
Iob 11.

e Plato lib.
2. de Repub.
In Gorgia itē
& Phædone.
Vide etiam
Aeneæ Ga-
zæi Theophras-
tum.

f Nazianz.
lib. 4. de Theo-
logia.

g 1. Cor. 15.

h Ad Thes-
salonicens. 1.
cap. 4.

momento oculi, in Deo tamen semper existentes, & unà uiuentes ac uersantes in nouo^a cœlo ac terra, quæ Deus creaturus est, ac quæ expectam⁹ iuxta promissum ipsius, ut in ijs lætemur ac exultemus usq; in sempiternū, sine fine, sine anno, sine uere, æstate, autumno & hyeme: sine mensē, sine die, sine hora, sine puncto, sine tempore. Nam ubi Deus, ibi tempus nullū: Amen, Amen, Amen.

a *Esaiæ 65.*
a. Petri 3.

b *Vide Hieronymum in expositione 3. capitis Zophonie. Argentinum item Steuchum, in Annotationibus cap. 37. Genes.*

Cæterum Hebræa lingua, ut cæteris in mundo linguis omnibus^b prior ac uetustior est, ita linguarum omnium mater existit, omnibus admista, & quasi interspersa, ut nulla gens sit, nulla lingua tam barbara, tam uel procul remota ab Hebræa consuetudine, quæ non materna aliqua uocabula, hoc est Hebræa, siue integra siue corrupta retineat. Hebræa enim uocabula in omni lingua reperies, quod tum alijs iam olim sic uisum & demonstratū est, & à Hieronymo etiam sæpe obseruatum (nam linguam Chaldaicam, Arabicam, Syram, Punicam & Æthiopicam silemus, quarum tâta est cum Hebræa similitudo, ut eadem penè uideantur.) Inde enim, ab Hebræa inquam lingua, profluxerunt linguę omnes in orbem, propter peccatum, propter superbiam hominum, ciuitatem & turrim facere uolentiū, cuius culmen attingeret cœlum, ut hac

Cap. II. Gen.

ratione

ratione celebre nomé suum redderét. Nam antè per annos 1720 omnium unum erat la-
bium, unum idioma Hebræum.

^a Inde inquam deriuatæ sunt linguæ nō
LXX tantum, ut aliqui scriptis prodiderūt,
suis ducti rationibus non admodum uerifi-
milibus, sed multo plures quàm ut certo
numero ^b queant comprehendi: queamad-
modum Homerus etiam ingenij ille cœle-
stis uates, fons ingeniorum, ac primus do-
ctrinarum & antiquitatis omnis parens scri-
bit, in unū solū bellū Troianū, quod multo-
rū literis celebratū est, cōfluxisse hinc inde
ex uarijs terris multarū linguarū homines.

ἔ γὰρ (inquit) πάντων, ἦν ὁμὸς θρόος, ἔδ' ἰα γῆρος,
ἀλλὰ γλώσσ' ἐμέμνητο, πολὺν κληῖσι δ' ἔσαν αἰδρες:

a Epiphanius in praefatione Panarj. item in Sethianis.

b Plures linguæ quàm
77.

hoc est, ex multis locis cōuocati. Ac Plinius
cum Strabone scribūt, Dioscuriada urbem
Colchorum, qui Asiæ populi fuerunt po-
tentissimi & opulentiss. & uel Argonauta-
rum nomine celebratissimi ueteribus scri-
ptoribus, nunc desertam, quondā adèd cla-
ram fuisse, ut Timosthenes in eam ccc na-
tiones, quæ dissimilibus linguis uterétur,
descēdisse prodiderit: & postea à Romanis
centum triginta interpretibus negocia ibi
gesta esse. Et Diodorus Siculus, Græcus hi-
storicus, in tertio libro Antiquarum narra-
tionū, meminit in sulē positē in Oceano au-
strali ultra Arabiā, in qua homines diuisam
linguam

Lib. 6. cap. 5. mundi historia. Strabo li. 10. Geographia.

linguam habeant, loquelam uariantes ut etiam auium diuersarum castus imitentur. Quodq; magis admirandum est, eodẽ tempore cum duobus hominibus loquuntur perfectẽ, simul respondendo & disputado, ut una parte linguæ uni, altera loquantur alteri. Vnus uerò ^aMithridates, rex Ponti in Asia potentissimus & opulentissimus, qui & uenenũ bibebat sine nocumẽto, & à Romanis uix multis tandem prælijs cæsus ac superatus, cum esset rex duarum & uiginti gentium, ^b totidem linguas callebat, & in singulis facultatem dicendi, etiam in concione populi: totidem enim linguis iura dixit, & singulos pro concione sine interprete affatus est. Quid ^c autem perinde mirũ uideri debet, quàm omnium gentium linguas, dicta ac cogitationes cunctorum hominum, paucis literarum ac alphabeti elementis includi: ac libros omnes, de quacunque materia scriptos à quibuscunq;, ex paucis orationis siue partibus siue uocibus cõfici: ut apud Latinos octo, apud alios paucioribus, multotiens iisdem uocibus repetitis, ac non temerẽ, sed aptè & certa quadã lege cõnexis? ut rectè dixerit Plato, harum rerum consideratione excitatus: gratam de Deo famã in artibus sparsam esse. Commenfactiones item & doctrinas de uirtute & mutuis officijs, quæ debemus alter alteri,

in

^a De Mithridate uide Plutarchum in Pompeio, & Lucullo.

^b Plinius li. 7. cap. 24. lib. 25. cap. 2. Quintilianus li. 11. ca. 2.

^c Omnium hominum cogitationes ac dicta, omnes libri in mundo, conficiuntur de paucis orationis siue partibus siue uocibus.

in iisdem proponi: quemadmodum artes aëharum partes sibi non deesse, sed præstò adesse mutuò uidemus, operas mutuas sibi tradentes inuicem: ita ut uel Grammatices uel Donati præcepta concionentur & doctõribus & discipulis, de multis magnis rebus, ad quarum cogitationem suo exemplo mutuis officijs, ordine, cõcordia, & colli-
gantia quadam nos exuscitare conantur.

Porro linguæ Hebrææ tanta est utilitas, ut eam nulla lingua quamtumuis disertis uiri, nullius oratio quantumuis eloquentis, satis explicare possit. Hoc ueluti scrinio, ut Tertulliani uerbis utar, thesaurus omnis Iudaici sacramenti, & proinde nostri continetur. Hic mysteria regni Dei panduntur. Tanto bono cõmoti Origenes & Hieronymus, alijq; Christianæ fidei proceres, linguã Hebraicã inter maximas occupationes ac difficultates didicerunt: & qui ea doctrina destituti fuerunt, ut Aurelius Augustinus, tum suam in hac parte infelicitatem questi sunt: tum alijs autores minimè cõtemnendi fuerunt, ut discere uellent, quibuscunq; occasio illa & facultas non denegaretur. Post quos pariter sanctissimos & doctõs. Ecclesiæ doctõres, Viennensis Synodus rectissimè decreuit, ut in Scholis celebrioribus honesto salario foueantur, qui Hebraicam & Arabicam & Chaldæam linguam doceant: non

Lingua Hebrææ utilitas inenarrabilis.

Hieronymus in epistola ad Rusticũ monachũ. Item in epistola ad Pammachiũ & Oceanum lib. 3. operum suorum. Augustinus li. 2. de ordine ca. 17. lib. item 2. contra literas Petiliani ca. 38. & in Proœmio lib. 3. de Trinitate.

obscurè testata, & cognoscédę & explicádę religionis organū esse præstátissimū, earū literarū inter sese affīnium, cognitionē. Eius laudes nos mittimus hoc loco, quòd eas scripserint laudatissimè & copiosissimè, tū alij uiri magni ac eruditi, quib. fidē meritò habemus, & eorū laudationes maximi facimus & legimus, & ijfdē cōmouemur: tum uerò ante omnes doctor Ecclesiæ omnium

Lutherus
ἀντιχει
σοφόνης
2. ad Thessalō
niscē, es, cap. 2.

maximus & θεολογώτατος S. Lutherus, ἀντιχει σοφόνης ille suspiciendus, potens in dictis ac factis, Ecclesiæ iam olim à Deo, per os Pauli, & Hufsiij (cum ad ignis suppliciū propter ueritatis confessionē duceretur) qui impulsu Spiritus sancti, non propria aut alterius hominis uoluntate, loquuti sunt, promissus. Erasmus etiā Roterodamus, & Philippus Melancthon, uiri summi ac excellētes.

1. Petri 1.

2. Petri 1.

Lingua Hebræa propter sola Biblia discenda.

Discimus autem Hebræam linguā propter Biblia maximè, ubi in singulis uocib⁹, phrasib. acidiotismis Hebræis, singula insunt pondera, pendent magni montes, ac Cōmentaria luculēta, facilia, plana ac perspicua: quæ id præstant sæpe, id suggerunt ferè semper, quod uix ullius quantumcunque felicitis interpretis expositiones similiter tibi suppeditabunt: quod exemplis multis doceri ac ostendi potest. Vbi enim Biblia sacra dempseris, nihil habebunt librorum, quod cognitione ac lectiōe admodū dignū sit,

Judeorum libri quales.

fit, Iudæi duræ cervicis, obstinati, indurati, surdi ac cæci τὸν τε νόον, τὰ τε ὄτια, τὰ τε ὄμματα, proditores, abnegatores ac crucifixores tandem Dei filij. Quid enim ab his discas boni, qui ipsi nec intelligūt quicquā, nec didicerūt, multo minus docere possunt, ^a cū in diuina Scriptura minus habeāt intelligentiæ quàm asini: ut ^b interpretari eā, ac dicta eius assequi planè nequeant, sine agnitione filij Dei, sine lætione noui Testamēti (quod au rea glossa est ueteris) sine pia discēdi ac docēdi uoluntate, quæ genti huic perfidæ, spuræ, adulteræ, degeneri ac rebeli ab initio nūquā affuit: quēadmodū id alibi lōgi⁹ repetita narratiōe, copiosi⁹ demōstrauim⁹.

Thargunim ^c tamē ipsorū excipias nō im meritò, hoc est Chaldaicas Bibliorum Paraphrases, in quib. multę Scripturę patrū, Mōsis & Prophetarū Sentētia mirè illustrātur, ac rectè exponūtur: & si quę in Hebręo obscuriora sunt, plana, clara ac perspicua reddūtur. Habuerūt ^d aut Iudæi uarias uariorū interpretū Chaldaicas Paraphrases, quas ipsi Thargū nominant, alias in Babylone, alias Hierosolymis, alias alibi & ab alijs factas, nō eodē tempore: quarū alię tamē alijs meliores sunt. quēadmodū apud nos nunc sunt multorū Latinæ cōuersiones, ut olim multę Græcæ trāslationes fuerūt, quas Origenes collegit omnes, ac in uno uolumine

^a Iudæi in Scriptura minus habēt intelligentiæ, quàm asini. Vide Petrum Galatium in opere de Arcanis catholice ueritatis, lib. 3. ca. 11. ex Rabi Pinhas filij Hair uerbis. ^b Iudæi quare Biblia non intelligāt, & multo minus ea interpreta ri possint.

^c Thargunim, hoc est Paraphrases Bibliorum in Chaldaea lingua quales.

^d Vide Renschlinum lib. 1. de Verbo mirifico. Porchetum in prima parte Victorie, cap. 2. & ante omnia Prefationem Helie Leuitæ in Lexicō suū Chaldaicum. Citat uerò Thargum

b 2 digestas

etiam diuus Ambrosius lib. 1. Hexaemeron, cap. 31

a Epiphanius li. de Pōderib. & mensuris. Athanasius in Synopsi scripturæ. Hieronymus itē tom. 1. operū pag. 102.

b Iudæi in Babylone linguæ in Hebræam dederunt.

c Tempore Christi & Apostolorū Iuxta loquebantur non Hebræicè, sed Chaldaicè.

d Chaldaica uocabula noui testamētī.

digestas in aliquot lectiones distinxit, ^a ac inde τετραπλᾶ, ἑξαπλᾶ τε, καὶ ὠν/απλᾶ sua exemplā cōfecit, quorum multi scriptores Ecclesiastici meminere. Cū enim captiuitate Babylonica, quæ annis 70 durabat, linguam Hebræam uernaculā dedidicissent ^b Iudæi, ac post reditum solam Chaldæam linguam tenerent: nemo uerò Hebræā calleret, præter solos legis doctores, scribas ac pharisæos: de Hebræo in Chaldæū biblia liberiore uersione transtulerunt, ut à uulgo quoq; legi ipsa ac intelligi possent, qui Chaldaicè loquebatur. ^c Christi etiam & Apostolorum tēporibus, qui & ipsi Chaldaicè, nō Hebræicè cōcionabantur, sed ea lingua utebantur qua populus, ut audiri ac intelligi possēt, id quod manifestè indicāt peregrina illa uocabula, quæ in nouo Testamēto reperiuntur: nō enim sunt Hebræa, ut quidā existimāt, sed ferè omnia ^d Chaldaica siue Syriaca: ut,

מַמְמוֹנָא	Mammona, diuitiæ. Matth. 6.
בַּר יוֹנָא	Bar Iona, filius columbæ. Matth. 16.
גּוֹלְגוֹתָא	Golgotha, cranium. Matth. 27.
שַׁבְּקָתַי	Sabaſtani, reliquisti me. Mat. h. 27.
בּוֹנֵי רָעַשׁ	Boanerges, filij tumultus. Marci 3.
טַלִּיתָא קוּמִי	Thalita Kumī, puella surge. Marci 5.
כֵּיפָא	Cephas, petra. Ioan. 1.
חַסְלֵ דְמָא	Hakal dema, ager sanguinis. Act. 1.
טַבִּיָּתָא	Tabitha, caprea. Actor. 9. (Cor. ult.)
מָרְנָתָא אֲנָתָא	Maranatha, dominus noster uenit. 1.

Hæc

Hæc inquã Chaldaica sunt, nõ Hebræa, quû in biblijs Hebraicis minimè inueniantur, in Chald. autem nullibi non occurrant.

^a Talmud uerò, id est doctrinale ac disciplinale ipsorum, in quod tota traditio Iudaica impenso studio cõgesta est, quod ipsi geminum habent, Hierosolymitanû ac Babylonicum, quod sex comprehensum ordinibus, continet supra septuaginta ingentes libros, quo uolumine haud quidquam maiori aut pari ueneratione apud ipsos censeatur, meras propemodum nugas continet, fabulas anilibus nœnijs non meliores: blasphemias præterea in Dei filium, quẽ nunc spurium, nunc suspensum nominant, nunc alijs nominibus: tum Mariam matrẽ eius, & huius discipulos Apostolos, Christianos singulos, & uniuersos, tum ipsum Christû sceleratè ac impiè, cõtra hos diabolo ea dictante, scriptis ac confictis blasphemant, uelut id alicubi pluribus ostendimus: superstitiones præterea ridiculas ac traditiones stolidas, narrationes manifestè mendaces, horrendas etiam quandoq; ac execrandas, ita ut nesciam an operæ precium fecerit ^b Clemens pontifex, cum Talmudicas fabulas in Latinum transferre iuberet: an uerò etiã tempus & ocium rectè collocarint, qui nostra ^c ætate plerosq; Talmudicos libros ac multos Rabinorû Cõmentarios, immenso

a Vide Galatinû in opere de Arcanis catholica ueritatis. Paulum item Burgensem in additione capituli cap. Esaiæ 34. Reuchlinum etiam in Speculo oculo, & Porchetû in Præfatione in uictorias suas.

b Talmudici libri Latini facti. In Clement. de Magistris.

c Pellicanus plerosq; Talmudicos libros Latinos fecit.

*Libri Iudeo-
rum nō eius-
dem generis.*

Cabalista.

*Iudei fures
philosophorū
& poetarum
Græcorum et
Latinorum:
Evangelista-
rum etiam.*

labore, sine fructu priuato & publico, Latinos fecerunt. Nam præter Talmud habent etiã nostrates Iudæi, militū Romanorū spurij, alios libros, quorū alios uocāt Pessatim, expositores, qui in literali sensu uersantur: alios Darssanim qui allegoriã sequuntur. Habēt etiã Micobalim, id est Cabalistas, quibus peculiare est, tū omnia in Deū reducere, tū ex literis ac nominibus ipsiq; rebus symbolicam quandã Theologiã, siue Pythagoricã potius philosophiã efficere: ubi nō modò litterę ac nomina sint rerū signa, sed etiã ipsę res rerū sint significationes. Habent & multos alios uarij generis scriptores, quorū omnium libri, si in unū redigantur, immensam cōficiant struē: qui Venerijs hæctenus à Daniele Bãbergo typographo in magno excuduntur numero, ac recuduntur iterum hæctenus.

Quod si quę præceptiones de alijs rebus siue de moribus in ipsorū libris traduntur, aut minus rectè sunt traditę, aut de Græcorū ac nostrorū etiã libris à Iudæis, qui post Christi tempora uixerunt, ex quorū fermè libris Talmud postea cōgestū est, sunt descriptę: artes, omnes facultates, medicinã & leges qualdã: Theologiã etiã, si modò ulla ipsis superest amplius, post semel abnegatum & crucifixū Christū: de Græcis & Latinis fontibus, Euāgelistarū & Apostolorū præterea scriptis, hauserunt: licet id magno supercilio

lio tegere ac dissimulare conentur. Quem admodū enim à patrib. Hebræis, quicquid sinceræ solidæq; philosophiæ apud Græcos & Romanos, aliasq; gentes ullo tēpore extitit, ceu è fontib. deriuatū est: ac quēadmodum² philosophi multa acceperūt à patribus, à sacerdotibus Ægyptijs, à Iudæis, cū quibus etiā^b Aristoteles se cōtulisse scribit, discēdi causa^c uniuersum orbē peragrātes: alij etiā repetitis aliquot uicibus id facientes, angulos singulos excutiētes, inquirendē ac indagandæ ueritatis gratia, ex Biblijs etiam multa addiscētes (quod quinq; libri Mosi etiā ante^d Persarū imperiū, longē ante Septuaginta interpretes, qui Ptolemæi primū Philadelphi tēpore iſuerūt, Græcè legerētur, à quocunq; etiā cōuersi) ita Talmudistæ, Cabalistsæ, Rabini, ac quicunq; alij Iudaicæ fæcis scriptores, qui post Christū uixerūt, multa à philosophis cōtrā acceperūt, ac pro suis usurparunt: ueluti etiā^e Romani Græcorum interpretes, pleraq; sua de Græcorum libris transcripserunt. quod sic futurum Sibylla iā olim prædixerat, hoc uersu:^f

^f ἕξ ἰάδος χόρπυς σοφῶν ἕξει ἰταλίησιρ.

b 4

Quod

a Quomodo Philosophi, patrum discipuli, pluribus docetur apud Iustinum, Clementē Alexandrinum, Origenē, Theodoritū, Theophilum, Eusebium, Tatianum, Cyrillū, Chrysostomū, Græcos patres. Vide etiā Suidā in uoce *πρωτομαθητῶν*.
 Augustinū item lib. 8. ca. 11. de ciuitate Dei. lib. item 8. Confessionū.
 b Vide Iosephum lib. 1. cōtra Appion.
 c De Græcorū peregrinationibus uide Diodorū Sicilū, Græcum scriptorem, lib. 1. 2. 3. 4. 5. Item lib.

6. Bibliotheca sua. Laertium etiā in plerisq; philosophorū uitis: Solone, Platone, &c. Platonē etiā in nobili suo Timæo. Suidā in uoce *λόγισται*, & *πρωτομαθητῶν*. Philostratum in uita Apollonij Tyanaei: & diuū Hieronymū, qui aliquoties de eo meminit. d Quinq; libri Mosi Græcè legebantur etiam ante Persarū imperium. Vide Euseb. lib. 13. cap. 7. de Preparatione Euangelica. e Romani scriptores Græcorum discipuli ac interpretes. f Versus ille Sibyllinus legitur in epistola Heracliti ad Hermodorum.

Quod uerò Iudæi nec satis affecuti sint, & corruerint malè intelligendo, & peius uertèdo, quod à philosophis, quod ab Apòstolis & Euágelistis sumpserūt, indicant & docent tum alia, tum aliquot ipsorum libri Astronomici, Sphærici, Physici, Astrologici, Arithmetici & Dialectici, qui in uulgis annis aliquot superioribus sunt editi: quæ & horridiora sunt, minusq; culta, nec facilia, nec plana, nec perspicua, ut his legendis uix ullum sis facturus operæ precium:

Gratius ex ipso fonte bibuntur aquæ.

Historia etiam apud ipsos fabulis monstrifera plena est, amisso oculo, qui ueritas est: peccans in rebus, personis, locis & temporibus: ubi apud Græcos pleraque multo sunt certiora, longè illustriora, elegantiora ac dulciora. ut nihil nunc dicamus de dicendi ipsorū genere monstrifissimo, ac cōposito ex omniū fermè gentiū ac linguarū uocabulis: & à Biblica dictione, quæ pura, simplex, plana, facilis ac uniformis est, magno studio & ingente conatu recedente, ac tantum inde distante, ut cælum & terra à se inuicem non distent longius: ut res nimirū monstrifere, portentoso quoq; orationis genere scriberentur, quod nemo intelligeret facile, nisi à puero mox in eo enutritus, omnem suam ætatem sine ulla fruge in illis nugis cōtriuerit. ut sub Papatu etiā superiori

ac

Iudæi mali Græcorum ac Latinorū interpretes.

Artes Iudæorum quales.

Historia Iudæorum fabulosa.

Dicendi genus Talmudistarū quale.

ac maiorum nostrorum ætate, amissa dicendi puritate, res quoque ipsæ bonæ ac utiles unâ sunt amissæ, ut nemo sciret amplius quid Christ⁹, quid fides, quid iusticia, quid lex, quid Euangelium, quid opera Deo placencia, imò ænigmata eæ ipsæ res essent, ac narrabica uocabula, quæ quid indicarent, nemo explicaret.

Tametsi autem planum sit, reperiri quandoque in libris Rabinorum, Talmudistarū ac Cabalistarum, bonam aliquam sententiã de pietate, de moribus, de Christo (nã alij qui Christi tempora præcesserunt, de Messia rectius ac magis pie & uerè loquuti sunt, quàm horum ἀνορθῶς, quàm ἀπόγονοι ipsorū surdi ac cæci, menteq; capti, qui Dei filium Christum cruci affixerunt) tamen non putant uiri docti cōsiliū esse, ut propter unū quodpiam dictū, siue de Christo, siue quacunq; alia re, non impium, in tantum opinionum prauarum, mendacium, contumeliosarum ac supersticiosarum pelagus nos temerè præcipitemus, cum iactura temporis melioris, damno etiam ac detrimento ualetudinis: cum in Scriptura abundè satis doceamur de Christo, de eius meritis, de uita æterna, de moribus ac uitæ gubernatione pia, decente ac Deo placente, de omnibus tandem quæ ad bene beateq; uiuendū pertinent: nisi nostra propria culpa ac per-

Amissa dicendi proprietate, res quoque ipsæ unâ intereunt.

In libris Iudeorum bona quedam reperiuntur.

Iudei, qui tempora Christi antecesserunt, quales.

Abundè satis docemur ex Biblijs, de omnibus quæ ad bene beateq; uiuendū pertinent.

uerso iudicio nobis ipsi ultrò sciētes uolentes deessemus, quī omnia potius agimus studiosius, ac excutiim⁹ maiori cura ac sollicitudine cunctorū nugas, Philosophorū ac Poetarū² eruditas uanitates, quæ^b tenebrę sunt, ac sensus & rationis corruptę inuēta, magna magnorū deliramēta doctorum (ut Augustinus Platonis, Pythagorę ac Porphyrij disputationes nuncupat) quām Scripturam legimus & meditamur, de qua sola præceptū extat^d Dei filij. Quæ peruersitas causa est multorū, imò cunctorū malorū in mundo, quemadmodū uerè ac piè scripsit Chrysofostomus *χαριτώνυμος καὶ χρυσολόγος* ille, *λίβρις ὁ συνειληθῆς ἢ χειλιδῶν συνέλαδος: αἰτιον πάντων λιχνῶν* uocans, *τὸ μὴ ἀναγινώσκειν βιβλία ψυχῆς φάρμακα*. Ac ea ipsa res, quòd tam multa inutilia, superuacua, nec necessaria agimus, discimus, meditamur & legimus in uita: necessarijs uerò utilibusq; postremum, aut nullū etiā locū relinquimus: maior pœna peccati ac corruptę naturę est, quàm ut cogitare quisquā, nedū intelligere ac credere possit. ^c Questus est super eo iā olim Seneca, tametsi gētilis, ubi ait: Turpissima est iactura, quæ per negligentia fit: & si uolueris attēdere, magna uitę pars elabitur malè agētib. maxima nihil agētib. tota aliud agētib.

Verūm omnes potius Socratis in hac re sententiā laudamus ac sequimur: *τὰ ὑπὸρ ἡμᾶς*

^a Cicero pro Flacco.

^b Nazianz. in Apologetico ad patrē & Nazianzenfes.

^c Sermone 143. de Tempore.

^d Ioan. 5.

^e Lib. 1. Epistoliarum ad Luciliū, epistola 1.

ἡμᾶς ^a ἔδδεν πρὸς ἡμᾶς, id est, quæ supra nos nihil ad nos pertinere, dicētis: quā ^b Anaxagoræ alterā ueriorē ac magis piā ac sanā amplectimur, qui cœli cogitādi causa & contēplādi perpetuò, hominē natū esse docebat.

Id uerò senserūt ab initio omnes saniores philosophi, rationē diligentē habendā esse tēporis, nec infumēdū id in res inutiles ac superuacuas: quòd cum uix ^c uiuere incipimus, morimur: *μικρὸς* ^d enim, αἰῦτ, ὁ βίος, ἢ *τέχνη μακρῆ*. Et ^e punctū est quod uiuimus, & adhuc pūcto minus: quoniā dum crescit uita, decrescit: & dum differtur, aufertur.

Valeant ergo ac pereant Rabini, ualeant cum Cabalisticis Thalmudistæ, cum suo Thalamamento, cum suis fabulis odiosis ac nugis impijs, intricatis præterea, mendacibus, cōtumeliosis & blasphemis. Biblia ^f nos retinebimus, discemus ac meditabimur in ijs dieb. ac noctibus, ut ^g sensus noster totus sit in cogitatu Dei, ac omnis enarratio nostra sit in præceptis altissimi. Nā ea uerè sunt

βιβλία, hoc est, libri nō uulgares, non scripti ac dictati ab homine, Platone, Aristotele, Cicerone, aut quocunq; alio qui sapiētiae nomine clari sunt habiti apud ueteres: sed à Spiritu sancto emissi cœlitūs, in quorū admirandam ac arcanā sapientiā temporib. æternis tacitam, etiā angeli ^h desiderant prospicere: ut horum similes nulli reperiātur libri alij,

^a Laclant, li. 3. cap. 2. Institutionū diuinariū, Laertius li. 7. Meminit etiam Epiphanius, & Hieronymus alicubi.

^b Laertius lib. 2. de Vitis Philosophorū in Anaxagora.

^c Laert. li. 5. in Theophrasto.

^d Hippocrates lib. 1. Aphorismorū.

^e Seneca lib. 6. Epistolarū ad Luciliū, epistola 1. & lib. 3. epistola ultima.

^f βιβλία qualis liber.

^g Ecclesiast. cap. 6.

^h 1. Petri 1.

nec in cælo nec in terra, cuius seduli discipuli ac assidui lectores sunt uerè docti, nō philosophi, sed theologi, etiam si idiotæ sint ac de plebe homines: cum ^a sapientia prima sit, sapientiã illam despiciere quæ in sermone ac uerborū uersutijs consistit. Ipsi ^b enim gentium doctores, Aristoteles ^c aureum illud eloquentiæ flumen, naturę miraculum Plato ^d ac Xenophon, Socraticæ amœnitatis duo lumina, Hegesiasq; ^e *μετριοπάτης*, à ui eloquentiæ admirabili cognominatus, ipseq; Cicero ^f dono quodam prouidentię genitus, ut eloquentia omnes suas uires in ipso experiretur, ac Varro ^g doctrinarū multiformium uariarumq; artium, quibus humanitas erudiri potest, culmē, cuius septuaginta librorum heptadas Gellius celebrat: ac quicumq; alij, quocumque nomine apud gentes olim & nūc etiam celebrati, etiam si humana sapientia antecelluerint omnium ætatum hominibus, tamē etiam cum rustico, sed Christiano, collati, eo se modo habent, quo ad hominem animalia bruta ratione carētia. Perdā, inquit ^h Dominus per Prophetam, sapientiam sapientum, & prudentiam prudētum reprobabo. Infatuauit enim ipsam ⁱ Dominus, ut discant mundi sapientes semper, nec tamen unquā ad ueritatem peruenire ualeant.

Ac propter solam Scripturā sacram, quā
Hebræi

^a *Naxianxe nus in oratione consolatoria, patre tante ob grandinis calamitatem.*

^b *Gentium doctores quales.*

^c *Plutarch. in Cicerone.*

^d *Gellius li. 14. cap. 3.*

^e *Laertius lib. 2. in Aristippo.*

^f *Quintilianus lib. 10. ca. 1. Plutarch. in Cicerone.*

^g *Gellius li. 3. cap. 10. lib. stem 15. ca. 14.*

^h *Esaiæ 29. 1. Cor. cap. 1.*

ⁱ *2. ad Tim. 3. cap.*

Hebræi uero nomine Magdassa nominant, quodd Spiritus sancti uerba contineat, & quodd sui studiosos pios ac sanctos efficiat, linguam sanctam discimus, aliarum linguarum omnium in mundo piam ac sanctam matrem, quæ dat omnibus, accipit uerò à nemine: nec tamen exhauritur, quantumcunque ex fonte eius perenne haurias: secuti exemplum multorum piorum doctorum in ecclesia, Origenis, Epiphaniij, Hieronymi, Ambrosij, & Lutheri etiã tandem, Scripturæ ac patrum diuini ac admirandi interpretis, qui ex linguis ac dono suo singulari, quod sibi præ multis doctorum millibus diuinitus contigerat, in hac effœta mundi senecta, eam lucem sacris Biblijs intulit, ut sint in plerisq; locis, ac fermè ubiq; pio Lectori instar Commentarij eruditè ac copiosè scripti, uel hostium etiam calculis. Nam solet lingua Hebræa sui studium ac amorè nõ nullo præmio, sed magno & inæstimando laboris fructu ac mercede compensare: quemadmodum ij experiuntur, qui medio crem eius peritiã mediocri studio sunt assecuti: sicuti contrà alij Ecclesię doctores, qui aliàs excellentia dona habebãt Scripturam interpretandi, dum linguæ Hebræę studiũ negligunt, aut dum discendi eam linguam nulla facultas cõtigit, fœdè aliquotiens ac turpiter impegerũt. Quàm uerò solis splendor

Lingua Hebræa propter sola Biblia discimus.

dor exuperat umbrę densiorem caliginem; tam longo quoq; intervallo linguę post se relinquunt omnium patrum expositiones. Et quia Christianos necesse est studium sacre Scripturę exercere: nefas certę est & ingens dedecus, Christianum proprii codicis esse ignarum: tum linguam & uocę Dei nostri, qua Deus ipse, prophetę ac sancti Patres locuti sunt, non callere.

Vives li. 4. de tradendis disciplinis.

De linguis autem in uniuersum uerum est, quod fores sint disciplinarum, facultatũ omnium atq; artium, earum certę quę momentum magnorum ingeniorum sunt proditę: ac quod ignoratio linguę cuiusq; uelut ostium disciplinę illius claudat, quę ea ipsa lingua est comprehensa & consignata.

Hinc Lutherus uir Dei, solus θεολόγος θεολογώτατος ac Scripturę uerissimus & diuini. interpres, cüm multum sibi linguarũ cognitio profuisset, in oppugnandis, expugnandis ac prosternendis hostibus, in Scripturarum etiam enarratione, prædicare nõ dubitat grato pectore, se infinitis aureorũ millibus carere nolle, quantulacunq; illa, sua linguę Hebręę cognitione.

In enarratione Psalmi 45. Item lib. de Constituentis Scholis.

Cæterum, ut ego quoq; quantum quidę possem Sanctę linguę studium adiuuarem, ac ad eam discendam quantum possem cõferrem, monstraui in his Erotematis, pijs ac studiosis adolescentibus facilem, breuē &

& expeditam uiam discendi eam linguam.

Ea uerò recognita nunc postremum edere mihi libuit, locupletata accessione aliquot utilium libellorum, ubi tum de alijs adolentes admonere, quibus ad discendam ac cognoscendam Hebræam linguam excitabuntur: tum etiã unã monstrare iisdẽ uolui, qui optimi autores, in quib. linguis, facultatibus, disciplinis ac artibus extarēt, ut de magna turba, aut certum unum, aut etiam potiores deligerent.

Habebamus autem etiam indices, seu notationes breues numerosissimas, rerũ præcipuarum ac optimarũ ex uarijs autoribus, unde planum fit discantibus, quæ res bonæ utilesq; ac notatu dignæ in uno quolibet autore reperiãtur: indicationes inquam historiarũ uariarũ, exemplorũ, apophthegmatum, fabularum, sententiarum Ethicarum, rerum Physicarum, miraculorũ, prodigiorum, ac rerũ deniq; omnium quæ in lectione bonorum ueterum autorum quisq; sibi, ut uidetur cõmodum, annotare solet: quæ nobis tantum ad certos usus suo quodam ordine annotaueramus, quæ materiam ac copiam suppeditarent uberrimã explicandi quamcunq; materiã, argumentũ unumquodq;, ac id tractandi luculenter. Eas uerò descripseramus ab aliquot hinc annis in aliquot uoluminibus, ex quã plurimis
omnibus

omnibus uetustis ac probatis autoribus Hebræis, Græcis ac Latinis, philosophis, philologis, historicis, rhetorum ac medicorum etiam aliquot libris, poetis & patribus, ac cum his Erotematis iungere ad finem uolebamus: sed deterrebant nos ab instituto tū alia, tum etiam quod intelligeremus excreuisse Erotemata cum his quos addideramus ad finē libellis, in plures chartas, quàm initio eramus opinati.

Quicquid autem eius est operæ, quod in his Erotematis scribendis & recognoscendis sumpsimus, id pio ac bono studio à me est susceptum. Cùm enim talētum à Domino non acceperim, cupio tamē siue uncio- lam siue drachmulam meam, quæ diuino mihi munere obtigit, dum superfluum, ad discientium aliquam utilitatem elocare, quibus *λεχαισμοῦα καὶ χησίμα ἐπιεῖν* meditor, dū uita suppetit. ego nanq; eo sum animo, eo studio ac uoluntate in literas ac discentes, ut omnia cupiā, si quæ scio, in alium transfundere: & in hoc gaudeo discere, ut doceā. Ideoq; Socratis sapientiam quandā singularem, tametsi à Platone celebratam, non probamus. Ea uerò fuit, *αὐτὸν μὲν μὴ ἐθέλειν διδάσκειν, παρὰ δὲ τῶν ἄλλων περιέχοντα μανθάνειν*: hoc est, nolle docere unquam, sed semper discere ab alijs: semper sibi, nunquam uerò alijs, uiuere • sed Platonis potius sententiam

Plato lib. 1.
de Republi-
ca.

rentiam, quæ rectius habet laudamus, ubi Archytam Tarentinum philosophum familiarem suum *ἐνθυμείδαι*, hoc est cogitare iubet, ὅτι ἑκαστος ἡμῶν ἔχ' αὐτῷ μόνου γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γνέσεως ἡμῶν τὸ μὲν τοι πατρὶς μερίζεται, τὸ δὲ τοι οἱ γονυήσαντες, τὸ δὲ τοι λοιποὶ φίλοι: πολλὰ δὲ καὶ τοῖς καιροῖς δίδονται, τοῖς τὸν βίον ἡμῶν λαμβανούσιν. hoc est, ut Cicero reddidit, quod non nobis solùm nati sumus, ortusq; nostri partem patria uendicat, partem parentes, partem amici: multa uerò dantur & temporibus, quæ incidunt in uitam nostrâ. Theognidis etiam nostri potius pium ac laudabile præceptum sequimur & amplectimur, ubi iubet nihil cælare Musarum famulum, sed subinde aliquid inquirere, ac inuentum alijs etiam indicare & communicare. Sic autem ait:

Plato in epistola ad Archytam.

Lib. i. Officiorum.

ἡμεῶν θεράπωντα καὶ ἄγγελου, ἔτι περισσὸν εἰδέειν σοφίης, μὴ φθονὸν τελέθειν: (εἶν, ἀλλὰ τὰ μὲν μῶδαι, τὰ δὲ δεινύουσι, ἀλλὰ δὲ ποιήσῃν χρῆσθαι μένος ἐπιστάμονος.

Marinus in libro de uita Procli: seu felicitate: quemadmodum Empedocles philosophus, etiam iubet philosophum ἑμιᾶς τινὸς πόλεως, ἀλλὰ κοινῇ δὲ τῷ ὅλῳ κόσμῳ εἶναι ἰσοφάτω: hoc est, in uniuersum totius orbis esse antistitem, ac pariter cunctis, non uerò sibi soli aut quibusdam uiuere, studere ac proficere. Porro hos meos libellos, uiri clariss.

ac ornatiss. Dd. ac patroni colendi, uobis
 dedico, ac uestræ Scholæ, multis ac magnis
 causis commotus: nomine uestro celebri
 ac laudato, studio in pietatem ac uirtutem,
 amore in literas: fauore etiã ac beneuolen-
 tia singulari, qua bonos & literatos uiros
 amplectimini. Ut uerò id nostrũ studium,
 quod indicationem esse uoluimus nostræ
 in uos obseruantia, ac uoluntatis in ue-
 stros liberos, æqui boni q; faciat, ac me uo-
 bis commendatum habeatis, peto à uobis,
 ut debeo, studiosissimè. 1. Septemb.

Anni 1563.

V. Excell.

deditiss.

*Michael Neander Sora-
 uienfis.*

AD CLARISSIMUM VIRVM
 D. Martinum Thabor, pietatis artium ac linguarum
 cognitione præstantem, ac Scholæ inclytæ in
 Goltperga Silesiæ Rectorem
 celebrem.

Γλῶσσαις φιλεῖν ἱαλίστας
 ἔ πάντομ' ἠδ' ἀμμιῶναι.
 πύξιν γὰρ εἰς' ἀρίστη
 τῆ ἐν σοφῶν βροτείῳ,
 θεῖον θ' ἅπαν φυλάχθη.
 ἐβραῖα, θεία, μὲν
 θύπνυσσα καὶ, διδάσκει,
 τῆ ἕρανῶ καὶ αἴνε
 αὐτὸς σοφὸς ποιητῆς
 θεὸς λέχεται αὐδῶν.

θῆναι πέλονται γλῶσσαι
 καὶ ἱαλεῖ, ἐν οἷσι
 πνεῦμα ξίφος θεοῦ
 λόγος, ποδῶν ἐλύχνος,
 λιευλισμὸς τέτυκται.

ὅτ' αὐ σοφῶ βροτεῖς
 ἐν λόγῳ ἐνθ' ἰθ' ἐνθα
 σύλλεξαν οἱ πάλ' ἀνδρες
 φωνῆ τόδ' εἰμ' ἀχαιῶν
 γεγχεμμένον γε ἱεῖται.

τέχνας ἱαλὰς ἀπάσας,
 φιλοσόφων διδάξεις,
 ἱατρικῶν, νόμους τε,
 λόγους θεῶν διδασκαλίας,
 τρόπους τε τῶν ἀρίστων,

φωνὴ φαίνεται ἑλλάς.

Τὸ εἶνεν γὰρ ἡμεῖο
 ζητήσεας γ' ἐβραίας
 πάλιν πάθου τυπῶσαι,
 ἢ εἰς πλῆθος ἐξελύθειν,
 ὡς μασέων γλυκίστας
 τοῖς ζητήεσι ἱρλίνας,
 οἷς νυῦ ἔως, καὶ αἰεὶ
 χρασμῆσαι ἐς τὸ λοιπὸν.

νέοισι χρήσιμ' εἰπεῖν
 θέλω, νόος τ' ἐτύχθη:
 τίς τε δ' ἐπεὶ ἔως νυῦ
 τύχου, πόνου τε πολλοῖς
 μὲν χρήσιμοι νέοισιν
 πέλονται, μηδὲν ἐστὶ
 τῷ εἶνεν ἂν θέλοιμε
 τῶτον πόνου παρελθεῖν.

ὅτ' ἔσται λαυτοῦ, ἀλλὰ
 δράχμιν λάβου, θέλω μιν
 ὁμῶς ἱαλῶς τίθεσθαι.

ταῦτ' ἔιν χ' ἄπασιν
 ἑσθλοῖς ἐμὴν σὺ οἶδας
 σπυδρὸν, πόνου τ' ἀρέσκειν.
 καὶ τῷ χάρειν δέδοκται
 ἐνταῦθα συντόμοισι
 ἔπεισε σὲ προσανδρᾶν.
 ἦτορ γὰρ συσεβείη
 θεὸν πέλει μεγίστη
 γλωσσῶν τεχνῶν τ' ἀπασῶν
 γνώσει ἱερασμοῦ καὶ

ἔτ' ἀπὸ τῆς παλαιῆς πρὸς βιβλία θεῖα, καὶ ἐν ἑνῶν
 ἢ πολιτεῖ' ἀπάγει.
 ἀλλὰ καὶ σὺ μισῶν διὰ σὺ παιδίσυεται ἐδλοῖς
 ἢ νεότης βιβλίους.
 παιδιστάς τε νεῶν αὐτῆ ὄργιοιο ὀτρύνεις
 ἄξια ὥστε ποιεῖν.
 ἔποτε οὖν διώαταί τις σὺ βροτὸς ἄνομ' ἐπαίνοισ,
 ὡς δέον ὑψόμηναι.
 εἰ ἀν' σὺ ἡμετέρῃ χώρᾳ σοι εἶεν ὅμοιοι,
 ὥστε σὺ μισσοφιλεῖς.
 εὐτυχέως κατασθισαμὴν ἐκκλησία εἶν,
 ἢ εἶτα χολεῖα νέων.
 σοὶ οὖν σὺρὺθμαις ὤδαις ψαλῶσιρ ἐπαίνους
 ἡματα πάντα ἀεί.
 λαμπροτάτη τὸ πάρος λόσμιοιο καταστάσις αὐτῆ
 λιτίσματα πάντα ἔχωρ.
 πάντα καὶ ἀτρυνέτοιο ἀπ' αἰθέρους ἄστρα πεισῶνται,
 θηρία ἢ τε δρυμῶς
 λείψισιρ, μέγα καὶ τό γε ὑδαῖα λαῖτμα θαλάσσης,
 σὺ πρὸ θανεῖρ τὸ λιλέος.
 εἰς χρόνον ἢ λήγονται, λιλέος γὰρ σ' ἄμβροτον ἔσαι,
 σοῖο τε φήμη ἀεί.
 ὦ πειρήσημε ἀνδρ' σε λιλείξισίρ γε θανόντα
 πάντα τὰ φύλα βροτῶν.
 εἰ ἐμὲ ποικιλὺν ὁ θεὸς ποίησον ἄριστον,
 ὡς νυνὶ εἰσὶ τινές,
 σὺ μεγαλοπρεπέως ἀν' ὑψόσαιμι ἐπαινον,
 ὃν λιχτὰ δῆμον ἔχεις.
 ὅ, τι δὲ ἐν φύσει μὴ ἔχειρ διωάμεδα ἀπαντα,
 παῦν θεὸς ἐπιτέλεσει.

ἄγνῆσθε· σὺ δίαξομ
 θεὸν βίον, ἑαλωὺς τε.
 ἀπαύξε σὺς σιωδῶγας,
 καὶ ὡς μὲν ἤρξω, αἰεὶ
 λοιπὸν φίλει Νέκυνδρον.

AD CLARISSIMUM VIRVM
 Ioannem Morenbergium, Senatorem Vratislavi-
 sem sapientissimum, & studiorum patro-
 num & Meccenatem unicum &
 summum.

Ἡμετέροιο νόου γνώμῃ τάχα ἰαμῆσαι ὀρθῶς,
 αὐτὸν ἀφίστε θέλεις,
 ὅτι σ' αἰμυνήσῃ τετυχηκότα πάντοθι δόξης
 αὐτὸν ἀπὸ τε πηλυμαθῆ,
 αὐτὸς ἐγὼ ὡς μηδὲν ἐὼν ἀπάγειν ἀπὸ δῶγῶν
 ἀρχομαι ὠφελίμων.
 πάντα τὰ πειράζειν με ποιεῖ νόος ἐν φρεσὶ σῆσι
 πρόφροσιν αἰετῶν.
 εἶτα ἀείμνητός τ' ἀρετῆ, φύμη τε μεγίστη,
 ἐν χθονὶ λῶ μὲν ἔχεις.
 ὅτι τέη ἀρετῆ καὶ ἔνομα, σοῖο τε φύμη
 ἡματα πάντα μνηεῖ.
 τὺς αὐδίας γὰρ πηλυδιαεῖς σὺ ἔποτε λήγεις
 ἀφραγαπαζέμεναι.
 μυσάων θῆρα πούλις ὁμῆ, τὸν ὁμόφρονα σεμνῶν
 πηλυδῶν τε χόρον.
 πρῶτα γὰρ πολλὰ τοῖς ἐν δώμασι σὺ σε ἀπειργεῖν
 τῶν γε ἑαλωτῶν διώκται.

ἔτ' ἀπὸ

SANCTAE LIN-
GVAE HEBRAEAE EROTE-
mata, autore Michael Nean-
dro Sorauiese.

DE HEBRAEORVM
literis.

Ⲛ Lamed l	Ⲁ Aleph a c i o u
ⲛ Mem m	Ⲃ Beth b u
Ⲏ Nun n	Ⲅ Gimel g
Ⲑ Samech s	Ⲇ Daleth d
Ⲓ Ain a c i o u	Ⲉ He h
Ⲕ Pe p ph	Ⲋ Vau u
Ⲗ Zade z	Ⲍ Zain z
Ⲙ Kuph k	Ⲏ Heth h ch
Ⲛ Res r	Ⲑ Teth t
Ⲝ Schin sch	Ⲓ Iod i
Ⲟ Sin s	Ⲕ Caph c ch
Ⲡ Tau t th	

Quemadmodum apud Hebraeos Aleph monet pue-
rum ut discat: ita & apud Graecos Alphin quæere cõ-
tigit uocari: unde nimirum etiam Alpha ex Hebraica
in Græcam trãsumptum est linguam. Epiphanius lib.
de Ponderibus & mensuris: ueluti & diuus Hierony-
mus id iam olim monuit, ac de singularum significa-
tione scripsit.

VOCALIS.

Ⲁ Kametz a	Ⲁ Hirec magnum,
Ⲃ Tseré e	i longum.
Ⲅ Holem o	Ⲇ Schurec u

ἕτος σοῖο λιλέος γ' ὑψώσῃσιν αἰθέρι λαμπρῶ
 τῷ δόμῳ συσεβέωρ.
 ἐνθάδε ὥστε θεὸν σεβιδίσι σε πάντες ἄριστοι
 χριστοφίλων γε χόρος.
 τοῖστος ἧ ἐὼν ἄρξον φιλόμυσε Νέανδρον
 ἀμφαγαπαζέμεναι.
 καὶ μετέπειτα σοφοῖς βυλύνταις σοῖσι πέπεισο,
 κ' αὐτὸν ὅπως φιλέειρ.
 αὐτὸς καὶ τότε σὺ παρδὴν λισμήσει ἐπαίνοις,
 λὴν ποτὶ χράμματ' ἔχεις.
 ζῶσον νεσορέας γε χρόνος, σοφίη τ' ἀρετῆ τε,
 ὦ περιβλεπῆε ἀνδρ.
 τῶν ποτε παλυετῶν σοι μὲν θεὸς ἤματα δόικ
 νέσορος, ἤτε ἀδίαμ,
 ὡς ὑπόραπιστὸν μισάων ἐμμεναὶ ἐδλὸν
 τῷ μετέπειτα χρόνῳ.
 ὥστε θεὸν διὰ σὺ νεότης ἀνείρ γε διύασθαι
 ἐς χρόνον αἰδίου.
 ἔρρωσο πάλιρ, ἀνδρ λαμπρότατε, καὶ τὸν Νέαν-
 δρον ἀγαπῶν αἰεὶ διατέλει.

• Patha a	• Scheua raptum
• Segol æ	• Hatephcametz o
• Hirec paruum, i	• Hatephpathah a
• Kybutz u	• Hatephsegol æ

Puncta & accentus nõ ab origine linguæ Hebrææ extitisse, uerùm tandem à doctis Iudæis (quemadmodũ infra pluribus id exponetur) ita cogente necessitate excogitata et reperta esse, nominibus ipsis inditis sunt qui putèt facilè demonstrari, ut quæ partim Chaldaicæ sint, partim Arabica, pauca uerò Hebraica.

Quæ literæ alphabeti in fine aliter
quàm in principio & medio
pinguntur?

ז פ מ נ

זןןןן Caph, Mem, Nun, Pe, Zade. Et fit hoc, quo magis decora & ornata reddatur scriptura, pro more etiam reliquarum linguarum. Vnus tamen locus est in Esaia, ubi mem finale scribitur in corpore dictionis, quod non putant uacare mysterio.

De eo uide Hieronymum, de Sancta fide lib. 1. contra Iudeos, pag. 28. ubi id mysterium explicat ex lib. Talmudico Sanhedrin, uerbis Rabbi Tanhu & Rabbi Salomonis. Petrum etiam Galatinum lib. 7. de Arcanis Catholicæ ueritatis, cap. 13. & 14. Cæterum cap. 2. Nehemiæ in uocabulo מן, נ non quemadmodum in fine, sed principio aut medio scriptum reperitur. Atque est benoni Hiphil, cum litera Caleb. cap. 9.

Quæ

ut **פָּנַף** panaf, **דְּבָרֵיךָ** debaræcha. Et cum in fine dictionis positum, proximè ante se **ר** habuerit, tunc naturã uocalis, seu, ut quidã uolūt, diphthōgi induit: ut **דְּבָרַי** defarai, **מַדַּי** madai, **גוֹי** goi, **עַשׂוּי** asui.

ב duplicis est potestatis, quemadmodum **ב** **ב** **ב** **ת**: de quibus in sequentibus, ubi de literis bgat kphat dicemus.

ל nostrum l, medium alphabeti tenens, **ס** sola litterarum caput erigens, rex uocatur.

מ facit m Latinum: **ס** recipit in fine collocata nullum punctum, præterquàm in **מְשַׁלֵּם**

נ ualet n.

פ pronunciatur ut uocalis quæ ipsi substernitur. Syllabam tamen cum finit, quidam pronunciant ut ch, uel gh. Quidam etiam exprimunt ipsum per a in gutture formatū: ut **שְׁחַמְאוּ** schamau, quasi cū diphthongo.

צ ualet z Latinum, s stridulum.

כ k Latinum, seu cappa Græcum: nec unquam c, in quod à quibusdam uertitur.

ר r Latinum.

ש cum dextro puncto ualet sch. cum sinistro **שׁ** s acutum, non differens à prolatione samech.

DE L I T E R A R V M

prolatione.

Quomodo diuiduntur literæ alphabeti?

1. Secundum quinque uocis organa. Hinc quædam uocantur labiales, quod dum proferuntur, adminiculo labiorum opus habeant: **ס** sunt quatuor, ac memoriæ causa in hanc uocem collectæ, **בְּרַבָּה**.

2. Aliæ

ב ג ר duplicem sonum habent, de quibus infra.

ה aspiratio est leuis, qualis Latinis est h. Sed

ח habet densiorem & fortiorem aspirationem.

ך proprium sub se habens punctum, consonans est: ut ריאמר & dixit. Sic quoq; fit consonans in fine dictionis, post puncta kametz, hireck, zere, omni puncto carens: ut בסליר פיר בבייר. Vocalis autem est, cum habet schurec in uentre: ut רבר. aut holem in capite, ברום. licet cum puncto holem interdum etiam sit cōsonans, מצוה, quæ usus omnia docebit, optimus artium omnium magister.

ס lenissimum, ueteres per sd pronunciarunt: pro אסרה Esra, dixerunt Esdras. Habent autem Hebræi in alphabeto tria s, uidelicet:

ש gracile, non acutum: quale & Germani habent in dictionibus cespes swafen, nasus nas, herba gras, malus bōs. ט uerò habet sibilum acutum, qualem hæc Germanica, humidus naß, platea gaß, uas faß, acetum esigk. Et צ, quod sibilum habet crassum, ac ueluti spumofum, quod Germani exprimunt in mensa tisch, cinis aschen, triturare dreschen, rana frosch.

ח aspiratio est fortis, idem ualens quod χ Græcum. Latini interpretes uerterunt eam plerunq; per e in proprijs nominibus. Pro חהוה Haa, fecerunt Eua: pro חוה Noah, Noe. In fine dictionis posita, pronunciat post suam uocalem: רוח Ruah.

ט ualeat t Latinum: & sepe transit in ת, propter affinitatem: ut, חצה & חצה, errauit.

י ualeat i consonantem: ut יעקוב. Quiescit autem, hoc est, non legitur, cum proprio puncto destituitur:

etiam $\dot{\text{v}}$ ter eodem puncto notatum animaduertitur, Ezechielis 16. Cantic. 5. Prouerb. 3. ubi exempla singulorum reperiuntur. His addunt quidam adhuc octo uel nouem exempla, quæ in Michlol, & in magno Massoreth annotata sunt.

Quotuplex est dages?

Duplex, forte, & leue.

Quid est forte?

Forte literam duplicat: hoc est, unam in geminam diuidit, & præcedit ipsum semper una ex quinque uocibus paruis: ut דִּבְּרַר dibber, ac si essent duo בּ.

Quid est leue?

Quod literam fortificat, sed non geminat: & habet locum in solis sex literis, בּ פּ תּ צּ דּ בּ פּ.

Quando hæ sex literæ signantur dages leui?

- 1 In initio dictionis, nisi post literas א ה ו י. tunc enim carent dages: quam tamen exceptionem leuissima aliqua pausa infringere potest. Exempla sunt, בְּסִיל בְּרֵאשִׁית גְּמֹל דָּרד תְּכוּר פְּנִים.
- 2 Post scheua quiescens, distinctiones, cola & comata: ut בְּגֵרִי.

NOTIONES DE DAGES.

- 1 Post scheua mobile nunquam sequitur dages, nec forte, nec leue: præterquã in dictione שְׁתִּי שְׁתִּי, id est duæ.
- 2 Post uocales magnas nunquam ponitur dages: requirunt enim liberam, & non impeditam pronunciationem: quam dages & scheua sono carentes, ac uocem abruptentes, interpellant: ut דִּבְּרַר. nisi fuerint notatæ

2 Alie sunt palati, פִּיִּים.

3 Alie linguales, דִּטְלוֹת.

4 Alie dentium, צִפְרִיִּים.

5 Alie sunt gutturales, hac uoce cõprehẽse, עֲתָתָּהּ.

Ad quid conducit hæc diuisio?

Non tantum ad id, ut cognoscas quo instrumento & prolatione litera quæq; indigeat: sed etiam ut scias, mutuum symbolisimum esse earum literarum, que unius sunt instrumenti, & facile inter se commutari: ut בֵּוּר & בּוּר idem significant. sicut & hæc tria, עֲלַץ עַלֵּז עֲלֵז.

DE DAGES.

Quid est Dages?

Dages est punctum in uentre literæ, hoc modo, אֲ.

Quæ literæ admittunt dages? . .

Omnes, præter א ע ה ח כּ, quæ reijciunt illud à se, & addunt puncto breui, quod ante dages esse debuerat, faciuntq; ex puncto breui punctum longum: ut אֲרֵךְ pro אֵרֵךְ. quia א non recipit dages, licet semel atq; iterum inueniatur illud habere. Eodem modo ex אֵ-fit אַ, ex אֵ-holem, quemadmodum postea dicetur. Litera autem ח cum puncto uentrali circa dictionum finem habet Mappic, & non dages: & significat literam pronunciandã, nõ occultandã auribus. אֲרֵךְ filia eius: id est, est relatiuũ, & præcedit ipsum semper אַ.

Reperiuntur ne כּ & א quandoq;
dagesata?

Ita. Ex sententia enim uirorũ Traditionis (de quibus infra dicetur) in Aleph dages in quatuor locis reperitur. Genesis 43. Leuitici 23. Iob. 33. Ezræ 8. Sic etiam

Quomodo proferuntur literæ בּוּדָבֶת,
quando habent raphe, id est,
carent dages?

☞ ut b, uel u consonans. אֶגְבִּי. וְדִלְנִיִּים. בּוּדָבֶת. אֶתְּ
פ. וְ בּוּדָבֶת. sic enim Iudæi hodie proferunt.

Quomodo cum dages?

Vt b g d k p t.

DE PUNCTIS, SEU
uocalibus.

Quot sunt uocales longæ?

Quinq;.

☞ Kamets a robustum, ac medium inter o.

Tfere " e.

Holem o, punctus unus super literam, sic אֶ.

Hirec magnum, i longum, notula sub litera, cum
iod ascripto, אֶי.

Schurec אֶו.

Quot sunt breues?

Patha - a.

Segol v œ.

Hirec paruum i, punctus unus sub litera, אֶי.

Kybutz v u.

Scheua : e raptum. Est autē hic punctus non pro-
priè uocalis, sed minister punctorum omnium, & mi-
nimæ quantitatis, si legatur: non enim semper legitur.

Quot sunt puncta composita
cum scheua?

Tria.

Hatephcamez אֶוֹ breue.

Hatephpathah אֶיִּי a, seu segol breuiter raptum.

d Hateph-

notatæ accentu, qui longam uocalem liberat à dages: ut לְאִמָּהּ, quasi לְאִמָּהּ. Similiter fit in fine uersus alicuius distinctionis: ut תְּהִלָּה, Iudicum 5. Vbi - accentu non signatur, ideoq; pro breui reputatur. Omnis enim uocalis longa, quam litera dagesfata proximè antecedit, si non notetur acentu breuis est, & inter breues uocales numeratur, ut Esaiæ 45. רַבְּרֵי שְׂמַיִם. Regula namq; Grammaticorum est, Longam uocalem non pati post se dages, nisi quæ notata sit accentu, qui literã illam sub qua longa uocalis ponitur non nihil remoretur. ne celerius cum sequenti dagesfata litera proferatur. ut, שְׂמַיִם quasi שְׂמַיִם. Vel etiam differentie causa: ut בָּתַיִם plurale, à בַּיִת domus, Thren. 5. ut differat à בַּת, quod est genus mēsuræ, cuius plurale est בָּתַיִם. Ponitur etiam ornatus gratia extra periodum, nulla necessitatis causa, in litera scheuata. Psal. 89. מִשִּׁיחֵיךָ עֵקֶבֶת.

3 Breues, nisi accentum habeant, perpetuò sequitur dages, aut scheua quiescens: ut בְּקִרְרֵי קִרְרֵי.

4 Dages forte ferè semper aliquid in uerbis significat, seu defectum literæ alicuius, seu etiam certam coniugationem. Ac semper defectum ante se, non post se, paucis exceptis, indicat: leue autem, tantum literæ, cui inseritur, intensionem. Reliqua officia dages suis locis indicabimus.

DE RAPHE.

Quid est Rophe?

Est uirgula, quæ supernè literis dages carentibus olim imponebatur, hoc modo, ם ם : nunc uerò subintel ligitur, & significat mollem literarū pronunciationē.

Quo-

Nulla sdr
obligatio a
de simpli
mal
ritatum

Immo sequitur

NOTIO DE ה ET ע.

In fine dictionis, post quatuor ultimas uocales magnas, habent sub se patha, pronuncianturq; post suam uocalem: ut, שִׁיחַ, יִרְדֵּעַ, יִרְדֵּה, שְׂמֹרֵעַ.

Porro Auen Ezra inter alia multa quæ de ע ו ה affert, dicit inter cætera, eas adeò duræ ac difficilis esse pronunciationis, ut nemo eas facillè pronunciauerit: nisi qui statim à primis annis earum pronunciationi assueuerit. Verùm ad quid refert superstitiosè occupatum esse circa elementorum pronunciationem, cum aliud longè maius in Hebræa lingua quæramus?

DE LECTIÖNE

Scheua.

Quando & quomodo legitur scheua?

- 1 In initio dictionis: ut, מַלְכִים, reges.
- 2 Quando scheua sequitur gutturalis: quia, nisi ipsam legeretur, non possit ea audiri: ut, מַלְאָךְ.
- 3 Post uocem magnam, שְׂמֹרֵים.
- 4 Sub litera mox geminata, חֲלֵלָה.
- 5 Sub litera notata dages, דְּבָרָה.
- 6 In medio dictionis scheua geminato, prius quiescit, posterius legitur: ut, הַשְׂמֵרָה.
- 7 In fine quiescit utrunq; etiam præsentè dages: ut, בְּיִשָּׁה. Nec inuenitur scheua in fine dictionis, nisi sub literis bgadkphath: exceptis dictionibus הַשֵּׁק, בְּיִשָּׁה. Tameisi omnis litera finalis, potestate sub se scheua habet: quod ideo expressè non subiicitur, quod in fine nunquam legatur. Exprimitur uerò quandoq; sub literis בְּגִדֵּסַת dagesfatis, ita ut præcedens

Hatephsegol α

Quibus literis inseruiunt puncta
composita?

Gutturalibus, quæ purum scheua non admittunt: quòd requirant dilationem & morem quandã in pronuntiatione, quam scheua, quando $\alpha\lambda\gamma\omicron\nu\omicron$ est, ipsis suppeditare non potest: aliàs à scheua simplici mobili nihil omnino differunt.

DE LITERIS $\aleph$

Quomodo uocantur hæ quatuor li-
teræ Grammaticis?

Quiescentes, quòd scilicet quiescant, hoc est, non legantur, proprio puncto destitutæ, exceptis iod & nau: aut etiam in magnis uocalibus abscondantur: eadem multis in locis paragoricis adijciuntur, & frequentissimè inter se commutantur. Ceterum uarijs de causis iudæi his quatuor literis tribuunt plurimum: cuius etiam rei Auen Ezra meminit, adeò ut quædam non procul à superstitione abesse uideantur. Nos samora eligemus. Primùm, quòd sint lenissimæ pronuntiationis: Deinde, quòd nunc expressè scribantur, nunc lateant. Ad hæc, quòd nulla longa uocalis absq; illarum adminiculo proferri possit. Item, quòd modò sint radicales, modò seruales. Deinceps, quòd sint literæ commutabiles, quarum una pro altera sæpius ponitur. Præterea, quòd in numero continent 22, quantus est numerus literarũ Alphabeti. Deniq; quòd uenerabile illud nomè $\aleph$ tetragrammaton, iisdem cõstet. Alia quæ de his literis iudæi tradunt, ex illis, si quis uelit, requirat: ea enim omnia hic subijcere, breuitatis ratio non patitur.

quentibus uerbis & nominibus clarius in exemplis patebit. Regula interim hac nuda discentes contenti sint.

Quid agendum, quando litera cui dages inscribenda, est indageffabilis?

Aequipollentia quædam est inter uoces paruas & dages, & uoces magnas: propterea uocalis breuis & dages commutentur in punctum longum, pathah & dages in **ח**, ut **חָאָרָה**, pro **חֵאָרָה**. sed gutturalis dages capere non potest. Hirec & dages in zere, ut **זֵרָאָרָה**, ab homine, pro **זֵרָאָרָה**. Hatephcamez & dages in holem. Sic kibuz & dages in eandem uocalem, & quandoq; in surec. Sic segol & dages in zere. Sed hæc omnia plana fient infra, ubi exempla proponentur: iam sufficiat monuisse de istis adolescentes.

Mutantur ne etiam uoces magnæ quandoq; in paruas & dages, nulla urgente necessitate?

Ita, sæpissimè hoc usuuenit: ut pro **יָסִית**, incitabit, à uerbo **יָסִית הָסִית**, Esa. 36. Sic **הָסִית**, pro **יָסִית**, Hiere. 38. Sic ab **אִישׁ** uir, fit **אִשָּׁה** mulier, pro **אִישׁ**, posito dages loco hirec magni. Sic uerbum **חָתַל** circumuenit, pro **חָתַל**, in secunda coniugatione Piel, mutat dages hirec in zere, nulla urgente necessitate, quando dages media radicalis optimè capere potuit.

Quæ maximè auersantur gutturales?

Hirec, quod ante se non ferunt, sed zere loco illius plerunq; substituunt: & dages, quod in sui medium nõ recipiunt, sed ad præcedentem breuem, ut longa fiat, ablegant, & purum scheua sibi substratum respuunt, præter certas ob causas. Ac uocat Elias gutturales

scheua habeat. ut, וַיִּפֹּת, &c. Scribitur etiã sub ה̄ pro nomine fœminino, ad differentiam masculini sui. Sub ו̄ item radicali in quibusdam, וַיִּחַדּוּהָ, &c.

8 Quando duo scheua ab initio dictionis concurrunt, tunc primum regulariter mutatur in hirec. pro לְמַלְכִים, dicitur לְמֹלְכִים.

9 Quando alterum scheua scribitur sub iod, mutatur utrunque in unum hirec: ut pro וַיִּחַדּוּהָ dicitur וַיִּחַדּוּהָ.

DE GUTTURALIBVS

literis, א ה ע.

Quale scheua admittunt gutturales?

Rarò simplex, seu purum: sed ferè semper mixtum cum - aut - : præsertim ab initio dictionis, ubi hæc datùr regula.

REGVLA.

Litera gutturalis hatephpatha cogit mox præcedentem literam sibi conformem fieri in puncto: id est, punctuat se & præcedentē: ut, לְעֶבְרִים, pro לְעִבְרִים. Sic בְּאַנּוּשׁ, pro בְּאַנּוּשׁ.

Habet ne regula exceptionem?

Ita, אֱלֹהִים habens quinque puncta, non tamen punctuat se & præcedentem: sed mutantur - & - simplex in unum zere, quando accedunt literæ קֶלֶב & וַאֲף. Non enim dicitur בְּאֱלֹהִים, sed בְּאֵלֹהִים, וַאֲף. Sic quoq; excipiuntur הַ & מַ, quæ cum ante alias literas habuerunt uocem paruum, מַ hirec, & הַ seu patha seu segol, sequente dages, ante literas gutturales, quæ dages respuunt, uertunt uocem paruum & dages in magnam uocalem: ut infrà in sequentibus

diſtione: ut גללה. - Secundò, quando ה cum - ם
 Methæg præponuntur literæ ם: המדברים. Tertio,
 quando uau ſurec præponitur nomini, quod ſub pri-
 ma litera aliàs habet ſcheua ſimplex: ut, הוהב. Sic ad
 hæc pauca quedam alia habent - loco - ſimplicis.

DE OFFICIO LITE-
 rarum.

Quod eſt officium literarum?

Aliæ, quarum ſunt undecim, ſunt perpetuò effen-
 tiales, ſeu, ut Hebræi loquuntur, radicales: hoc eſt, quæ
 thema ſeu radicem conſtituunt: nec unquam miniſte-
 rium aliquod ſuſtinent, ſeu in conſtituendo tempore,
 ſeu perſona, ſeu numero, ſeu alio quopiam accidente:
 ם ſunt in tribus his uocibus memoriæ cauſa ſic colle-
 ctæ, גר זחט סעה צרה.

Aliæ undecim ſunt ſeruiles, quòd ſcilicet ſeruiant
 tam uerbis, quàm nominibus, in conſtitutione tempo-
 rum, numerorum ם generum: ם his uocibus compre-
 henſe ſunt, גשה אב חור בלם. ם radicales etiam ſæ-
 pe eſſe poſſunt. Illas nunc poſſe ſeparare ab eſſentiali-
 bus, ם ſic eruere ipſum uerbi thema, non uulgare ar-
 tificium eſt: ם qui earum naturã ם poteſtatem bene
 cognouit, is ſe maximam Grammatices partem non
 infeliciter abſoluiffe ſciat. Sed de iſtis in parte quinta
 plura.

PARS ALTERA.

DE VERBO.

Quot ſunt Hebræis partes orationis?

Tres: Nomen, Verbum, ם מלה: id eſt, dictio con-

haud immeritò מבלבלים: id est, confusorias siue confundentes, quod ex lectionum suarum uarietate, quia scheua simplex, nec etiam dages admittunt, grammaticam Hebræam, planam alioquin & facilem, multis tricis turbet ac inuoluant, ipsæ delicatiss. ac morosissimæ literæ.

Ob quas causas gutturales purum scheua admittunt?

Ob tres.

Prima est, quoties litera eas præcedens habet notulam aliquam accentus: ut, ידעג, ידעג.

Altera, quando gutturalem præcedit seruilis punctata cum hirec: יחיה, uiuet.

Tertia, quãdo gutturalem sequitur dages lene, aut non una ex literis bgadkphat: ut, ידעג, ידעג. Quæ studiosis adolescentibus obseruanda sunt diligenter: propterea quòd quæ de gutturalibus quatuor, & res litera dicuntur, longè lateq; suum usum habeant in toto Grammatices imperio.

Quæ gutturales substernunt sibi seu hatephsægol -, seu hateph patha -?

Æ ferè habet -, reliquæ ferè habent -. Non tamen hoc perpetuum est: quædam enim utrunq; admittunt. Sunt enim & - & - ita inter se cognata, ut Grammatici - uocent paruum -.

Punctuantur ne etiam aliæ literæ punctis compositis?

Licet ea sint inuenta tantum propter gutturales, tamen quandoq; sed rarissimè, etiam alijs subiiciuntur. Primò, si litera scheuanda mox geminetur in aliqua dictione:

Et iuxta eius uerbi literas, omnium uerborum et nominum deinde essentialia literæ appellantur. Vocatur autem prima Pe, altera Ain, et tertia Lamed, eo ordine quo in uerbo לַיָּדָּ ponuntur.

Quotuplicia sunt uerba?

Duplicia.

Transitiua, quæ Hebræi uocant uerba egredientia, aut transeuntia: eam ob causam scilicet, quod operatio seu significatio transeat extra personam agentis: ut, אָהַבַּ דִּילֵּיִךְ, uisitauit.

Neutra, id est stantia, uel solitaria, uel intransitiua: eo quod operatio ipsa, seu significatio, stet in persona agentis, nec foras extra ipsum prodeat: ut, שָׁמַר עָמַד, stetit, יָשַׁב עַל כִּסֵּי, sedit: Elias oratione prima. Et habet Neutra tan-

tum tres coniugationes actiuis. Passiuis enim, quando sunt αὐτοπαθη, hoc est, per se passiuæ, non opus habet. Neutra tantum habent actiuis coniugationes.

DE UERBORUM

ordmibus.

Quot sunt uerborum ordines apud Hebræos?

Octo.

Primus est uerborum perfectorum, hoc est, è quibus inter coniugandum nulla trium radicalium excidit: ut, וִישַׁבְתָּ, uisitauit, וְשָׁמַרְתָּ, custodiuit.

Secundus eorum, quæ primam radicalem habent Nun, ut וְשָׁמַרְתָּ, et uocantur deficientia in Pe, Nun.

Tertius eorum, quorum prima radicalis est uel א, uel י: ut, וְשָׁבַע, sedit, וְשָׂאֵל, comedit. et dicuntur quiescentia in Pe aleph, Pe iod.

Quartus eorum, quorum media radicalis est uaf,

56   Hebrææ linguæ
*significatiua, sub qua partes non declinabiles compre-
henduntur, & pronomina. Arabes quoq; tantum
tres has orationis partes habent: Pheal, uerbum: Ismi,
nomen: Herph, dictionem. Quæ tres partes orationis
omnes linguæ Orientales habent. Græcam & Latinã
olim non nisi tres orationis partes habuisse, contendit
Rabbinus is qui contra Cosdram regem Persarum di-
spu- at, eo in loco quo probat omnes linguas ab Hebrai-
ca originem duxisse. Vide hic quoq; Quintilianum li-
bro primo, cap. 6.*

DE VERBO.

Quare auspicantur à uerbo Gram-
matici?

*Quòd ipsius tractatio non solum difficilior sit, sed
etiam quòd nomina et eorundem cognitio pro magna
parte inde pendeat.*

DE RADICE, SEU
themate.

Quid Hebræi uocant radicem?

*Quòd Græci thema, & Latini primum, seu pri-
mariam & nudam aliquam dictionem: à qua per adie-
ctionem literarum seruilium fluunt deinde personæ,
numeri, genera, nomina, & alia id genus discrimina.
Et constat omne thema tribus radicalibus literis. idq;
non sine magno mysterio. nam ut una est dictio, & ea
tribus subsistit literis substantialibus: ita una est diui-
na essentia, tribus personis realiter distincta.*

Vnde literæ radicales suum for-
tiuntur nomen?

*A uerbo לָוּד, Hebræorum antiquo paradi-
mate:*

&

per l: ac per has unum & idem uerbum sepe uariatur.

Quare unum uerbum Hebræis coniu-
gatur per quatuor coniuga-
tiones?

Propter transitiuam & retransitiuam significatio-
nem habendam, quòd scilicet singulis actionibus non
singula imposita sint uerba. Quæ enim in prima sunt
neutra, in secunda sepe fiunt transitiuæ, seu actiuæ, ut
patebit ex singulis coniugationibus. Modus interim
inflectendi, penitus idem est per omnes cõiugationes.

Vnde coniugationes sortiuntur
sua nomina?

A primitiuis cuiuslibet coniugationis: ut פָּעַל est
primæ cõiugationis: hinc mutatione uocalium, & ad-
ditione quarundam literarum, fiunt פִּעַל secunda,
הִפְעִיל tertia, & הִתְפַּעֵל quarta, coniugationes.

Quomodo uocatur prima con-
iugatio?

Kal, id est leuis, quòd nec grauetur puncto dages,
nec ullam habeat literam additiciam in fronte thematis,
tum quoq; quòd leuius significet: ut, שָׁבַר fregit,
שָׁבַר confregit, in Piel. ubi uerbum שָׁבַר uehementio-
rem acquirit significationem, quàm in Kal habuit.

Quæ uerba sunt primæ coniu-
gationis?

1 Neutra & absoluta, quæ supra stantia, quòd He-
bræi appellant, diximus: הָלַךְ ambulauit.

2 Actiuæ, seu transitiuæ, sed leuius significantia: ut,
שָׁמַר custodiuit. Horum significatum in secūda inter-
ditur: ut, רָדַף usq; ad finem perpetuò persecutus est.

☞ dicuntur quiescentia in *Aim uaf*: שׁוּב surrexit, רָוַם reuersus est.

Quintus, eorum quorum tertia est uel aleph, uel he: ☞ uocantur quiescentia in *Lamed aleph*, uel he: ut, גִּלְגָּל reuelauit.

Sextus, est uerborum duplicatorum, quorum *aim* ☞ *lamed* similes sunt: ut, סָבַב circuiuit.

Septimus, eorum quæ primū radicalē habent nun deficiens, uel iod uel aleph quiescens, ☞ tertiam he uel aleph quiescētes: ut, יָשָׂא leuauit, נָפַח uapulauit, נָפְחָה diuertit, inclinauit, יָרָא timuit, יָפַח pulcher fuit, יָרַח iecit, אָפַח pinsuit.

Octauus, eorum quæ constant quatuor aut quinque radicalibus literis: כִּלְכַּל nutriuit. Et quæ de uerborū ordinibus iam dicta sunt, de nominibus similiter intelligi debent.

NOTIO.

Quædam uerba extant in pluribus ordinibus, nihil uariata significatione: ut, לָקַח ☞ נָקַח accepit. sic לָקַח ☞ נָתַת ☞ נָתַן dedit.

Vnde nascuntur octo istæ normæ, seu ordines inflectendi uerba?

Inde, quòd ex tribus substantialibus literis radice sæpe moueatur prima, aut media, aut ultima: ut suo loco docebimus.

DE CONIUGATIONIBUS.

Quot sunt coniugationes apud Hebræos?

Quatuor: ☞ uocantur Paal, Piel, Hiphil, ☞ Hith-pael:

tum quoq; tertia pluralis præteritii, communis generis: aliàs in secunda & tertia persona sexus distinguitur. Optatiuo carent, quemadmodum & subiunctiuo, utrunq; tamen modum circumloquuntur. Optatiuum quidem per futurum, seu uocem לָהּ: ut, דְּבַרְיָךְ, לָהּ. utinam esset secundum uerba tua. Coniunctiuum uerò offerunt infinitiuo præfigentes de literis bacclam ב ב. Exempla in sacris Biblijs ubiq; sunt obuia.

Quot sunt finales terminationes primæ coniugationis?

Tres. Omnium frequentissima exit in patha -, ut שָׁמַר custodiuit: quæ rarior in zere -, ut תִּפְּץ uoluit: quæ multo rarissima in holem, ut יָבֹל potuit. Et reperiuntur hæc tres terminationes unò in uersu, Exod. 40. 14 וְלֹא יָבֹל מִשָּׂה לְבָא אֵל אֶל מִיָּד דִּי שְׂבוּן אֲלֵי

Quomodo nunc mutant inter coniugandum hæc uerba, puncta

sua finalia?

1 In zere - exeuntia, coniugantur ut פָּצַר. Tertia autem pluralis, & tertia singularis, in^a pausa redeunt ad priorem punctum zere -. Pathata uerò, in pausa migrant in -. quod etiam in reliquis partibus orationis fieri consueuit, ut propter^b accentum breuia puncta in longa commutentur, ut infra dicitur.

2 In holem exeuntia, illud in præterito ubiq; retinent: excepta tertia plurali, & tertia fœminina, ubi in scheua illud mutant, in pausa tamen ad pristinum suum punctum holem redeunt. In Biblijs ubiq; sunt exempla, præsertim sub accentibus soph, pasuc, & athnacha, de quibus in parte sexta.

וְשָׁבוּן וְכִבֹּד
דִּקְוָה מִלֵּא אֶת הַמִּשְׁבָּן

a. Per pau-
sam intelli-
tur accentus
distinguens
orationem in
sua membra,
cola scilicet,
commata, &
periodos.
b. Accentus
mutant pun-
cta breuia in
longa.

Neutra ca-
rent utroq;
participio.

1 In zere . exeuntia, plerunq; sunt neutra, & pauca admodum transitiva: ut שָׁבַד quieuit, אָהַב dilexit. Sic in holē semper sunt absoluta: יָגַד timuit. Ideo nec participium præsens, nec præteritum habent: sed loco illorum, nomina formalia admittunt.

2 Tertia persona pluralis quandoq; habet ꝑ paragogicum: ut יָדַעְוּ cognouerūt. sicut & secunda persona singularis masculina sæpe נִאֲסִיִּס: uisi uir.

3 Tertia persona foeminina, נִאֲסִיִּס quādoq; in תַּס, præcedente - uel - , conuertit: בִּי אֲזַלְתָּ דֵּר, Deuter. 32. וְיִקְרָאֲתָ אֶחָבִים, Deut. 31.

4 Quando tertia radicalis est ת, ut שָׁבַת quieuit, בָּרַת excidit: & accedunt in prima & secunda præteriti syllabæ תַּי תַּם תַּס, contrahuntur duo tau in unum; per dages forte. Vitat enim Hebraismus, quantum fieri potest, geminationē unius syllabæ: ut בָּרַת, non בָּרַתַּת.

5 Verba quæ exeunt in tertiam heth uel ain, secundam etiam foemininam sic formant: שָׁכַחְתָּ oblita es; שָׁמַעְתָּ audiuisti, לָקַחְתָּ accepisti foemina.

Pro quibus temporibus Hebræis ponitur præteritum?

Pro imperfecto, plusquamperfecto, & præsentis: quod ex serie & natura orationis deprehenditur. Ponitur quoq; sæpe, præsertim in Prophetis, propter rei certitudinem, pro futuro. Nam uerbum adeò clarum est coram Deo, ac si iam factum esset. Idem quoque in futurum conuertitur per uas hippuch conuersiuum, de quo infra.

PARTICIPIVM PRAE-

sens. חִבְיָנוּגִי.

† Fœm.

Masc.

פּוֹקֵד פּוֹקְדִים : פּוֹקֵדָה uel פּוֹקְדָה פּוֹקְדוֹת

NOTIO.

† Posterior terminatio participij sceminini singularis magis in usu est, quàm ea quæ in ה desinit. Quando autem ultima radicalis est heth uel ain, mutatur duplex segol in duplex patha. Idem sit in neutris: ut שׂוֹמֵחַ gaudens fœmina.

NOTIO.

1 Quorum ultima est ain uel heth, in singulari masculino post zere, patha adiungunt: ut à פָּתַח aperuit, dicitur פּוֹתֵחַ: à שָׁמַע audiuit, שׂוֹמֵעַ. In ain tamen terminatis, zere breuitatis gratia sepe exteritur: בּוֹטֵעַ, pro בּוֹטֵעַ plantans, Psal. 94.

2 Pro zere - sub secūda radicis etiam hirec sequente iod inuenitur aliquando: תּוֹמֵר, pro תּוֹמֵר, Psal. 16. יוֹסֵף, pro יוֹסֵף, Esa. 38. Iod etiam quandoq; paragogicè additur, ut: הַיְשִׁבִי בְּשָׂמַיִם Psal. 122.

Quare participium præsens uocatur Benoni, hoc est, intermedium?

1 Quòd scilicet constet ex præterito & futuro, & mediam quandam significationem inter ea habeat: ut אוֹכֵל comedens, significat illum qui incepit comedere, & porrò esurus est: quia adhuc in edendi actione existit. Et circumloquuntur Hebræi per illud uerbum præsentis temporis, hoc modo: אֲנִי שׂוֹמֵר, ego custodio, אַתָּה שׂוֹמֵר, tu custodis, אֲנַחְנוּ שׂוֹמְרִים, nos custodimus, &c.

Præsens uerbum circumloquuntur Hebræi per pronomé & participium.

2 Quia

2 Quia sæpenumero etiam absolute ponitur pro nomine, quod quanto fiat ex contextu orationis manifestum fit. הַשׁוֹמֵר אֶתִּי אֲנֹכִי, Num custos fratris mei ego? Gen. 4. Seu etiam inde cognoscitur, quod casum sui uerbi non regat. Plura Elias Leuita in lib. Electo, oratione 1, fundamento 2.

PARTICIPIVM PRÆ-
teritum הַפְּעִיל.

Foem.

Masc.

פְּקוּדָה פְּקוּדִים : פְּקוּדָה בְּקוּדוֹתָ

OBSERVATIO.

2 Verba, quorum ultima est heih, uel ain, post schurec habent patha: ut פְּשִׁיעָה unctus. Habent enim hæ duæ literæ in fine, post quatuor uocales magnas, פְּ, פִּ, פִּי, פִּי, semper patha, post quod leguntur: ut supra de הַפְּעִיל diximus.

2 Vocatur Paul quoq; Benoni, quòd confletur ex præterito פְּ ו presenti: ut סֵפֶר בְּתוֹבָה, liber scriptus de eo qui olim scriptus est, פְּ tamen adhuc hodie durat.

Quæ uerba habent Paul?

Neutra participiū præsens usurpât pro utroq;.

Tantum transitiva: ut שְׁמֹרָה custoditus: Neutra uerò (quæ ut plurimum carent utroq; participio) præsens collocant pro utroque: ut יוֹשֵׁב sedens פְּ sessus; מוֹתֵב moriens פְּ mortuus.

Quando nunc participijs carent, adiecliuâ pro ijs ponuntur: ut זֶקֶן senex, ponitur pro presentis פְּ præterito participio. Non enim dicimus זֶקֶן פְּ זֶקֶן אֶזְקֶנְךָ זֶקֶן.

INFINITIVVS הַפְּקוּדָה.

Absolutus פְּקוּדָה, cum literis quatuor בְּבָלֵם. Sic בְּפְקוּדָה

וּבְקוֹר לְבָקוֹר לְבָקוֹר לְבָקוֹר uisitare, in uisitando, secundum uisitandum, ad uisitandum, à uisitando. Eleganter enim, & mira breuitate his quatuor literis in capite infinitiui positis, Iudæi expriment, quod gerundijs, supinis & subiunctiuis cæteræ nationes loquuntur. Hunc tamen Hebraïsmum Græci feliciter exhibent articulis & præpositionibus ante infinitiuum positis, ἐν τῷ ἐπισημαίνεσθαι: de quo in quarta parte Erotematum nostrorum Græcorum multa diximus.

Gerundia, supina, & coniunctiui, quomodo Hebræis formantur.

Quomodo formatur infinitiuus?

1. Holem interferitur inter primam & ultimam radicalem, & habet prima infinitiui absoluti - . Sed cum literis בְּבַלְלִי illud in scheua mutat, quod propriū possident tres literæ ב ל ב . Sed quia duo scheua in initio concurrerent, mutant illud rursus in hirec.

2. Et ualet ubiq; regula: Gutturales amant scheua cōpositum, & punctuant se & præcedentem. Quando itaq; prima gutturalis habet seu hatephpatha, hateph segol, uel hatephcametz, tunc istæ tres literæ habent patha -, uel segol -, uel cametz - .

3. Litera mem habet hirec, & dages sequenti imprimit, quod nun abiectum ex præpositione מְ designat. Quod si prima gutturalis non est eius capax, remittit dages ad hirec paruum, ut fiat zere, & ita pro puncto breui sequente dages longum substituitur: quæ duo æquipollent, ut supra quoque ostendimus. מְעַבְרִי אֶת הַיָּם אֶת הַיָּם אֶת הַיָּם à transgrediendo.

Æquipollentia inter dages, breue punctum, & longam uocalem.

APPENDICES.

1. Quod in duobus participijs supra diximus, id hic quoq;

quoque locum habet. Ultima gutturalis post holem,
- sibi uult substerni: בַּסוּיַע.

2 Infinitiuus cum literis Bachlā, ex trito holem, cū
patha etiam punctatur: ut בְּשֵׁבֶבֶת חֶמְלָה, 1. Reg. 1.

3 Quandoq; etiam habet ה paragogicum, posito
hatephcemetz sub prima radice: לְקַרְבָּה. Exod. 36.

4 Aliquando etiam ל ante se habet מ. לְמִקְרָא.
pro לְקַרְבָּה.

5 Admittit etiam ה paragogicōs. Genes. 8. חֲמִיִּם
עַר יְבוּשָׁתָה.

Quare uocatur infinitiuus חֶמְלָה, id
est scaturigo, Hebræis?

1 Quia est principium sermonis, & radix cogita-
tionis: ut, ædificare domum, prius in mente est, quàm
fiat ædificatio ipsa.

2 Quia est radix omnium temporū, seu operatio-
num: hoc est, pro omnibus temporibus usurpatur. pro
præterito, benoni, paul, & imperatiuo: cuius rei in Bi-
blijs plurima sunt obuia exempla.

3 Quia indifferenter omnibus generibus, personis
& numeris tribuitur. Latinis infinitiuus appellatur:
hoc est, nec personas, nec numeros finitos habēs, pro-
pter quod sine discrimine singulis attribuitur. Literæ
tamē Bachlā sibi adhærētes, aliquā tēporis rationē in
eo exprimunt. Cum beth enim & caph serè præteritū
significat: cū lamed uerò & mem, plerunq; futuri uim
habere, Biblia indicant. Elias orat. 1 fund. 6.

Literæ Bach-
lam in infini-
tuo tempus
exprimunt.

IMPERATIVVS חֶמְלָה.

Fœm.

Masc.

חֶמְלָה ; חֶמְלָה ; חֶמְלָה
Visita

Visita uir, uisitate uos uiri: uisita mulier, uisitate uos mulieres.

Quomodo se habet formatio imperatiui?

1 Prima radicalis masculina habet scheua. Si autem gutturalis fuerit, scheua compositum exigu. אכול & post alteram holem. Fœminina uerò habet hirec & scheua sub ו ain: nisi gutturalis fuerit, quæ punctum compositum amant, ut שחרר שאל.

2 Quorum ultima est uel ה, uel ו, habent patha: שלח שברע. Idem serè faciunt neutra: ו. ששב. de quo in futuro rursus, quando horum duorum temporum eadem est formatio.

Imperatiui & futuri eadem formatio.

3 Quando singularis masculina habet ה paragogicum, punctatur pe cum hirec: שקבחה dormi, שלחה mitte. Et hoc intelligatur de ijs uerbis, quorum ain habet patha. Sed quando ain habet holem, punctatur pe cum ה: ut א זכור fit וברח. Quædam tamen hinc excipiuntur: ut, מברכה לי Genesis 25. Item quorum prima habet ו, ut, אספה ערבה. Item quæ holem habent loco Chataphcamels propter mediam gutturalem, ut ווערבה.

4 Fœminina singularis in paucissimis quibusdã pro hirec habet ו: ut, מלכי עלינו, Iudic. 9.

F V T V R V M ווערדי.

Plural.

Sing.

אפקוד יפקוד תפקוד: גפקוד יפקוד תפקוד

Fœm. sing.

תפקוד תפקודי תפקודנה

Quomodo se habet futuri formatio?

1 Formatur ab imperatiuo, additis ad eundem literis אִיתָ, quæ futuri personas constituunt. Aleph primam, iod tertiam, tau secundam & tertiam fœmininā, nun primam pluralem.

2 Prima persona utriusq; numeri sæpe habet הַ paragogicum: ut אֲזַכֶּרְךָ recordabor, וְשִׁלַּכְנָה mittemus: Tertia itē singularis masculina, sed rarius, ut יִחַיְשָׁה festinabit. Tertia autem & secunda pluralis, nun:

He & nun paragogicum, commune omnibus conjugationibus omnium ordinum.

יִשְׁמְרוּן תִּשְׁמְרוּן. Et est paragoge illa tā nun, quàm etiam הַ, communis omnibus conjugationibus omnium ordinum, exceptis solis quiescentibus in Lamed he. Nun quoq; recipit secunda fœminina singularis: תִּרְבְּקִין adhererebis, Ruth 2. Sic בָּהַ syllaba in secunda & tertia plurali fœminina nonnunquam abiicit הַ, hoc modo, תִּשְׁמְרוּן.

3 Transitiua ferè semper habent holem in fine, nisi secunda aut tertia radicalis fuerit ע uel ה: ut תִּלְעַגְךָ deridebis, יִשְׁמַע תִּשְׁחַר, יִשְׁלַח. Inueniuntur & alia, quæ perpetuò patha, & non holem habent: יִבְעֵט, יִשְׁמַן. Sunt etiā quæ utroq; modo efferuntur. יִשְׁבוּת, יִשְׁבַּת.

Accētus mutat puncta.

4 Secunda & tertia pluralis masculina, sœcheua in pausa mutat uel in הַ, uel in holem: יִשְׁמְעוּהָ, pro יִשְׁמְעוּהָ. Sic יִשְׁבְּנוּהָ, pro יִשְׁבְּנוּהָ. Secunda etiam & tertia pluralis masculina hanc sæpe habet formam: תִּחַרְגֶהּ, pro תִּחַרְגֶהּ occidet: יִאָרְבוּהָ, pro יִאָרְבוּהָ insidiabuntur. Et quādo prima est gutturalis, pro sœcheua simplici habet compositum, & punctuat sic se, & literam ethan: ut אֶעֱמֹד אֶשְׁבּוּת.

Habet ne

Habet ne semper futurum significationem futuri?

1 Absolutè positum, in multis locis pro præterito ponitur: præsertim in locis, ubi loquens in loquendo consuevit esse continuus. Numeri 10. habes exempla per totum caput. Pro præsentis etiam, Psalmo 104. Verùm aliàs in Psalterio, Prouerbijs & Iob, maxima pars futurorum pro præteritis ponitur, quemadmodum apud Prophetas præterita pro futuris: quòd ipsi de promissis Dei nihil dubitantes, de futuris loquantur ac si iam facta adessent, seu etiam præterijissent.

2 Per uaf hippuch in præteritum, sed plerunq; imperfectum, conuertitur. Rarius in perfectum, rariùs in plusquamperfectum. Verùm quomodo reddi debeant huiusmodi, ipse narrationis ac sententiæ contextus docebit: & punctatur illud uaf tunc cum patha, sequente dages in proxima litera, quod aleph gutturalis respuit: & illud ad patha, longam uocalem cametz inde constituens, ablegat. Exemplum primi, וַיִּפְּסֹדוּ & uisitauit. Secundi, וַיֹּאמֶר & dixit. Sunt etiã pauca quedam alia, ubi dages uaf sequenti literæ ethan non imprimit: quæ usus lectionis docebit. Contingit namq; sæpe non scribi dages in ijs etiam literis, quæ dages capaces sunt quàm maximè, seu Euphoniæ causa: seu etiã quod eius uerbi usus sit frequentior, ut ea dictio scribi ac legi possit expeditius.

3 Particula quoq; וַיִּפְּסֹדוּ futuro præposita, illud præteritum esse facit: וַיִּפְּסֹדוּ מֹשֶׁה בְּרִשְׁתּוֹ tūc cecinit Moses. Ad hæc prophætæ non modò iure oratoriò, sed licentiã propè poetica, tempus pro tempore, modumq; pro

modo usurpant: & quan loq; aliam uicissitudinem in-
troducunt, ornandi & grauius dicendi gratia.

PASSI V M P R I M A E
coniugationis **נפעל**.

Vnde habet suum nomen?

A' nun characteristica, quæ superaddita est radici:
ut **נפעל** uisitatus est.

Quæ uerba sunt huius con-
iugationis?

1 Passiua, quæ passionem suam ab agente aliquo re-
cipiunt: ut **שרף** combussit, **נשרף** combustus est.

2 Aut formam hanc habent passiuam, & tamen acti-
uè significant, nec in K l reperiuntur, quæ pauca ad-
modum sunt: ut **נשבע** iurauit, **נלחם** praliatus est,
נצטן annexus est.

3 Quæ cum actiuam, tum passiuam habet formam,
una tamè significatione: ut **נבסח**, & **נבסח** desiderauit.

P R A E T E R I T V M.

Plural.

Sing.

נפקדו נפקדת נפקדו נפקדת נפקדו נפקדת
Form.

נפקדה נפקדת נפקדתו

N O T I O.

In uerbis perfectis, quando prima est gutturalis,
nun loco hirec habet segol: ut **נעזב** derelictus est. &
in tercia plurali hitephsegol plerunq; mutatur in pu-
rum segol: ut, **נעזבו** pro **נעזבו** derelicti sunt.

P A R T I C I P I V M P R A E S E N S.

Form.

Masc.

נפקד נפקדים נפקדת נפקדות
Differt

Differt solo * à præterito, quod patha habet.

Participio passivo Paul caret, quia ipsa tota coniugatio est passiva.

INFINITIVVS.

הַפֶּקֶד הַתְּפַקֵּד הַתְּפַקְדִי לְתַפְקֵד בְּהַפְקֵד

Quæ est infinitiui formatio?

1 Litera nun præteriti abijcitur, cuius defectus per dages forte in pe impletur.

2 Literæ Bachlam scheua habent: excepto נ quod zere habet pro dages, quod non potuit poni in gutturali ט, ac indicare nun abiectum à præpositione ו.

3 Litera quoq; ה inuenitur abiecta ante literas Bachlam: כַּעֲשֶׂה in deficiendo, Thren. 2. לְעִבְרָה ad humiliandum, Exod. 10. וְרָבַשׁ לִי cum lapsus fuerit ipse, Prouer. 10. Sed cum litera נ nunquam abijcitur: tunc enim unum dages cogeretur duo nun representare, coniugationis, ו præpositionis ו, quod esset contra Hebræorum regulam: Nullum dages duo simul habere potest officia.

Nullū dages duo simul potest habere officia.

4 Quando prima radicalis est gutturalis, tunc ה habet zere, supplementum dages, quod gutturalis nunquam recipit: ut חַיִּיב.

5 Desinit etiam in * , quando per Makaph iungitur sequenti: seu quando accentum retrahunt, ut fiant Mil lei. ו quandoq; in holem. Exempla sunt Genes. 3. ו 1. Samuel. 20. Reperitur quoq; in uno loco Ezechielis 14. א loco ה positum, ne duo ה concurrant: ו לְהַם וְהַאֲדָרֹשׁ אֲדָרֹשׁ num querendo querar illis. ubi etiā in holem desinit.

Hebrææ linguæ IMPERATIVVS.

Fœm.

Masc.

תִּפְקֹד תִּפְקֹדוּ : תִּפְקֹדוּ תִּפְקֹדוּ

F V T V R V M.

Plural.

Sing.

אֲפִקֹד יִפְקֹד יִפְקֹדוּ : אֲפִקֹדוּ יִפְקֹדוּ תִּפְקֹדוּ

Fœm.

תִּפְקֹד תִּפְקֹדוּ תִּפְקֹדוּ

NOTIO.

1 Aleph figuratiua futuri punctatur cum ׀, quæ alicubi etiam hirec habet: אֲפִקֹדוּ, 2. Samuel. 6. Nec tantum in - seu ׀ definit, quemadmodum infinitiuus & imperatiuus, sed etiam in -, ut תִּפְקֹדוּ Exod. 34. תִּפְקֹדוּ Ezechielis 32.

2 Quatuor gutturales ׀ וּ non admittunt dages. Nam illud & breuem uocalem, ut iam aliquoties dictū est, mutant in longam. Habent itaq; literæ Ethan, prima existente gutturali, zere -: תִּפְקֹדוּ.

3 Quæ in Kal de temporum significatione monuimus, ad omnes coniugationes accommodanda sunt.

SECUNDA CONIUGATIO PIEL.

Quæ sunt signa huius coniugationis?

Hirec sub prima, dages in secunda, & zere sub eadem: ut פִּקֹד. Mutatur tamē zere in quibusdam in patha: ut פִּקֹדוּ persecutus est.

NOTIO.

Quando media nō est dageffabilis, mutatur dages ׀

Quæ in prima coniugatione dicta sunt, etiā de reliquis intel ligantur.

Et uox parua hirec more consueto in uocem magnā: ut בִּרְדַּבְּדִי benedixit, בִּיְאָרֵךְ explanauit. Sed in gutturalibus raro id obseruatur. Dicitur enim שִׁתֵּר purificauit, כָּעַם molestauit, רַחֵם misertus est. nisi א media radicalis fuerit: בִּיְאָרֵךְ recusauit, בִּיְאָרֵךְ polluit, בִּיְאָרֵךְ figurauit. בִּיְאָרֵךְ tamen blasphemauit, עִיבֵי בִּיְאָרֵךְ irritauit, inueniuntur. Et est hæc coniugatio facilima per omnes ordines (similiter quarta, quæ ab hac formatur) propter mediam dageffatam, quæ primam, quæcunq; etiam sit, ne seu deficiat, seu etiam quiescat, impedit. Duo etiam sunt uerba quæ sub Peaal habent segol, אֶתְרֵר Iudic. 5. וְיִהְיֶה מִתְּחִלָּה Psal. 51.

Coniugatio secunda in omni ordine quare facillima.

Quæ habet uerba hæc coniugatio?

1 Quæ et in Kal et in Piel actiua sunt: sed hic extendunt significationem, id est, addunt ipsi uehementiam quandam, et actionis constantiam: אָכַל comedit, אָכַל immoderate et more porcorum comedit: רָדַף persecutus est, רָדַף anhelanti animo, intento studio, usq; ad finem persecutus est.

2 Quæ tantum in hac, et non Kal habentur, estq; ipsorum significatio transitiva: ut אָזְנֵי auribus percepit, חִטָּת חִטָּת inuestigauit.

3 Quæ in Kal erant neutra, hic fiunt actiua: ut הִלְךְ ambulauit, הִלְךְ fecit ambulare, uel duxit.

4 Quæ à nominibus deriuata contrariam habent actionem et significationem, nec in omnibus alijs coniugationibus horum similia inueniuntur: ut חָלַל stultus, חָלַל laudauit: רָשָׁן cinis, רָשָׁן cinerem amouit.

P R A E T E R I T V M.

Plural.

Sing.

פָּקַד פָּקַדְתָּ פָּקַדְתָּ : פָּקַדוּ פָּקַדְתֶּם פָּקַדְתֶּם :
פָּקַדְתָּ פָּקַדְתָּ פָּקַדְתָּ .

Participium præsens.

מִפְקָד מִפְקָדִים : מִפְקָדָה uel מִפְקָדָה
מִפְקָדוֹת .

Paul.

מִפְקָד מִפְקָדִים : מִפְקָדָה uel מִפְקָדָה
מִפְקָדוֹת :

Paul exit in Benoni uerò in zere.

I N F I N I T I V V S.

פָּקַד בִּפְקֹד בִּפְקֹד לְפָקֵד מִפְקָד .

Infinitiuus Piel forma aliquando nihil à præterito
differt, 2. Reg. 32.

I M P E R A T I V V S.

פָּקַד פָּקַדְתָּ : פָּקַדְתָּ פָּקַדְתָּ .

Futurum.

אֶפְקַד יִפְקַד תִּפְקַד : אֶפְקַד יִפְקַד תִּפְקַד :
תִּפְקַד תִּפְקַדְתָּ תִּפְקַדְתָּ .

N O T I O.

Si media gutturalis fuerit in hac coniugatione, mi-
grat dages ad uocem præcedentem breuem, & illam
longam facit in quocunq; tempore : ut pro באר, dici-
tur באַר . In Benoni, מִבְּאֵר, pro מִבְּאֵר . In Paul,
מִבְּוֵאֵר pro מִבְּוֵאֵר . Sic מִבְּוֵרָה, pro מִבְּוֵרָה . In infini-
tiuò & imperatiuò, באַר, pro באַר . In futuro, אֶבְאֵר,
pro אֶבְאֵר . Licet multa etiam sint, quæ seruent consue-
tam punctationem, etiamsi media sit indageffabilis,
nisi

nisi quòd dages abijciunt. Idem iudicium de quarta cōiugatione est, quando hinc tota pendet.

Quarta coniugatio formatur à secunda Piel.

PASSIVUM SECUNDAE
coniugationis פָּעַל Paul.

Vnde habet nomen hæc coniugatio?

1 A^d forma ipsa פָּעַל, quòd signetur prima radicalis uel cum kybutz, uel hatephcameiz, & imprimatur dages mediæ.

2 Quando uerò ain non potest capere dages, conuertitur illud cum suo kybutz in uaf holem, & interdum in schurec.

Quæ continet uerba?

Tantum passiuæ: eiusq; usus est, ubi nomen agentis non exprimitur. וַיִּכְלֹה הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, & perfecti sunt cœli & terra.

PRAETERITIVUM.

פָּעַד פָּעַדָּת פָּעַדְתִּי פָּעַדוּ פָּעַדְתֶּם פָּעַדוּ
פָּעַדְתֶּן פָּעַדְתֶּם פָּעַדְתֶּן.

Benoni.

פָּעַד פָּעַדְתִּי פָּעַדְתֶּם פָּעַדְתֶּן uel פָּעַדְתִּי פָּעַדְתֶּם

Habet , quo differt à præterito.

Paul & imperatiuo caret.

INFINITIVVS.

פָּעֹד cum literis Bachlam non extat.

Futurum.

אֶפְעֹד יִפְעֹד תִּפְעֹד אֶפְעֹדוּ יִפְעֹדוּ תִפְעֹדוּ
אֶפְעֹד תִּפְעֹדוּ אֶפְעֹדוּ תִפְעֹדוּ.

CON-

CONIUGATIO TER-
TIA HIPHIL הפעיל.

Quæ sunt huius coniugationis
signa?

Prothesis ה cum hirec ante primã radicis, & epenthesis iod quiescentis inter secundam & tertiam radicalem: quod iod nullum locum habet, quando tertia est ה, de quo in ordine quinto.

Quæ uerba ad hanc coniugationem pertinent?

1 Quæ in prima coniugatione neutra, hic fiunt transitiva: ut יָשַׁב שָׁבַב iacuit, הִשָּׁבַב הִשְׁבִּיב fecit iacere, seu posuit. Et idem significant, quod uerba Piel à neutris formata, de quibus supra.

2 Quæ in Kal, transeunt ad duo, hic autem ad tria: ut אָכַל אָבַל comedit, puta panem: הִאָּכַל הִאָּכִיל fecit comedere te panem.

3 Quæ non inueniuntur in coniugatione Kal, & habent significationem Kal: ut הִחָרִישׁ חָרַשׁ tacuit, הִשָּׁבַח חָשַׁבִים manè surrexit, הִשָּׁלִיךְ הִשְׁלִיךְ proiecit.

4 Verba quæ sunt neutra & in Kal, & ista coniugatione: ut קָרַב & הִקָּרִיב, accessit.

P R A E T E R I T V M.

הִפְקִיד הִפְסַדָּה הִפְסַדְתִּי הִפְקִידוּ הִפְסַדְתֶּם
הִפְסַדְתִּי הִפְקִידוּ הִפְסַדְתֶּם הִפְסַדְתֶּם

N O T I O.

Quando prima est gutturalis, tunc habet ה, & ה: id est, punctuat se & præcedentē. quæ regula ubiq; ualet: ut הִעֲתִיקָה הִעֲתִיקָה transtulit, seu mouit se.

מַפְקִיד מַפְסִידִים : מַפְסִידָה uel מַפְקִדָה
מַפְסִידוֹת

† Pro מַפְסִידִים Mem participij habet patha, ad indicandum defectum literæ ה, figuratiuæ tertiæ coniugationis: quæ breuitatis ergo, cui student quantum possunt ubiq; Hebræi, abiecta est.

P A V L.

מַפְקִד מַפְסִידִים : מַפְסִידָה uel מַפְקִדָה
מַפְסִידוֹת.

I N F I N I T I V V S.

הַפְקִד בְּהַפְסִיד בְּהַפְסִיד לְהַפְסִיד מַפְסִידִים.
Quomodo exit hic infinitiuus?

In zere - : sed cum literis Baclam semper habet hirec magnum. Reperitur etiam patach in ultima syllaba aliquotiens, idq; in Infinitiuo, Imperatiuo ac futuro, ut הַזְרֵה Ioelis 4. Sæpenumero etiam absq; ה reperitur tam in perfectis quàm imperfectis: ut Amos 8. לְשִׁבִּיהַּ pro לְחַשְׁבִּיהַּ ה. quoq; in infinitiuo sæpe hirec sub se habet, ut וְהַמְלִיט וְצִחִיל Esaiæ 31.

I M P E R A T I V V S.

הַפְקִד הַפְסִידִים : הַפְסִידִי הַפְקִדָה

Exit in zere, ut infinitiuus : nisi admittat ad finem ה paragogicum, tunc enim in hirec longum desinit. הַפְקִד אֲדוּרְתֵךְ, הַפְסִידִי אֲדוּרְתֵךְ aduerte, הַפְסִידִי אֲדוּרְתֵךְ auribus percipe. Pluralis foemina habet zere: sed hæc forma in Biblijs nusquã extat. Elias Leuita oratione secūda, fundamēto tertio.

F V T V R V M.

אֲפְסִיד יִפְקִיד יִפְסִיד : אֲפְסִיד יִפְקִידוּ יִפְסִידוּ
הַפְסִיד הַפְסִידִי הַפְקִדָה

Matatur non rarò iod hirec in zere: ut יָבֵרָה *suc-*
 cidet. quod tunc maximè fit, quando accedit u. s. hip-
 puch: ut יִבְרַל *et auisit*, Gen. 1. In futuro ה Hiphil ali-
 quando non abiicitur, præjerim in quiescentibus pe-
 iod, ut יְהוֹשִׁיעַ יְהוָה *Psal. 115. item E'ale 52.*

TERTIA CONIUGA-

tio passiva הַפְעַל.

Quæ sunt huius coniugationis
 notæ?

¶ cum hatephcametz וְ. Habet tamen quandoque
 etiam kybutz וְ schurec: quòd, ut inquit Elias, hæc
 tria puncta pro fratribus censèduntur, וְ sæpe alterum
 pro altero ueniat: idq; potissimum in coniugatione
 Pual וְ Hophal: ut חָצַץ לָךְ *proiectus est*, Deuter. 10.
 הַמְקַדֵּר *constitutus est*, הַרְרָה *lepositus est.*

Si prima fuerit gutturalis, erit sub ה וְ, וְ sub gut-
 turali וְ: ut הַעֲבֹד, הַעֲבֹד.

Quibus temporibus caret?

Tantum habes præteritum וְ futurum, infinitiuũ
 cum literis Bachlam nunquam, וְ sine illis admodum
 rarò.

Quæ uerba sunt huius con-
 iugationis?

1. Simpliciter passiuæ, quæ ueniunt à neutris Kal: ut
 עָרַץ *surrexit*, הִקְמָה *erectus est*, quod uerbum in quar-
 to ordine explicabitur.

2. Passiuæ, quæ à Kal transi iuis ueniunt, quorum
 passio ad tria extenditur: ut הִכְרַת בְּזֵחָה וְזָכַר *x'er*
minatum est sacrificium וְ libamen. Iuel. 1. *Locusta*
extermians

exterminans uitis quæ exterminatur, & ea exterminata, exterminatur consequenter & sacrificium.

P R A E T E R I T V M.

הִפְסֵד הִפְסַדְתָּ הִפְסַדְתְּ . הִפְסֵדוּ הִפְסַדְתֶּם
הִפְסֵדוּ . הִפְסַדְתֶּם הִפְסַדְתֶּן .

I N F I N I T I V V S.

הִפְסֵד *media zere uel patha sil' i' substernit, tunc preferim, quando tertia radicalis est gutturalis.*

F V T V R V M.

אֶפְסֵד אֶפְסַדְתִּי אֶפְסַדְתְּ . אֶפְסֵדוּ אֶפְסַדְתֶּם
אֶפְסֵדוּ . אֶפְסַדְתֶּם אֶפְסַדְתֶּן .

C O N I U G A T I O

Q V A R T A הַפְעֵל.

Quæ sunt huius coniugationis signa?

Syllaba הָ superaddita radici, & media radicalis dageffata: & in omnibus conuenit cum Piel, à qua formatur. Aliquotiens etiam א' loco ה' reperitur: ut, אֶתְחַבֵּר pro אֶתְחַבֵּר 2. Paralipom. 20. quod quidam etiam uolunt in coniugatione hiphil fieri: ut, אֶבְאֵלְתִּי pro אֶבְאֵלְתִּי Esaiæ 63.

Quæ uerba sunt huius coniugationis?

Hæc quarta coniugatio, & actiua & passiua est: sub una uoce reciprocam habens significationem: ut אֶתְקַדְּשׁ, sanctificauit se, uel sanctificatus est à se.

1. Habet itaq; uerba reciproca: אֶתְקַדְּשׁ usitauit se-
ipsum.

2 Verba quæ in nulla alia, quam illa inueniuntur: qualia sunt, **התפלל** orauit, **התחנן** deprecatus est. Et quia punctis cum secunda Piel conuenit hæc coniugatio, ad imitationem eiusdem, uerba ipsius intetam uim significandi habent.

REGULA generalis.

Omne uerbum, quod tantum in posterioribus coniugationibus habetur, seu Niphal, seu Hiphil, seu etiã Hithpael, debet exponi, ac si esset de cõiugatione Kal: ut in Niphal, **ישבע** iurauit, **השבים** manè surrexit, **התחנן** deprecatus est.

P R A E T E R I T V M.

התפקד התפקדת התפקדתי : **התפקדו התפקדו**
התפקדתי : **התפקדו התפקדו התפקדו**.

N O T I O.

1 Desinit in zere, sed quandoq; etiam in patha: ut **התחבר** gloriatus est. Habet etiã *segol*, propter aliarum uocum adhaerentiam: **התחלד זא**, Genes. 6. Et da gessatur media, modò non sit indagessabilis: tunc enim dages ad uocem præcedentem breuè migrat, & fit **תחברד**.

2 Syllaba characteristica **הת** primæ radici semper præponitur: exceptis uerbis, quæ primam radicalem habent unam ex quatuor istis, **ש צ ס ד**, ubi alto modo proceditur. Quæ enim à samech uel schin incipiunt, in illis *τῆς ὑποφωνίας* gratia taf post primam radicalem inferitur: ut **השתמר** pro **התשמר**, custodiuit se, à **שמר**: **הסתתר**, abscondit se, pro **התסתר**, à **סתר**. Quæ uero a zade incipiunt, ea taf in *heth* mutant, & illud primæ radici postponunt: ut **הצטרף** iustificauit se, pro

se, pro **התצרת**, à **צרת**. Et quæ à **zain**, mutant **taf** in **dalet**: ut **התצרת** distulit se, pro **התצרת**, à **צרת**: quod genus uerborum in Chaldaismo tantum inuenitur, testibus Hebraeis.

Quomodo utuntur Rabini Thalmudistæ hac coniugatione?

Plerunq; pro Niphal & Piel: nisi quod à fronte adijciunt literam **nun**, ut **בְּהַקְדֵּשׁ** confirmatus est, **בְּהַקְדֵּשׁ** sanctificatus est. Sed habet purus Hebraismus in sacris Biblijs suum regulatum loquendi modum. Habet & Thalmud suum confusissimum chaos, & irregularem loquendi formam: ut qui uerum Hebraismum callet, in Thalmud nihil ferè sine præceptore intelligat. Est enim phrasis Thalmud seorsum, & phrasis Biblica itidem seorsum, ut dicit Elias Leuita.

Sermo Bibli-
cus & Thal-
mudicus quo
modo differ-
rant.

BENONI.

מִתְפַּקֵּד מִתְפַּקְדִים: **מִתְפַּקְדָה** uel **מִתְפַּקְדָה**
מִתְפַּקְדוֹת.

INFINITIVVS.

הִתְפַּקֵּד בְּהִתְפַּקֵּד לְהִתְפַּקֵּד
מִהִתְפַּקֵּד.

IMPERATIVVS.

הִתְפַּקֵּד הִתְפַּקְדִי: **הִתְפַּקְדִי** **הִתְפַּקְדִי**.

FUTVRVM.

אֶתְפַּקֵּד יִתְפַּקֵּד תִּתְפַּקֵּד: **נִתְפַּקֵּד יִתְפַּקְדוּ**
תִּתְפַּקְדוּ: **תִּתְפַּקֵּד תִּתְפַּקְדִי** **תִּתְפַּקְדוּ**.

Definit etiam quandoq; in patha, & ת ex syllaba תָּ nunquam abijcitur, nisi quando prima radicis est eiusdem prolotionis: ut **מִדְבַר** pro **מִתְדַבַר** loquens.

Quando præponis per omnia tempora syllabam seruillem **ת** secundæ coniugationi Piel, tunc habes formationem huius quartæ.

N O T I O.

Reperiuntur quoq; quædam uerba, quæ composita sunt ex Hophal & Hithpael: cuiusmodi est **הִתְפַּקְדוּ לֹא בְהוֹבֵם**, Non numerati sunt inter illos. Deut. 24. **אֲשֶׁר הִשְׁפִּיחָהּ** in **ו**, supplet defectum **ו** Hithpael.

Ad quid opus fuit ita multis in uerborum initio, in primo ordine discentes remorari?

Quæ hucusque dicta sunt, explicatio fuerunt quatuor coniugationum primi ordinis, hoc est uerborum perfectorum. Hæc itaq; in initio statim posuisse, ac didicisse, ad id cōducit, ut eo facilius nunc quis in sequentibus pergere possit: quando illa locum suum habent, in reliquis septem ordinibus, qui paucioribus ideo expediti possunt, quòd pleraque annotatione digna iam ostensa sint, & pauca admodum adhuc restēt, quæ suo loco non prætermitemus. Hoc tantum iam adolentes monendos putauimus: hoc primo ordine bene cognito, nihil esse difficultatis seu obscuritatis metuendū in reliquis: quando pauca admodum habent, quæ à primo perfectorum deuiant: quod quàm sit uerum, ipsi, cum inter se cōferre potuerint, intelligent paulo post. Propter discentes tamen, ipsis gratum facturi, ordines ponemus integros: ac tempora, quæ à perfectis aliquo modo declinant, asterisco signabimus: additis, sicubi

res postulat, breuissimis obseruationibus: ut ita sciant, ad quæ maximè animum intendere, quæ pro cognitis ex superioribus, quæ quoque pro ignotis, & à regula primi ordinis discedentibus, haberi debeant. de quibus omnibus nunc uidebimus.

ORDO SECUNDVS IN
CIPIENTIVM A' NVN ET
Iod, deficientibus in initio.

Quæ uerba sunt secundi ordinis?

Quæ incipiunt à nun: ut נָשַׁבַּח accessit, & iod: ita tamen, ut media radicalis sit zade: ut נָשַׁבַּח collocauit. Ac נָשַׁבַּח circumdedit, & נָשַׁבַּח posuit, etiamsi media non sit ז, utrunq; inuenies Psal. 17. in cōiugatione Hiphil, in qua sola usitata sunt. quamuis posterius in Hophal etiam reperitur.

Quæ tempora perfectè coniugantur?

Præteritum, Benoni, & Paul. Idem faciunt sæpe imperatiuus, infinitiuus, & futurum.

DEFICIENTIA PE NVN:

Coniugatio Kal.

Paul	Benoni	Præteritum
נָשַׁבַּח	נָשַׁבַּח	נָשַׁבַּח
		נָשַׁבַּח

INFINITIVVS.

נָשַׁבַּח נָשַׁבַּח נָשַׁבַּח נָשַׁבַּח

Quomodo formatur hic infinitiuus?

Venit sæpissimè perfectè, sicut & imperatiuus cum futuro: ut נָשַׁבַּח custodire, & custodi: נָשַׁבַּח custodi. a. Si uerò abiicit נ à principio, assumpto נ a a finem, & f 2 subiectis

84 Hebrææ linguæ
 subiectis duobus segol, seu propter præcedentem gut-
 turalem, duplici patha formatur.

Quale habent punctum literæ Ba-
 chlam?

Lamed quan-
 do habeat ka-
 metz.

Plerumq; scheua: sed ל, quando abijcitur nun, habet
 , quod similiter possidet in tertio & quarto ordine,
 & aliàs ferè semper, quando præfigitur dictioni Mil-
 lel: hoc est, habenti accentum in penultima, seu dictio-
 ni parvæ.

I M P E R A T I V V S.

גַּשׁ uel גֵּשׁ uel גֹּשׁ גֵּשׁ: גֹּשׁי גֵּשׁוּךְ.

Quomodo se habet imperatiuus?

Abiecto nun, fit monosyllabus, & habet ucl - , uel
 , uel ו, quod non mutatur, quemadmodum zere &
 patha, sed manet semper: ut, גֹּשׁוּךְ גֹּשׁוּךְ גֹּשׁוּךְ.

F V T V R V M.

אֲגַשׁ יִגַּשׁ יִגַּשׁוּךְ: יִגַּשׁוּךְ יִגַּשׁוּךְ: יִגַּשׁוּךְ יִגַּשׁוּךְ.
 יִגַּשׁוּךְ.

Abijcit nun, quod rarò faciunt gutturales: & res,
 quòd non possunt recipere dages, notam abiecti nun.
 quare commutant illud & hirec in zere longam uoca-
 lem sub ethan: יִתְחַרֵּם opprimet, Ierem. 10. תְּחַרֵּם uocife-
 rata est, Ruth 1. cap.

A P P E N D I X.

Hic repetatur, quæ supra dicta sunt de terminatio-
 ne uaria imperatiui, & futuri, quod inde formatur. Itè
 quòd dages graue impressum literæ, representet abie-
 ctum seu nun, ut in hoc ordine: seu aliam quandam li-
 teram, de quo in sexto ordine plura.

NIPHAL PASSIVUM.

Futurum. Imperat. Infinit. Benoni. Præterit.

אֲנַשׁ

הֲנַשׁ

הִנַּשׁ

נַשׁ

נִשַּׁת

נִשַּׁתָּ

NOTIO.

Quædam etiam sunt quæ in Niphal ueniunt ad morem eorum uerborum, quorū Ayn paal in Kal habet holem: ut גִּזְרָה בְּנֶפֶשׁ Iud. 20. Ac גִּבּוֹר לֵךְ אִתּוֹ Gen. 17.

NOTIO.

In præterito & benoni dages significat abiectum nun, primam radicalem. In tribus uerò reliquis temporibus, nun characteristicam Niphal, & coniugatur in omnibus: ut גִּבַּרְתָּ. quare integram inflexionem ponere, superuacuum est.

CONIUGATIO PIEL.

Coniugatur perfectè in omni tempore, sicut & ipsius passiuum, & coniugatio quarta. quare nihil habet difficultatis, quando iam patet ex superioribus. Ordinis tamen gratia, ponemus primas temporum singulorum uoces.

REGULA PERPETVO'

firma & generalis.

Omne uerbum Piel, Pual, & Hithpacl, est uerbum perfectū in secundo & tertio ordine: propterea quòd litera abiecta per dages signari in media radicali nequeat, quæ iam dages habet notam coniugationis. Et regula Grammaticorum est: Vnum dages non potest duo significare, ut supra quoq; diximus.

Futur. Imperat. Infinit. Paul. Beno. Præter.
 פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן
 פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן

NOTIO.

Non est differētia inter personas præteriti Niphal & Piel, cum utrimq; habeant dages: quare deprehenduntur ex tenore sententiæ, & rei congruentia.

PVAL PASSIVVM.

Futurum. Infinit. Benoni Præteritum.
 פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן
 פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן

CONIUGATIO HIPHIL.

Hæc cōiugatio, unà cum suo p̄ssiuo Hophal, quantum ad puncta, & coniugandi rationem, nihil differt à perfectis: præter quòd nun abijcitur, & signatur per dages in sequenti, ut fieri consuevit.

Futur. Imper. Infin. Paul. Benoni. Præterit.
 פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן
 פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן פִּינֵן

† Mem habet kybutz loco schurec, propterea quòd dages longam uocalem sequi nesciat.

NOTIO.

Reperiuntur quædam uerba, quæ in hac coniugatione in Hiphil nun primam radicalem non abijciunt: ut הִתְחַלַּל fecit hereditare, à חָלַל.

NOTIO.

Infinitiuus uerò in quibusdam locis reperitur sine littera characteristica, primæ radicali nun more perfectorum posita: ut יָרַד pro יִרְדּוּ Num. 6. Reperiuntur

Reperiuntur etiam pauca quaedam, quæ longam uocalem loco breuis, & dages habent, etiam ante literas dagessabiles: ut בָּרַד in Hiphil בָּרַד Genes. 25. Sic בָּבֶל quod regulariter deberet esse בֶּבֶל Esa. 64. Quidam tamen putant esse futurum Niphal, & regulariter debere esse בִּבְבֶּל . Sic quoq; Gen. 6. in בָּרַד putant quidam thema esse בָּרַד , & בָּ sub iod positum esse loco hirec & dages.

HOPHAL PASSIVUM.

	Futurum.	Infinit.	Præteritum.
יִשָּׁא	אִשָּׂא	הִשָּׂא	הִשָּׂא
			הִשָּׂאָה

CONIUGATIO HITHPAEL.

Futur.	Imperat.	Infinit.	Benoni.	Præteritum.
אֶתְחַוֵּשׂ	חֲתַוֵּשׂ	הִתְחַוֵּשׂ	בִּתְחַוֵּשׂ	הִתְחַוֵּשׂ

Venit integrè, quemadmodum in Piel rationem perpetuam signauimus.

NOTIO DE VERBIS HV-

ius ordinis à iod, media & ad incipientibus.

Ea coniugabis in omnibus ad eundem modum, quo בָּנִי coniugasti, & simili ratione procedes. Præteritum, בָּנִי . Benoni, בָּנִי . Paul, בָּנִי . Infin. בָּנִי , abiectione nun, ut dictum est, & subtractis sex punctis. Imperat. בָּנִי . Futurum, בָּנִי , dages representante iod abiectionem.

DE VERBO לָקַח .

Huc referunt Grammatici uerbum לָקַח , quod litera pe deficiat in infinitiuo לָקַח . Et לָקַח in uno loco Biblio-

rum 4. Reg. 12. hocq; ut eo celerius sequenti uocabulo
 יִקְרָא idueri possit: & imperatiuo יִקְרָא, & in futuro
 יִקְרָא, cum dages in media radice. Putat hūc defectum
 Elias fieri, quod tam frequenter hac radice utamur.
 propterea etiam in futuro dages ipsum saepe abiicitur:
 יִקְרָא, & accipient, Num. 19. quod ob eandē causam,
 id est frequētē usum, dicit etiam fieri in radice יִקְרָא,
 in qua saepe abiectum nun, nullū dages indicat: יִקְרָא,
 & profecti sunt, Numer. 33. Sunt tamen qui uolunt ra-
 dicem esse יִקְרָא, quod in medio ita relinquimus. Huc
 pertinet etiam uerbum לָתַע quod nō alibi reperitur,
 nisi Iob cap. 4. ubi sic legitur יִקְרָא יִקְרָא דֵּן
 Dentes leunculorum euulsi sunt: est enim eo loco niphāl,
 & dages loco - positum est.

ORDO TERTIVS QUI
 ESCENTIVM PE
 aleph, Pe iod.

Quæ uerba sunt tertij ordinis?

Quæ incipiunt ab aleph & iod quiescentibus: hoc
 est, latentibus, seu absconditis in longis uocalibus, in
 quibus iod quasi non abiectum, potestate retinetur.

NOTIO.

Verba ab aleph incipientia, more perfectorum pri-
 mi ordinis, usq; ad futurum coniugantur, ubi aleph ra-
 dicale in holem quiescit, propter aleph literā Aethan.

CONIUGATIO KAL.

Præteritum.

אָבַל אָבַלְתָּ אָבַלְתִּי : אָבַלְתָּ אָבַלְתֶּם אָבַלְתָּ
 אָבַלְתָּ אָבַלְתָּ אָבַלְתָּ.

Omnia

Omnia perfectè, præter quòd gutturales pro sche-
 ma simplici habent compositum: quæ nunc nota sunt,
 & esse debent, ex superioribus sæpe repetitis. Tantū
 intentione atq; meditatione opus est, quæ omnia facil
 lima & leuia facit.

Futurum.	Infinit.	Imperat.	Paul.	Benoni.
אֶכֶל	אֲכֹל	אֲכֹל	אָכֹל	אֹרְבֵל
יֵאֶכֶל	יֵאָכֹל	אֲכַלְהֶ		
תֵּאֶכֶל	תֵּאָכֹל	אֲכַלִּי		
& sic de- inceps.	לֵאכֹל	אֲכַלְנָה		
	בִּיאָכֹל			

NOTIONES de Futuro.

1 Inueniuntur quædam uerba, quæ integrè ueniunt
 in hoc futuro: *אֶכֶל אֲכֹל* colligam, ab *אָסַף*: *יֵאֶכֶל* uin-
 ciet, ab *אָסַר*. Ratio autem est, quòd rarius his uerbis
 utamur, & ideo non auellitur ab eis prima radicalis.

2 Quando *יֵאֶכֶל* & *תֵּאֶכֶל* ueniunt cum uau con-
 uersiuo, seu quãdo habent accentum in penultima, mu-
 tatur patha in segol: ut *יֵאֶכֶל* & *תֵּאֶכֶל* dixit, & *יֵאָכֶל*
 dixisti. In pausa uerò sic: *תֵּאָכֶל*, Prouer. 1. Reperitur
 etiam cum defectu *אֶכֶל* 2. Reg. 19. *תֵּוָכֶל*, sic *יֵוָכֶל* ab
אָכַל, Ezechielis 42. *אָכַב* etiam in fut. Kal sub *א*, lite-
 ra Ethan habet zere: ut, *אָכַב* *אָכַבִּי* *אָכַבִּי*, Prouerb. 8.
 Aliquando uerò holem: ut *אָכַב* *אָכַבִּי* *אָכַבִּי* Malach.
 1. sic etiam - habent sub literis Ethan in futuro Kal
אָכַב *אָכַבִּי*. Ierem. 2. Gen. 32.

NIPHAL PASSI V M.

Et Niphal & Hiphil cum suo Hophal ueniūt perfe-
 ctè: nisi quòd in quibusdam eorum mutantur puncta,
 propter gutturales, quæ scheua simplex auersantur,

90 Hebrææ linguæ
ut hostem acerrimum. Quare harum literarum natura atq; proprietas bene nota esse debet.

Futur. Imperat. Infnit. Benoni. Præteritum.
 אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל
 אֲבֵל אֲבֵלֹת

NOTIO.

Literæ characteristicæ infinitiui, & imperatiui, et futuri, habēt zere pro hirec: propterea quòd aleph dages, signum coniugationis Niphal, & abiecti nun, recipere non uelit.

CONIUGATIO PIEL.

Futur. Imper. Infn. Paul. Benon. Præter.
 אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל
 אֲבֵל אֲבֵלֹת

PVAL PASSIVVM.

Futurum. Infnit. Benoni. Præteritum.
 אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל
 אֲבֵל אֲבֵלֹת

Omnia perfectè: nulla enim quies, nullus defectus in hac secunda: ut in ordine quoq; secundo monuimus.

CONIUGATIO HIPHIL.

Futur. Imper. Infn. Paul. Beno. Præter.
 אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל
 אֲבֵל אֲבֵלֹת אֲבֵלֹת אֲבֵלֹת

HOPHAL PASSIVVM.

Futurum. Infnitiuus. Præteritum.
 אֲבֵל אֲבֵל אֲבֵל
 אֲבֵלֹת אֲבֵלֹת אֲבֵלֹת

Vides & in hac tertia coniugatione, tam actiua quàm passiva, locum habere regulam de gutturalibus.
 Præsentem

Præsentem aut punctationem desiderat Hephah, quæcunq; etiam gutturalis prima radicalis fuerit.

CONIUGATIO HITHPAEL.

Futurum. Imperat. Infinit. Benoni. Præteritum.

התאכל מתאכל התאכל התאכל
 התאכלת התאכלת

QUIESCENTIA Pe iod.

Coniugantur perfectè usq; ad infinitivum.

Vnum tamen uerbū est יָרַד quod in præterito primam radicalem amittit: ut יָרַד בָּאָרַךְ Iudic. 19.

Paul. Benoni. Præteritum.

יָשַׁב יָשַׁב יָשַׁב יָשַׁב

שָׁבַת שָׁבַת בְּשָׁבַת בְּשָׁבַת לְשָׁבַת בְּשָׁבַת Infinit.

Dimouetur prima radicis, & ad postremam additur ה, substratis duobus segol, ut in defectiuis. Si tamē secunda litera fuerit gutturalis, pro gemino segol, geminum ponitur patha: ut יָדַע יָדַע, à יָדַע. Seruat tamen quoq; nonnunquam iod, præsertim quando alteri uerbo iungitur: ut יָרַד יָרַד, descendendo descendimus, Gen. 43. Sic in imperatiuo יָשֵׁב, ut יָשֵׁב אֲנִי. Et pro zere, patha, ultima existente gutturali, ponitur: ut יָדַע יָדַע, dicimus יָדַע יָדַע.

NOTIO.

Quando imperatiuus habet ה paragogicum, Ayn paal habet scheua, Lamed paal - : ut יָשֵׁב sede. Verum יָלַךְ etiam sine ה ter in imperatiuo, eo modo punctatum reperitur: Num. 23. Iud. 14. 2. Paralipomen. 26. ubi semper habet לָךְ pro לָכָה. Ceterum יָחַב in imperatiuo sic formatur, חָבַב & cum ה paragogico חָבַב in plural. חָבַב חָבַב Hoseæ 4.

in fœmi. חֲבֹנָה חֲבִי in pausa etiam scheua mutatur in
Tsere ut לָבַר pro לָבַר Gen. 23. uerbi לָבַד.

Futurum. אֲשֵׁב תֵּשֵׁב יֵשֵׁב

NOTIONES.

Quid differant
quies &
delectus.

1 In defectiuis excidentem literam indicat dages, in
quiescentibus autem uocalis magna.

2 Quedam à futuro non abij. iunt iod: ut אֵלֶכָה
incedam, à לָלֶךְ, Micheæ 1. Plerunq; autē, dum iod ma-
net, habet ain patha, quæ aliàs zere possidet: ut אֵינִי
sugam. יֵיטֵב bonus erit. Vnum quoq; est uerbū, quod
mutat iod in uau. יִבֹּל potuit: in futuro, יִבֹּל אוֹבֵל
הַיִּבֹּל. Verūm יִבֹּשׁ יֵאָת, in futuro habent Tsere sub
literis Ethan, sequēte holem: ut יֵאָתֶר לָבֶר Gen. 34. sic
יִבֹּשֶׁר Ps. 6. Verūm eius thema quidā esse בֹּשׁ putāt.

Quando in futuro horum uerborum accedit ׀ uaf
copulatiuum fiunt Millel, & ayn paal habent ׀: ut
וַיִּרְדּוּ בֹשֶׁה, Exodi 11. Quod idē fit in Hiphil ut וַיִּוֹשֶׁב
4. Reg. 17. Et in Kal propter pausam ׀ in - etiā mu-
tatur, ut וַיִּקָּם גִּילָד Exo. 11. quod idem in Hiphil, acci-
dit, propter gu. turalem literā: ut וַיִּוֹכַח אֶקֶישׁ Gen. 31.

NIPHAL PASSIVVM.

Hirec per totum præteritum & participium muta-
tur in uauholem: in reliquis in uau consonantem, ha-
bentem dages in medio. Vnde regula: Quando separa-
ueris ab initio dictionis literas seruales, & ueneris ad
uau, muta illud in iod, & iam prodit ipsa radix.

Regula de
uau uertēdo
in iod, bene
notaunda.

Futur. Imperat. Infinit. Benoni. Præteritum.

אֲוֹשֵׁב   תֹּוֹשֵׁב   תֹּוֹשֵׁב   תֹּוֹשֵׁב   תֹּוֹשֵׁב
תֹּוֹשֵׁב   תֹּוֹשֵׁב, ׀
sic deinceps.

NOTIO.

Sunt tamen aliqua, in quibus iod Peapaal non quidē in holē mutatur, sed quiescit in יוּ . ut בְּאַלִּים Esaiæ 57. Aliquādo etiam iod prorsus immutatum manet: ut יִרְדָּה Exod. 19.

CONIUGATIO PIEL.

Futur. Imper. Infin. Paul. Benoni. Præterit.
 יֵשֵׁב מְיֹשֵׁב מְיֹשֵׁב יֹשֵׁב יֹשֵׁב
 יֹשֵׁב יֹשֵׁב יֹשֵׁב יֹשֵׁב יֹשֵׁב

PVAL PASSIVUM.

Futurum. Infinit. Benoni. Præteritum.
 יֵשֵׁב יֵשֵׁב יֵשֵׁב יֵשֵׁב
 יֵשֵׁב יֵשֵׁב יֵשֵׁב יֵשֵׁב

Coniugatio Piel & Pual in hoc ordine sine defectu ueniunt: propterea quod impossibile sit, dages signum huius coniugationis uenire post iod quiescens in longa uocali.

CONIUGATIO HIPHIL.

Futur. Imper. Infin. Paul. Benoni. Præterit.
 יֹשִׁיב מְיֹשִׁיב מְיֹשִׁיב יֹשִׁיב יֹשִׁיב
 יֹשִׁיב יֹשִׁיב יֹשִׁיב יֹשִׁיב יֹשִׁיב

Nihil differt hæc coniugatio à perfectorum inflexione: nisi quod per totam coniugationem literæ seruales in capite superadditæ: hoc est, constituentes tempora, habent holem pro iod: excepto solo Paul, quod habet schureck. Vaf tamen aliquando etiam habet holem pro schurec, ut הִרְדַּע אֶלְיִי הַפְּתוֹר Indicatum est illi peccatum suum, Leuit. 14.

NOTIO.

Illæ quæ in prima coniugatione seruant iod in futuro,

ro, etiam hic seruant, interdum adscriptum, interdum latens in puncto magno, in præterito, participio præfenti, infinitiuo, imperatiuo, & futuro: ut הִטִּיב uel הִטִּיב, benefecit: in participio & infinitiuo, הִטִּיב, benefaciendo benefaciens: & in imperatiuo, הִטִּיבו benefacite, Ierem. 7. à uerbo יָטַב, bonus fuit.

H O P H A L P A S S I V V M.

Futurum.	Infinit.	Præteritum.
אוֹשֵׁב	חֹשֵׁב	חֹשֵׁב
יֹשֵׁב		חֹשַׁבְתָּ

Quiescit iod in hac coniugatione in uau schurec.

C O N I U G A T I O H I T H P A E L.

Futurum.	Imperat.	Infinit.	Benoni.	Præteritum.
אֲתֹשֵׁב	חֲתִישֵׁב	חֲתִישֵׁב	בְּחֲתִישֵׁב	חֲתִישַׁבְתָּ
יֲתִישֵׁב				

Venit integrè per omnia tempora, ut Piel. Iod tamè sepe uertitur in uau mobile: ut בְּחֲתִירָע, cum cognitus esset, Gen. 45. à יָרַע.

Q V A R T V S O R D O
Q V I E S C E N T I V M

in ain uau.

Quæ uerba sunt quarti ordinis?

Quorum media radicalis est uau, quæ plerunque quiescit in ׀ : ut קָם, pro קָמ.

P R A E T E R I T V M.

כָּן בָּנָה בְּנָהּ : בָּנָה בְּנָהּ : בָּנָה בְּנָהּ : בָּנָה בְּנָהּ : בָּנָה בְּנָהּ

Quo-

Quotuplex est huius præteriti forma?

Triplex. Quædam enim exeunt in τ , ut קָם surrexit: quædam in holem, ut אָרַר illuxit: quædam in zere, ut בָּרַח mortuus est. Quatuor etiã, in quibus zere mutatum est in hirec magnum, exeunt in hirec: ut גָּיַח, צָיַח בֵּין, טָיַל & coniugantur hoc modo:

מָתַח מִתִּי: מָתַח מִתְּחִי: מָתַח מִתְּחִי: מָתַח מִתְּחִי.

אָרַר אֲרַרְתָּ אֲרַרְתִּי: אֲרַרְתָּ אֲרַרְתִּי: אֲרַרְתָּ אֲרַרְתִּי: אֲרַרְתָּ אֲרַרְתִּי.

NOTIO.

1. Obserua ex his exemplis, mediam radicalem uau quiescere in τ & zere, holem & hirec, in tertia persona utriusq; numeri: in reliquis autem mutari in patha, ne sequens scheua mobile fiat.

2. Inuenitur etiam aleph scriptum פֹּֿ אֵלֶּם & וָקָאֵם surrexit, Hoseæ 11. & mobile, Zachariæ 14. וְרִבְּאֵמָה & alta erit.

BENONI.

בֵּן בְּנִים: בְּנָח בְּנֹחַ. מֵת מְתִים: מִתָּח מִתּוֹת & טוֹב טוֹבִים: טוֹבָח טוֹבוֹת & bonus boni

Venit etiam Benoni cum zere & holem in quibusdam uerbis, ut in exemplis uides. Et masculinum nihil differt à præterito, quando idem punctum habet: foemininum aut à præterito foeminino, accentu in ultima.

Paul: בֵּן בְּנִים: בְּנִיחַ בְּנִיחַת

† בֵּן בְּנוֹן לְבֵן לְבֵנוֹ Infinit.

† Lamed habet τ , quia præfigitur dictioni parue, ut supra in secundo ordine diximus.

Imperat.

Imperat. פתן ברננה : ברנני ברנננה

NOTIO.

1 Infinitivus & imperativus fermè gaudet puncto schurec. Licet tamen in utroq; reperire holem: ut קום surge, ברל circumcide.

2 In imperativo etiam mutatur sæpe uau in iod: ut שירי cantate, שישו letamini in.

Futur. אבון רבון תבון : זבון רבונה תברונה:

תבון תברני תברננה

NOTIO.

1 Literæ Aethan habent -, & exit futurum in schurec. sed exit in holem in fine uersus, et cū uau hippuch, seu in -, seu patha: ut ריקם & surrexit, רישו & dominatus est. Idem fit, si jequatur dictio monosyllaba: זא auertatur queso, Esaiæ 12. Exit etiam quandoq; futurum in - ut Gen. 27. זא אבני.

2 Verbum ברש confusus est, sub literis Aethan, pro - habet zere: ut אברש erubescam.

NIPHAL PASSIVVM

Nun signatur cum - in tribus tertijs personis, in reliquis cum scheua: & habet secundo loco in iisdem holem, in reliquis schurec, propter alterum holem.

Præteritum.

זבון זבונות זבונותי : זבונה זבונותם זבונונה:

זבוננה זבונות זבונותך.

Nun Niphal reperitur etiam cum Tserè, ut זעיר Zachar. 2.

Benoni.

זבון זבונים : זבוננה זבונות.

Aliquando uaf in Benoni habet schurec, ut זבונותם זבונותם

בְּאֵרֶץ Exod. 14. גְּבוּרִים

Futurum.	Imperat.	Infinit.
אֶבֶן יִבֶּן	חֲבֹן	חֲבֹן
		בְּחֹבֶן

Infinitivus, imperativus, atq; futurum, coniungantur ut verba perfecta. Aliquando tamen in infinitivo Niphthal ח absorbetur, litera q; præcedens, ut solet, eius vocalē recipit, ut לְחַאֲרִי לְאֹרֶן בְּאֹרֶן חַחֲיִים pro לְחַאֲרִי lob 33.

CONIUGATIO PIEL

quadrata.

Quomodo uocatur hæc coniugatio in hoc ordine?

A quibusdam uocatur quadrata, à numero quatuor literarum: quam in omnium ordinum uerbis, litera uau post primam thematis inserta, formari putant: ut בְּרִסָּר, literis quatuor expressum. Sed uerè est Piel formata, ut בְּרִסָּר. Ad eundem enim modum debebat dici בְּרִי. quia autem literam quiescentem dages sequi nō potest, duplicatur pro dages tertia radicalis, et ponitur post primam uau quiescens, ut sic fiant quatuor literæ, בְּ רִ י בְּ. Sunt tamen pauca quedam, quæ mutant uau quiescens in iod mobile: ut à קָוִים surrexit, קִיִּים confirmauit: à הָרִיב deliquit, חִיִּיב mulctauit: à טוֹב bonus fuit, טִיִּיב benefecit: à דָּוָר habitauit, דִּיִּיר manere fecit. Vnum etiam in perfectorum ordine inuenitur, quod nulla necessitate mutat plerunq; dages in uocem magnam: ut חָתַל pro חִתַּל seduxit. Nec inueniuntur huius formæ uerba ab alijs deducta, quàm ab illis, quorum media est uau. Vide Eliam in libro Electro, orat. 2. fund. 8. ubi proluxa disputatione confutat,

Quædam in Piel mutant uau in iod mobile.

facientes ex Piel coniugationem quadratam. Vide etiam, si libet, librum secundum Institutionum Hebræicarum Capitonis.

Futurum. Imper. Infin. Paul. Benoni. Præterit.

בִּינָה מְבִינָה מְבִינִין בִּינֵן בִּינֵיךָ בִּינֵיךְ
 בִּינֵיךָ בִּינֵיךְ בִּינֵיךָ בִּינֵיךָ בִּינֵיךָ

Omnia ut פָּסַד. Et habet significationem uerborum communium apud Latinos: ut הוֹלִיל formauit, aut formatus est. Sunt itaq; Piel & Pual uoce eadem, significatione uero diuersa.

CONIUGATIO HIPHIL.

Præteritum.

חָבַד } חָבַדְתָּ
 חָבַדְתָּ } חָבַדְתָּ
 חָבַדְתָּ } חָבַדְתָּ
 חָבַדְתָּ } חָבַדְתָּ
 חָבַדְתָּ } חָבַדְתָּ

1 He habet zere in tribus tertijs personis, & primâ radicis hirecatam. Reliquæ personæ habent patha, more perfectorum.

2 Sæpe etiam secundo loco pro patha ponitur hirec magnum, substrato uel ה, uel ה sub he: exceptis semper tertijs personis utriusq; generis & numeri, ut in exemplis patebit:

חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ : חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ
 חָשַׁבְתָּ : חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ
 חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ : חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ

3 Mutatur etiam facile hirec magnum in zere: quia fratres sunt, ut Hebræi loquuntur: ut,

חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ : חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ
 חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ חָשַׁבְתָּ

4 In isto quoq; ordine, quâdו ultima est ח, ע, uel י, iod mutatur in patha, tametsi hoc non semper fiat: ut,

חָרַע

חִרַע חִרְעַת חִרְעָהי : חִרְעוּ חִרְעָתֶם חִרְעוּ :
חִרְעָה חִרְעָתָה חִרְעָתֶן .

Benoni. מִבִּינָה מְבִינִים : מְבִינָה מְבִינֹת :

מִרְעָה מְרַעִים : מְרַעָה מְרַעֹת .

Paul. מִרְבֵּן מְרַבְּנִים : מְרַבְּנָה מְרַבְּנֹת .

Infinit. חָבַן בְּחָבִין .c.

NOTIO.

Verba huius coniugationis in præterito varius, in infinitiuo uerò & imperatiuo sæpius, absq; ח Hiphil ueniunt: ut, חִרְבֹתָּ pro חִרְיִבֹתָּ Job. 33. item לָרִיב pro לָרִיבִיב Esaiæ 3. לִידָן pro לִידָן לְהַרְיִיב Ludic. 19. Et רָגַלְתָּ pro רָגַלְתָּ Psal. 2.

Imperatiuus. חָבֵן חֲבִינֵנּוּ : חֲבִינֵנִי חֲבִינָה .

Futurum. אֲבִין בִּינָן תִּבְּרִין : עֲבִין בְּבִינָה חֲבִינֵנּוּ :

תִּבְּרִין תִּבְּרִינֵנִי חֲבִינָה .

NOTIO.

Futurum exit in hirec magnum: quando uerò accedit uau hippuch, mutat illud in segol: ut, חֲפֹסִים & חֲפֹסִים po- suit, uel in patha, si tertia radicalis est gutturalis: ut חֲפֹרֵעַ & חֲפֹרֵעַ malum intulit.

Quam habet in his uerbis significatio-
nem Hiphil?

Eandem cum Piel, id est, actiuam: ut אֶרְסֵם surrexit, sit חֲרַמִּים in Piel, & חֲרַמִּים in Hiphil, crexit.

HOPHAL PASSIVVM.

Futurum. Infinit. Præteritum:

חֲרַבְּנָה חֲרַבְּנֵנּוּ חֲרַבְּנָה

חֲרַבְּנָתָה

He habet schurec, punctus secundus est patha.

CONIVGATIO HITHPAEL.

Futurum.	Imperat.	Infinit.	Benoni.	Præterit.
אֲתְבוּן	הִתְבוּן	הִתְבוּן	תִּתְבוּן	הִתְבוּן
יִתְבוּן		בְּהִתְבוּן		הִתְבוּנָה

NOTIO.

Aliquando dages loco alterius ת ponitur: ut Num. 21. וְתִתְקוּן pro וְתִתְבוּן.

Omnia sunt facilia & nota ex Piel: & duplicatur hic, sicut & in Piel, tertia radicalis, loco punctuli dages, & effertur quandoq; etiam ultima præteriti per patha: ut הִתְבוּשׁוּ erubuit.

Inuenitur etiam Iehosue nono, forma in Chaldaismo, & apud Rabinos usitata: הִצְטִיר legatum se fecit, à nomine צִיר, quod legatum significat. Sic הִתְחַיֵּב condemnauit se, à uerbo חַיֵּב, de quo in Piel diximus.

NOTIO.

Verba irregularia in hoc ordine sunt. 1. דָּוָשׁ quod in infinitiuo Kal, Esaie 28. reperitur habere א superadditum, ut אֲדָוָשׁ יִדְוָשׁוּ. 2. דָּוָל, quod Thren. 1. sub ה Hiphil habet hirec: ut הִדְוִלְתָּ. 3. est דָּוָן, quod in Benoni Kal Psal. 144. pro camets habet patha, ut מִדָּוָן אֶלְוָן. 4. לָוָן quod Zacharia 5. habet, יִלְוָן pro יִלְוָה: sicut à דָּוָר Esa. 59. dicitur דָּוְרָה pro דָּוָרָה. Reperitur quoq; uerbum לָוָן, in Hiphil loco longæ uocalis habere breuem, sequente dages: ut מְלִיגָיִם Exod. 16. 5. לָוֵעַ à quo in Piel יִלְוֵעַ pro יִלְוֵעַ Job. 39. 6. סָוָה Esaie 59. quod habet in Hophal חָסָה pro חָסָה. 7. סָוָה, habet enim 3. Reg. 21. in Hiphil, absq; necessitate dages in taf: חָסָהּ pro חָסָה. 8. est רָוֵעַ quod in futuro Kal sub literis Ethan

Ethan habet Tſere, ut קרא ולא ירע Deuter. 15. & alibi in quàm plurimis locis.

QVINTVS ORDO VERBORVM QUIESCENTIVM
in Lamed, aleph & he.

Quæ uerba sunt quinti ordinis?

Quæ exeunt in aleph & he quiescens, quòd præcedit semper contra morem reliquorum uerborum & uocalis longa: propterea quòd literas Aeheui, dum sono

Literas Aeheui nullum breue punctum præcedit.

carent, nullum breue punctum præcedere possit, præter & . quare dicimus, קרא ולא, cum duobus camets.

מָצָא מְצָאָה מְצָאָה מְצָאָה מְצָאָה Præterit.
מְצָאָה: מְצָאָה מְצָאָה מְצָאָה

NOTIO.

Cum א & ה sint literæ commutabiles, etiam hæc uerba aliquando cum uerbis quiescentibus lamed he, forma conueniunt: ut רָשָׁא pro רָשָׁה Ezech. 38. Item: וְשָׂרָה, ubi א contra consuetudinem uulgarem in Pual mutatum est in Iod mobile, ut solet fieri in quiescentibus lamed he.

מְצָאָה מְצָאָה מְצָאָה: מְצָאָה מְצָאָה Benoni.
מְצָאָה.

מְצָאָה מְצָאָה: מְצָאָה מְצָאָה Paul.
מְצָאָה מְצָאָה מְצָאָה לְמְצָאָה מְצָאָה Infin.

NOTIO.

Infinitiui huius ordinis formantur cum ה ad calcem, licet sæpius quoque perfectorum legem imitentur: קרא, uel קרא.

† מְצָאָה מְצָאָה: מְצָאָה מְצָאָה Imperat.

8 3 † Sæpe

† Sæpe etiam hæc persona uenit cum defectu he: ut קראך uocate, Exod. 11. Sæpe quoq; tam aleph quam nun in eadē persona quiescunt: ut קראך uocate, Ruth. 1. item שמרץ Gen. 4. Quod etiam in futuro aliquando usuuenit: ut, 2. Reg. 13. תלבשך. Ceterum in nullo uerborum ordine id accidit frequentius, quam in quiescentibus Aleph. Atqui Euphoniæ causa, aliquando in ista persona Nun habet dages: ut עיני תראינה Mich. 7.

אמץא ימץא תמץא גמץא ימץא Futurum.
תמץא: תמץא תמץא תמץא תמץא

NOTIO.

Hæc persona (quod supra indicandum fuerat) ter pro ה litera Ethan, reperitur iod habere more masculini generis. 1. Reg. 6. יישרנה. item Gen. 30. ויהמונה. Dan. 8. יעמודנה: quæ cum habeant formam utriusq; sexus, à magistro traditionis אנדרוֹגִיבֹוס (quæ uox à Græcis ἀνδρόγυνος facta est) nominantur.

Quomodo quiescit in hoc ordine aleph?

In præterito Kal quiescit post camets: in reliquis uerò coniugationibus, quæ nihil differunt à perfectis, post zere id quod in omni quoq; Benoni foeminino singulari accidit, si modò desinat in ה: ut מוצאת. sed in imperatiuis & futuris foemininis pluralibus, post segol. Mobilis autem fit, perinde ut tertia radicalis perfectorum, si post א sequatur uel schurec, uel he, uel iod:

ut מוצאת inuenerunt, מוצאת inuenit foemina,
מוצאת inuenito foemina.

NIPHAL PASSIVUM.

<i>Futurum.</i>	<i>Imperat.</i>	<i>Infinit.</i>	<i>Benoni.</i>	<i>Præterit.</i>
נִכְרַח	נִכְרַח	יִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח
נִכְרַח	נִכְרַח	יִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח
נִכְרַח				נִכְרַח

CONIVGATIO PIEL.

<i>Futur.</i>	<i>Imper.</i>	<i>Infinit.</i>	<i>Paul.</i>	<i>Benoni.</i>	<i>Præter.</i>
נִכְרַח	נִכְרַח	יִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח
נִכְרַח	נִכְרַח	יִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח

PVAL PASSIVUM.

<i>Futurum.</i>	<i>Infinit.</i>	<i>Benoni.</i>	<i>Præterit.</i>
נִכְרַח	יִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח
נִכְרַח	יִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח

CONIVGATIO HIPHIL.

נִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח	<i>Præter.</i>
נִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח
נִכְרַח				נִכְרַח

<i>Futurum.</i>	<i>Imperat.</i>	<i>Infinit.</i>	<i>Paul.</i>	<i>Benoni.</i>
נִכְרַח	נִכְרַח	יִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח
נִכְרַח	נִכְרַח	יִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח

HOPHAL PASSIVUM.

<i>Futurum.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Præteritum.</i>
נִכְרַח	יִכְרַח	נִכְרַח
נִכְרַח		נִכְרַח

CONIVGATIO HITHPAEL.

<i>Futur.</i>	<i>Imperat.</i>	<i>Infinit.</i>	<i>Benoni.</i>	<i>Præterit.</i>
נִכְרַח	נִכְרַח	יִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח
נִכְרַח	נִכְרַח	יִכְרַח	נִכְרַח	נִכְרַח

Q V I E S C E N T I A

Lamed he.

C O N I U G A T I O K A L.

^a
 גָּלַח גָּלִיתָ גָּלִיתִי : גָּלַח גָּלִיתָ Præteritum.

^b
 גָּלִיגָה : גָּלַחְתָּ גָּלִיתָ גָּלִיתָךְ.

R E G V L A.

^a In hoc ordine personis exeuntibus in schurec, abijcitur he, recepto Hebræis more: quo, si qua tollitur è medio litera, eius puncto proprio abiecto, mox præcedens assumit: ut גָּלַח, pro גָּלַחְתָּ. quod etiam in omni Benoni locum habet.

^b גָּלַחְתָּ. Hæc persona per totum ordinem he radicale mutat in ה, quando accedit alterum he, index fœminini generis.

In reliquis personis he uertitur in iod quiescens. In tertia tamen plurali, & tertia fœminina, sepe in iod mobile: ut אֶסְפְּרוּ הַסֵּרִי sperauit, Deut. 32. אֶסְפְּרוּ הַסֵּרִי, sperauit fœmina, Pjal. 57. posito etiã camets pro schiua. Fit quoque aliquando in Benoni fœminini generis: ut עֵרַר חוֹמְרִיחַ. Item in imperatiuo: ut בְּעִיר שָׂבַר אֶתִיר Esaiæ 21.

Quatuor uerba, quorũ tertia est he, cõiugantur perfectè.

Quatuor quoq; uerba, quæ inter perfectã numerantur, excipiuntur: in quibus he tertia radicalis perpetuò stabilis manet, quod indicat punctus in uentre ipsius positus: & sunt, גָּבַח exaltauit, גָּבַח splenduit, גָּבַח miratus est, גָּבַח concupiuit. Coniugantur ut פָּסַד.

גָּבַחְתָּ גָּבַחְתָּ

גָּלַח גּוֹלִים : גּוֹלַח גּוֹלוֹת. Benoni.

Exit

Exit in *segol*, & in *zere*, quando subiungitur dictioni parua, seu dictioni habenti accentum in penultima: ut *עושה קלא*, faciens miraculum, Exo. 15. Mutatur quoq; sed raro, ה in iod quiescens: ut *באהל רוּעִי*. Reperitur quoque ת precedente - loco ה, Genes. 49. *בֵּן בּוֹרַת יוֹסֵף*

Paul. *גְּלִי גְּלִיִּים : גְּלִיָּה גְּלִיָּה*

He hoc loco uertitur in iod mobile, perfectorum deinde lege seruata.

גְּלוֹת בְּגְלוֹת בְּגְלוֹת לְגְלוֹת מְגְלוֹת Infinitiuus.

Literæ *Bachlam* aliam terminationem, quam *ות*, nō admittunt: illis autem absentibus, ea est rarior. Vsiatissima enim tunc est *גְּלוֹת*: per *camets* & *holem*, uerbo eodē, præsertim geminato: ut, *רָאִיתִי רָאִיתִי*, Vidento uidi. alio qui priori loco habet *scheua*: *גְּלוֹת*, reuelare. Nonnūquam in infinitiuo reperitur uas quiescens, loco ה: ut *רָאוּ רָאִיבוּ* Genes. 26. Reperitur quoq; uas mobile loco ה, Ezech. 28. *לְרִאֲוָה*. idq; tantū in eo uno loco. Item *הַבְּעִירוֹן* Esa. 21. Quæ omnia nō solū in *Kal*, sed in reliquis etiā coniugationibus obseruāda ueniūt.

† *גְּלִי גְּלִיָּה : גְּלִיָּה גְּלִיָּה* Imperatiuus.

† Inuenitur etiam hæc persona sine iod: *רִאֲוֹה*, uide te uos foeminae, Cantic. 3.

Vnus imperatiuus huius ordinis reperitur cum *se gol*, Prouerb. 7. *שִׁמּוֹר מִצְדוֹתֵי רַחֲמֶיהָ*.

אֲגַלְהָ יִגְלֶה תִּגְלֶה : בְּגַלְהָ יִגְלֶה תִּגְלֶה Futurum.
תִּגְלֶה תִּגְלֶה תִּגְלֶה

Quædam etiam in plurali he mutant in iod mobile: ut *אֲבָלָה* defecit, *יִבְלֶיֶן* deficient: *אֲבָלָה* sperauit, *יִבְלֶיֶן* sperabunt.

3 Niphal in uerbis huius ordinis aliquando etiam ante gutturalē literā suū hirec retinet. Dan. 8. גְּחִייתִי.
 Quomodo & post quam uocalem quiescit iod præteriti in omnibus coniugationibus horum uerborum?

In Kal, post hirec: in Niphal, Pual & Hophal, post zere. In reliquis autem tribus residuis, citra discrimen utramuis uocem inuenias: præter quod in Piel magis receptum est hirec, in Hiphil zere.

NIPHAL PASSIVUM.

גָּלָה גְּלִיתָ גְּלִיתִי: גָּלָה גְּלִיתָ Præteritum.

גָּלִיגָה: גְּלִיתָה גְּלִיתָה גְּלִיתָן.

גָּלָה גְּלִים: גָּלָה גְּלִיתָ Benoni.

גָּלָה גְּלִיתָ Infinitiuus.

NOTIO.

ה in infinitiuo aliquando habet holem ante se: ut לְחַרְאָה 1. Reg. 2. Reperitur etiā abiecto ה, nun seruato, quod per dages significādū erat: ut גָּלָה 2. Reg. 6.

Aliquando א pro ה ponitur in hac coniugatione: ut לְבַלֵּא pro לְבַלָּה 4. Reg. 10. sic רִיחָבָאֵר uerbo הָפַח Dan. 9.

הָפַח הָפַח הָפַח: הָפַח הָפַח Imperatiuus.

הָפַח הָפַח הָפַח: הָפַח הָפַח Futurum.

הָפַח: הָפַח הָפַח הָפַח.

CONIUGATIO PIEL.

Futur.	Imper.	Infinitiuus.	Paul.	Benoni.	Præter.
הָפַח	הָפַח	הָפַח	הָפַח	הָפַח	הָפַח
הָפַח					הָפַח

PAVL PASSIVVM.

<i>Futurum.</i>	<i>Infinitiuus.</i>	<i>Benoni.</i>	<i>Præteritum.</i>
אֲגַלֵּחַ	גָּלוּחַ	גָּלַח	גָּלַח
יִגְלַח		גָּלִים	גָּלִיתָ

CONIUGATIO HIPHIL.

<i>Paul.</i>	<i>Benoni.</i>	<i>Præteritum.</i>
^b מִגְּלַח מִגְּלִים	מִגְּלַח	^a הִגְּלִיתָ
<i>Imperatiuus.</i>		<i>Infinitiuus.</i>
הִגְּלֵחַ uel הִגְּלֵחַ	הִגְּלֵחַ	הִגְּלוּחַ uel הִגְּלוּחַ
		<i>Futurum.</i>

a Nota epenthesis iod, signum tertiæ coniugationis, non habere locum in hoc ordine, propter he tertiam radicalem, quæ in prima & secunda persona plurali migrat in iod, quod item & aleph aliquando facit: ut הִפְּלִיא הִפְּלִיתָ. Habet quoq; he præteriti quandoq; segol pro hrec, ut הִגְּלַח transmigravit: & patha, ut Nahum cap. 3. יִחַרְאֲחֵי.

b Inuenitur etiam Paul cum יָ: ut מִפְּנֵחַ, Ezech. 9. & מִוִּרְאָה, Zophon. 2. cum holem.

HOPHAL PASSIVVM.

<i>Futurum.</i>	<i>Infinitiuus.</i>	<i>Præteritum.</i>
אֲתַגְּלַח	הִתְגָּלוּחַ	הִתְגָּלִיתָ

CONIUGATIO HITHPAEL.

<i>Futurum.</i>	<i>Imper.t.</i>	<i>Infinit.</i>	<i>Benoni.</i>	<i>Præteritum.</i>
-----------------	-----------------	-----------------	----------------	--------------------

אֲתַגְּלַח	הִתְגָּלַח	מִתְגָּלוּחַ	הִתְגָּלוּחַ	הִתְגָּלִיתָ
יִתְגָּלַח				

† Infinitiuui horum uerborum in omni coniugatione terminantur in תָּ.

Hebrææ linguæ
DE FUTURO OMNIUM
Coniugationum.

Quando hæc uerba in futuro
abijciunt he?

Quando accedit uau hippuch, cuius rei in sacris li-
bris plurima sunt exempla: ut in קִל, אָגַל reuelabo,
יָגַל reuelabit: punctuaturq; cū hirec וְ segol. Quan-
doq; tamen pro hirec, literæ Aethan zere habent: אָפַן
respiciam, יָפַן respiciet. Sic וְ יָתַע errauit, secundo
loco pro וְ patha posito: וְ יָעַשׂ, וְ fecit. Si autem me-
dia fuerit una ex bgadkphat, scheuatur duo postero-
res. Gen. 24. וְ יָאָשַׁת, וְ bibi, וְ יָשַׁק: וְ שָׁחַח, וְ irrigauit, וְ
שָׁחַח. וְ יָבַקַּח pro וְ יָבַקַּח. Non enim inuenitur scheua
in fine dictionis, nisi sub literis bgadkphat. exceptis
וְ יָשַׁט, וְ שָׁטַח declinauit: וְ קוֹשֵׁט, quod וְ קוֹשֵׁט,
ueritas, restitudo: quemadmodum וְ supra de lectio-
ne scheua diximus. Ab וְ יָהָה uerò, dicitur וְ יָהָה וְ fuit,
pro וְ יָהָה. Quædam etiam sic inueniuntur absq; uau
conuersiuo: ut וְ אָפַן respiciam: וְ אָהָה ero, ab וְ יָהָה fuit.
Quod in pausa solet fieri וְ יָהָה וְ יָהָה. Idem uerbum in
infinitiuo ac imperatiuo mutat quandoq; Iod in uaf:
ut וְ יָהָה Nehem. 6. וְ יָהָה Ezech. 7. וְ יָהָה Gen. 27.
וְ יָהָה Iob 37. In quo loco וְ quoq; in וְ mutatum est. Repe-
ritur quoq; in uno loco futurum huius uerbi ualde ir-
regulari: Ecclesiast. וְ יָהָה pro וְ יָהָה. Rabbi Iuda putat
esse singularis numeri, וְ אֵל loco וְ positum, וְ uaf
pro וְ iod. Verum prior sententia melior est, quam nõ
solum Kimhi in Michlol, sed וְ Aben Ezra in suis
Commentarijs probat.

In Niphal, וְ יָגַל, וְ יָגַל, cum hirec וְ camets. Et quan-
do

do prima radicalis dages non recipit, habet zere: ut **וַיִּרְא**, & uisus est. Cuius uerbi actiuum, Gen. 3. loco ca mets habet segol: **וַיִּרְאֵהוּ**, & uidit.

In Piel, **אֶגְלֵה** reuelabo: **יִגְלֵה** reuelabit, cum scheua & patha. Pual uerò & Hophal nunquam sic reperiuntur.

In Hiphil, **אֶפְגַּל** faciam reuclare, **יִפְגַּל** facies reuclare, cum sex punctis.

In Hithpacl: **אֶתְגַּל**, **יִתְגַּל**, prodam me, prodet se.

DE IMPERATIVO.

Eundem defectum, & imperatiuus quandoq; patitur. In Piel, **גַּל** reuela: **צַו** præcipe, à **צִוָּה**. In Hiphil, **רַבְּרַב** multiplica. In Hithpacl, **תִּתְחַל**, fac te infirmum. In Kal autem & Niphal, in hoc modo he nunquam deficit.

SEXTVS ORDO DVPLICANTIVM AIN.

Quæ uerba sunt sexti ordinis?

Quæ geminant secundam thematis literam, seu quæ habent duas posteriores similes: ut **סָבַב**. Et sepe occurrunt integræ: sepe etiam secundam abijciunt, relicto dages in tertia. Quando hæc est natura dages, ut signi- Natura dages quæ. ficet literam ante se abiectam, & nõ post se. Habet autem præteritum patha, ad differentiam uerborum quarti ordinis, quæ signantur cum - : & dageffatur ultima radicalis, quando post illam alia sequitur litera. Estq; personarum omnium in Kal, Niphal, Hiphil et Hophal, holem, præterquam trium.

CONIVGATIO KAL.

סָבַב סָבַבְתָּ סָבַבְתָּ Præteritum.
סָבַבְתָּ

סְבוּגָה: סִבָּה סְבוּת סְבוּתָן.

NOTIO.

Maxima pars in præterito habet patha sub Pe-
paal, unum est quod habet פָּ. Leuit. 26. וְפָדָה אֶת־יָדָי.
cuius thema est סְבוּגָה. quamuis R. Iona putet thema ef-
se בּוּד Pauca sunt quorum Pepaal habet holem: ut,
וְרֹבֵץ אֶל־רֹבֵץ Job. 24. וְרֹבֵץ אֶל־רֹבֵץ Gen. 49.

†

סֵב סְבִים: סִבָּה סְבוּת. Benoni.

† Differt à præterito foeminino, solo accètu. Qua-
dam etiam pauca habent camets in singulari, quod in
plurali וְ genere foeminino in patha rursus conuer-
tunt: ut תָּם תְּמִים. Aliquando etiam habet holem, ut
הוּם. quod propter Macaph in Chatephcamets muta-
tur, ut תָּם תְּרָר Prov. 13.

Paul. סְבוּב סְבוּבִים: סְבוּבָה סְבוּבוֹת.
Venit hoc participium semper integrè, nihil unquã
abijciens.

Infinitiuus. סוּב סֻבּוּב

Imperatiuus. סוּב סוּבּוּב: סוּבִי סוּבִינָה

Sequitur hic dages uocem magnam, contra regu-
lam, propter accentum in penultima.

Infinitiuus aliquando loco וְ habet וְ: ut וְלָרֹבֵץ Ec-
clesia. 8. Aliquando - , ut לָרֹבֵץ Esaiæ 45. Aliquando ת
in fine, ut שְׁבוּרוֹת Ezech. 36. Imperatiuus uerò aliquan-
do habet פָּ ut רְבֵי שְׁמִים Esaiæ 44.

Futurum. אֶסוּב אֶסוּבִי אֶסוּבִי אֶסוּבִי: אֶסוּבִי אֶסוּבִי אֶסוּבִי:

אֶסוּבִי אֶסוּבִי אֶסוּבִי

NO-

NOTIO.

Literæ Aethan habent *, quod nonnunquam mutatur in uocem paruam, et dages: ut אָסַרִבְּ maledicam, אָבֹתִּי contundam, אָשִׁרִם stupebit, אָשִׁרִי uerticem inclinabit: ubi dages contra naturam suam representat defectum sequentis radicalis, וְ non præcedētis. quod idem in Hiphil usuuenit: אָשִׁיבִי וְ uertit. Aliquando etiam mutatur * in zere: אָמַרִי amarescet, Esa. 24. אָחַלִּי וְ uilipendit, Gen. 16. Item propter uau hiphuch, media holem mutatur aliquādo in aliam uocem: ut אָשִׁיבִי וְ circuiuimus, אָשִׁיבִי וְ incaluit.

Dages representat etiam defectum sequentis.

Verūm illam mutationem pausa accedens impedit. Desinit etiam aliquando in schurec, ut אָשִׁרִי אָשִׁרִים in schurec, ut Psalm. 91. Rarius in kybutz, quando scilicet accedit uas conuersiuum, ut אָשִׁרִים אָשִׁרִים Exod. 16.

NIPHAL PASSIVUM.

אָשִׁבִּי אָשִׁבִּי אָשִׁבִּי Præterit.
אָשִׁבִּי אָשִׁבִּי אָשִׁבִּי

NOTIO.

Punctuatur hæc coniugatio in præterito, uel cum patha, ut אָשִׁבִּי circumdatus est: uel cum zere, ut אָשִׁבִּי dissolutus est. In pausa tamen illud zere mutatur in *, Num. 34. uel cum holem: sed illa forma tantum reperitur in plurali: אָשִׁבִּי וְ conuoluentur, Esa. 34.

Tertia etiam præteriti inuenitur in quibusdam uerbis sine dages: אָשִׁבִּי וְ dilatabitur, Zachar. 14. pro אָשִׁבִּי regulariter.

אָשִׁבִּי אָשִׁבִּי אָשִׁבִּי Benoni.

Vtrinq; habet *: prius autem inter declinandum mutatur

mutatur in patha. Secundo loco etiam quandoq; habet zere: לב זרם, cor liquefactū, Nahum secundo: quemadmodū etiā prima habet hirec, ut גסבה, 2. Paral. 10.

חסוב בהסוב Infinitiuus.

חסוב וחסוב חסב: חסבי חסבנת Imperat.

Infinitiuus & imperatiuus exeunt in holem uel patha, quādoq; etiā in zere: ut חסב, dissoluere, dissolue.

חסב יסב חסב: יסבי יסבנת Futurum.

חסב חסבי חסבנת.

2 Futurum huius coniugationis semper terminatur in patha: ut יסב, mensurabitur.

2 Habent etiam quædam holem: ut יסב, deustabitur, יסבנת, deustabuntur. Quæ futura quidam uolūt esse partim actiua, partim etiam passiua. Vide Eliam orat. 2. fund. 11.

Futura Niphthal partim actiua, partim passiua.

3 Quando autem prima radice est indageffabilis, mutatur hirec dages in zere, ut supra quoq; aliquoties monuimus: ut ירר, mollietur. Idem quoq; fit in alijs quibusdam uerbis, nullam ob necessitatem: אהל, uilipendet, איהם, immaculatus ero.

4 Inueniuntur etiam quædam sine puncto dages, in illis personis, in quibus dageffantur: ירר, similes erūt, Exod. 10. ויתמר, & finiti sunt, Deuter. 33. pro ירר, יתמר. id uerò fit Euphoniae causa, ne duo dages fortia concurrant: quemadmodum dages in ד ו ת est loco nun Niphthal, alterum uerò, quod poni debebat in ב utriusq; uerbi, elisum est. Reperitur quoq; Aleph loco

Ayn paal, ut ויפאס pro ויפאס

Iob. 7. Psal. 58.

CONIUGATIO PIEL.

Futurum. Imper. Infin. Paul. Benoni. Præter.

אֶסְבֵּב סִבֵּב מִסְבֵּב מִסְבֵּב סִבֵּב
יִסְבֵּב סִבְּבוּ בְּסִבֵּב מִסְבְּבִים סִבְּבַת

NOTIO.

Benoni & Paul semper ut perfecta ueniūt: reliqua uerò, ac totum Hithpael, etiam more quarti ordinis formare licet, ut holem in uicē dages subeat: ut סִבֵּב, הִתְסִבֵּב. Idem faciunt & alia quædam uerba, non duplicantia secundam radicalem: ut שׂוּבַט fuit iudicans, לִשְׁוֹן lingua detraxit: אֹבֵל absumpsit, deuorauit, Job 20. Quæ uerba ueteres propriè quadrata ap-

Verba quadrata quæ.

PVAL PASSIVVM.

Futurum. Infinitiuus. Benoni. Præteritum.

אֶסְבֵּב סִבּוּב סִבֵּב סִבֵּב
יִסְבֵּב סִבְּבוּ בְּסִבְּבִים סִבְּבַת

CONIUGATIO HIPHIL.

הִסְבִּיר הִסְבִּירָה הִסְבִּירוּ הִסְבִּירוּ Præter.
הִסְבִּירוּ הִסְבִּירוּ הִסְבִּירוּ הִסְבִּירוּ

He in tribus tertijs personis habet zere, & secundo loco similiter zere, uel patha: quæ personæ in secundo quoq; loco, inter coniugandum uel zere uel patha retinent: ut הִסְבִּירוּ reduxerunt, הִמְצִיחַ liquefecerunt, הִמְצִיחַ liquefecit. Reliquæ uerò personæ insequuntur in punctatione normā uerborum quarti ordinis: præter quòd huius ordinis uerba dageſſatur, ubi quiescentia in ain raphatur. à הִחֵל incoepit, fit tertia soem. הִחֵל, & in plurali הִחֵלוּ.

Si contigerit primam radicis esse gutturalem ח, Hi
phil habet sub se patha: ut, חַחֲלוּחֵי Deut. 2.

מִסֵּב מִסְבִּים: מִסְבָּה מִסְבּוֹת. Benoni.

מוֹסֵב מוֹסְבִים: מוֹסְבָּה מוֹסְבוֹת. Paul.

חִסֵּב חִסְבִּים: חִסְבָּה חִסְבוֹת. Infinitivus.

Habet etiam infinitivus quandoq; secundo loco pa
tha: ut חִסֵּב חִסְבָּה חִסְבָּה. 2. Paralipom. 32. pro חִסְבָּה, at-
tenuare.

חִסֵּב חִסְבִּים: חִסְבִּי חִסְבִּיָּה. Imperativus.

Dages sequitur in hoc ordine post magnas uoca-
les, propter accentum.

Dages quo-
modo sequa-
tur magnas
uocales.

אִסֵּב אִסְבִּים: אִסְבָּה אִסְבוֹת. Futurum.

חִסֵּב חִסְבִּים: חִסְבִּי חִסְבִּיָּה.

NOTIONES.

1 Literæ Aethan habent quoq; patha cum dages se-
quente: ut רִיָּסָב וְרִיָּסָב. 1. Reg. 13. Frequēs est enim
in Hebraismo, ut sine ulla necessitate uox magna mu-
tetur in uocem paruam, atq; dages. Literæ Aethan ha-
bent etiam quandoq; zere: ut, כִּיתִּיחֵל לְזִגְוֹת. Leuit. 21.

Vox magna
sæpe muta-
tur in breuē,
& dages, sine
ulla neces-
sitate.

Aliquādo etiam Pepaal habet hirec: ut יִשְׁיִים. 1. Reg. 5.

2 Quando accedit uauhippuch, mutatur zere in se
gol: ut רִיָּגָל וְרִיָּגָל. Gen. 23.

PASSIVVM HOPHAL.

Futurum.

אִרְסָב

יִרְסָב

Infinitivus.

חִרְסָב

Præteritum.

חִרְסָב

חִרְסָבוֹת

Literæ futuri frequentius habent kybutz, sequente
dages: יִבַּח וְיִבַּח. conteretur, Esaiæ 24.

CONIUGATIO HITHPAEL.

Futurum. Imperat. Infnit. Benoni. Præteritum.
 הִתְחַסְּבָה   הִתְחַסְּבֶה   הִתְחַסְּבֵה   הִתְחַסְּבֶה   הִתְחַסְּבֵה
 הִתְחַסְּבֶה

Formatur etiam more quarti ordinis, ut ע in Piel
 monuimus: הִתְחַסְּבֵל, uoluit se.

SEPTIMVS ORDO VER-
 BORVM COMPOSITO-
 rum ex superioribus ordinibus.

Quæ uerba sunt septimi ordinis?

Quorum prima est uel nun deficiens, uel iod, uel
 aleph quiescens, ע tertia he uel aleph quiescens: ע
 pendet horum uerborum coniugatio ex superioribus
 ordinibus, secundo, tertio ע quinto, unde componi-
 tur. Quare quando supra propè omnia huc spectãtia
 dicta sunt, paucis expediri hæc uerba poterunt.

NOTIO.

Huius ordinis uerba nec in infinitiuo, nec in impe-
 ratiuo primã radicalẽ perdunt: præter קָשַׁרְתִּי , ע קָשַׁרְתָּ .

COMPOSITA EX

Nun ע Aleph.

קָשַׁרְתִּי	Infinitiuus	K A L.
קָשַׁרְתָּ	קָשַׁרְתָּ †	Præteritum
$\text{קָשַׁרְתֶּה$	קָשַׁרְתֶּה	קָשַׁרְתֶּה
Futurum	$\text{קָשַׁרְתֶּה$	קָשַׁרְתֶּה
קָשַׁרְתֵּה	קָשַׁרְתֵּה	Benoni
קָשַׁרְתֵּה	קָשַׁרְתֵּה	קָשַׁרְתֵּה
NIPH A L.	Imperatiuus	Paul
Præteritum	קָשַׁרְתֵּה	קָשַׁרְתֵּה
קָשַׁרְתֵּה		h 2

קָטַן	קָטַן	קָטַן
Futurum	P V A L.	קָטַן
קָטַן	Præteritum	Benoni
H O P H A L.	קָטַן	קָטַן
Præteritum	קָטַן	Infinitiuus
קָטַן	קָטַן	קָטַן
קָטַן	Benoni	Imperatiuus
Infinitiuus	קָטַן	קָטַן
קָטַן	Infinitiuus	Futurum
Futurum	קָטַן	קָטַן
קָטַן	Futurum	P I E L.
H I T H P A E L.	קָטַן	Præteritum
Præteritum	H I P H I L.	קָטַן
קָטַן	Præteritum	קָטַן
קָטַן	קָטַן	Benoni
Benoni	קָטַן	קָטַן
קָטַן	Benoni	Paul
Infinitiuus	קָטַן	קָטַן
קָטַן	Paul	Infinitiuus
Imperatiuus	קָטַן	קָטַן
קָטַן	Infinitiuus	Imperatiuus
Futurum	קָטַן	קָטַן
קָטַן	Imperatiuus	Futurum.

N O T I O.

Ordines compositi ex duobus considerandi sunt.
 קָטַן capite spectat ad קָטַן, calce uerò ad קָטַן.

I N F I N . K A L.

† Accedentibus ad hūc infinitiuum literis Bachlā, abijcit ׀ scheua: ׀, ut fieri solet, ׀ antea mobilis, ze-re punctum proprium remittit ad proximè uicinam,

Et in eo quiescit. Retinet tamen quandoq; N zere, lite
ra Bachlā signata hirec: חֲבִיבָה, Ezech. 20. Et EXO. 17.

COMPOSITA EX

Nun & He.

נָצַח	חֲבִיבָה	K A L.
Infinitivus	Imperativus	Præteritum
נָצַח	חֲבִיבָה	נָצַח
Futurum	Futurum	נָצַחְתָּ
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	Benoni
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ
H I P H I L.	P I E L.	Paul
Præteritum	Præteritum	נָצַחְתָּ
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	Infinitivus †
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ
Benoni	Benoni	נָצַחְתָּ
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	Imperativus
Paul	Paul	נָצַחְתָּ
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ
Infinitivus	Infinitivus	נָצַחְתָּ
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ
Imperativus	Imperativus	Futurum
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ
Futurum	Futurum	נָצַחְתָּ
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	N I P H A L.
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	Præteritum
H O P H A L.	P V A L.	נָצַחְתָּ
Præteritum	Præteritum	נָצַחְתָּ
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	Benoni
נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ	נָצַחְתָּ
Infinitivus	Benoni	Infinitivus
נָצַחְתָּ		h z

Imperatiuus	הַתּוֹשִׁיף	תּוֹשִׁיף
הַתּוֹשִׁיף	Benoni	Futurum
Futurum	תּוֹשִׁיף	תּוֹשִׁיף
אַתּוֹשִׁיף	Infinitiuus	HITHPAEL.
יְתּוֹשִׁיף	הַתּוֹשִׁיף	Præteritum
		הַתּוֹשִׁיף

NOTIO.

Refertur hic ordo, quantum ad primam, ad בְּנֵי:
quantum ad postremam, ad גְּלוּלָהּ.

† Infinitiuus Kal perinde se habet, ut גְּלוּלָהּ. sic quo-
que imperatiuus בְּנֵי, formæ גְּלוּלָהּ, nun retento.

COMPOSITA EX

Iod & Aleph,

Præteritum	יָאָה	K A L.
יָאָה	יָאָה	Præteritum
יָאָה	Futurum	יָאָה
Benoni	יָאָה	יָאָה
יָאָה	N I P H A L.	Benoni
Paul	Præteritum	יָאָה
יָאָה	יָאָה	Paul
Infinitiuus	יָאָה	יָאָה
יָאָה	Benoni	Infinitiuus
Imperatiuus	יָאָה	יָאָה
יָאָה	Infinitiuus	יָאָה
Futurum	יָאָה	יָאָה
יָאָה	Imperatiuus	יָאָה
P V A L.	יָאָה	יָאָה
Præteritum	Futurum	Imperatiuus
יָאָה	יָאָה	יָאָה
יָאָה	P I E L.	יָאָה
Benoni		

אָרָא	Infinitivus	Benoni
HITHPAEL. אָרָא		אָרָא
Præteritum	Imperatiuus	Infinitivus
אָרָא	אָרָא	אָרָא
אָרָא	Futurum.	Futurum
Benoni	אָרָא	אָרָא
אָרָא	אָרָא	אָרָא
Infinitivus	H O P H A L. H I P H I L.	
אָרָא	Præteritum	Præteritum
Imperatiuus	אָרָא	אָרָא
אָרָא	אָרָא	אָרָא
Futurum	Infinitivus	Benoni
אָרָא	אָרָא	אָרָא
אָרָא	Futurum	Paul אָרָא

Duo tantum omnino huius classis uerba sunt, אָרָא & אָרָא: sicuti & reliquarum paucissima in hoc ordine reperiuntur.

אָרָא, אָרָא, & consimilium coniugatio, pendet ex אָרָא & אָרָא, uerbis tertij & quarti ordinis.

COMPOSITA EX

Iod & He.

אָרָא	אָרָא	K A L.
Futurum	אָרָא	Præteritum
אָרָא	אָרָא	אָרָא
N I P H A L.	אָרָא	אָרָא
Præteritum	אָרָא	Benoni
אָרָא	Imperatiuus	אָרָא
אָרָא	אָרָא	Paul
Benoni	אָרָא	אָרָא
אָרָא	אָרָא	Infinitivus †
Infinitivus		b 4

אָפּה	Præteritum	Infinitiuus.
H O P H A L.	יָפַה	הַפּוֹת
Præteritum	יָפִיתִי	Imperatiuus
הַפּוֹת	Benoni	הַפּוֹת
הַפּוֹתִי	יָפַה	Futurum
Infinitiuus	Infinitiuus	אָפּה
הַפּוֹת	יָפּוֹת	יָפּוֹת
Futurum	Futurum	P I E L.
אָפּה	אָפּה	Præteritum
יָפּוֹת	יָפּוֹת	יָפַה
H I T H P A E L.	H I P H I L.	יָפִיתִי
הַתִּיפַה	Præteritum	Benoni
הַתִּיפִיתִי	הַפּוֹת	מוֹיָפַה
Benoni	הַתִּיפִיתִי	Paul
מִתִּיפַה	Benoni	מוֹיָפַה
Infinitiuus	מוֹיָפַה	Infinitiuus
הַתִּיפּוֹת	Paul	יָפּוֹת
Imperatiuus	מוֹיָפַה	Imperatiuus
הַתִּיפַה	Infinitiuus	יָפַה
Futurum	הַפּוֹת	Futurum
אֲתִיפַה	Imperatiuus	אָפּה
יִתִּיפַה	הַפּוֹת	יָפּוֹת
	Futurum	P V A L.

N O T I O.

1 Verba huius ordinis incipientia à iod, conuertūt illud in Niphal, Hiphil & Hophal in holem, quæ nota sunt ex tertio ordine.

2 In qua etiam coniugatione quodq; huius ordinis uerbum usitatius sit, è lectione sacrorum codicum discendum est.

DE INFINITIVO KAL. †

Iod initiale scheuatum, & literæ Bachlam scheuata, transeunt in unum hirec. quæ licet ex regulis de lectione scheua iam notæ sunt, tamen denuò monere ea adolescentes uoluimus.

DE FUTURO.

A' nun incipientia, quando accedit uauhippuch, retinent duntaxat mediam radicalem: ut יִרְיֶה pro יִרְיֶה & sparsit: יִרְיֶה, pro יִרְיֶה, & extendit. אֵט יֵט pro אֵט יֵט, & c. In imperatiuo Hiphil חֵט pro חֵט, in futuro, אֵט יֵט חֵט יֵט, pro אֵט יֵט, & c. sic אֵט יֵט in futuro, Hiphil, אֵט יֵט חֵט יֵט, pro אֵט יֵט, & c.

Et quæ primam habent iod, non amittunt eam in futuro: ut à יִרְיֶה iecit, fit יִרְיֶה: & cum defectu literæ he יִרְיֶה iaciã, יִרְיֶה iaciet. Id uerò fit, ne confundatur in futuro cum יִרְיֶה, ubi uerò iod nõ expressè adest, literæ Ethan habent sub se accentum meteg: ut 3. Reg. 8. לִפְעֵן יִרְאֶה. idem etiam accidit in יִרְיֶה, ut differat à יִרְיֶה. in uerbo etiam יִרְיֶה iod radicale quiescit in zere, quemadmodum supra etiam indicatum est: ut, אֵט יֵט Mich. 1. יִרְיֶה, & pulcher factus est, Ezech. 31. à יִרְיֶה.

VERBUM בְּתוֹן, DEFICIENS

utrinq; in principio & fine.

בְּתוֹן בְּתוֹן בְּתוֹן: בְּתוֹן בְּתוֹן בְּתוֹן. Præteritum.

בְּתוֹן בְּתוֹן: בְּתוֹן בְּתוֹן בְּתוֹן uel

Amittit in præterito extremam literã, quando eam sequitur ת, & dages in sequenti nun amotum significat. Inuenitur etiam deficere in utraque extremitate, תָּתָה dedisti. 2. Reg. 20.

בְּתוֹן Paul.

b s

בְּתוֹן Benoni.

Infinitiuus

תַּת בָּתַת בָּתַת לַתַּת בָּתַת. Infinitiuus.

In hoc modo deficit utraq; extremitas, quando iuxta huius uerbi analogiam dicendum erat תַּתְּנָה: ut בָּגַשׁ אַ, גִּשְׁתָּ. Quādo uerò recipit affixa zere, in hirec mutatur: ut טֹרַב תִּתִּי Gen. 29. Habet etiam quandoq; nun paragogicum in infinitiuo: ut, לַתְּתֵן שָׁט. 3. Reg. 6. Aliquando quoq; in infinitiuo utrunq; nun retinet: ut, רִבְּתֵן אֶת אֲתֵימ, Esaiæ 37.

תֵּן תֵּנָה: תֵּנִי תִנְנָה. Imperatiuus.

אֲתֵן יִתֵּן תִּתֵּן: גִּתֵּן יִתְּנֵן תִּתְּנֵן. Futurum.

תִּתֵּן תִּתְּנֵן תִּתְּנֵנָה.

Dages in tau indicat abiectum nun primā radicalē.

N I P H A L.

בָּתַן בָּתַת בָּתַת: גִּתְּנִי גִתְּנִים גִּתְּנִי. Præteritum.

גִּתְּנִי uel גִּתְּנִי גִתְּנִי גִתְּנִי.

Futurum. Imperat. Infinit. Benoni.

אֲתֵן חֲתִיךָ חֲתִיךָ חֲתִיךָ חֲתִיךָ

Inuenitur etiam futurum Hophal יִתֵּן aliquot locis, 3. Reg. 2. & 2. Reg. 21. & alijs quibusdam. Quare & tota illa coniugatio, & totum Hiphil, formari potest iuxta Grammaticorum regulam: qui, una persona reperta, formari posse integrā coniugationē, dicūt.

Grammaticorum regu
la.

N O T I O.

Hebræi studēt ubiq;, quantum fieri ab ipsis potest, cōcinnitati, breuitati, & euphoniæ, cacophoniā uitantes: nec scribunt duabus literis, quod una & punctello dages possunt efficere: יִרְתֵּן יִרְתֵּן יִרְתֵּן pro יִרְתֵּן יִרְתֵּן dicentes, &c. idq; sic obseruant in omnibus locis, omniū Coniugationum.

OCTAVVS ORDO, VERBORVM QVAE QVATVOR

et quinq; constant radicalibus.

In quibus coniugationibus reperiuntur huius ordinis uerba?

Quæ literis quatuor constant, ferè sunt Piel: ut שָׁעַשַׁע oblectauit, à שָׁעַע : גָּלַל uoluit, à גָּלַל : quar tam literam assumunt, loco dages.

Pauca reperiuntur in Pual: $\text{הִשְׁעִשְׁעוּ$ oblectabimini, Esa. 66. scheua sub litera Aethan indicante coniugationem Pual et Hithpael: הִשְׁתַּעֲשַׁע oblectauit se, הִתְמַחְמַח moram fecit.

Vnde formantur hæc uerba?

Partim ex quiescētibus in ה quinti ordinis, partim etiam ex duplicantibus mediam radicalem sexti ordinis uerbis, ut iam in exemplis ostensum est. Vbi enim quatuor sunt distincta elemēta, tantum duo uerba sunt coniugationis Piel: ut בָּרַס demolitus est, בָּרַבַּל indutus est. Sic quoq; non plura, in quibus quinq; literæ. In Pual, הִמְרַמַּר , turbatus est, à הִמַּר , et in Kal, הִפְפַּח , pulcher factus est, à הִפַּח .

VERBVM QVA

tuor literarum.

CONIUGATIO PIEL.

Futur.	Imper.	Infin.	Paul.	Benoni.	Præter.
אֶבְלַב	בְּלַב	בְּלִיל	מְבַלְבֵּל	מְבַלְבֵּל	בָּלַב
יִבְלַב	בְּלַבוּ				בָּלַבְתָּ

PVAL.

Futurum.	Infinitivus.	Benoni.	Præteritum.
אֶכְלֵל	בְּלֹל	בִּלֵּל	בָּלַל
יִבְלֵל			בִּלְלַת

V E R B V M Q V I N,

que literarum.

C O N I U G A T I O P V A L.

Futurum.	Infinitivus.	Benoni.	Præteritum.
אֶתְמַרֵּר	הִתְמַרֵּר	הִתְמַרֵּר	הִתְמַרֵּר
יִתְמַרֵּר			הִתְמַרֵּרַת

Et sic deinceps, ut uerbum perfectum Pual.

V E R B V M הִשְׁתַּחֲוֶה adorauit.

Verbum est שָׁחָה de quinto ordine, quod he tertiã radicalem mutat in uau mobile: et quia incipit à schin, transponitur ה, characteristica coniugationis Hithpael. Vide quæ supra in primo ordine in coniugatione Hithpael diximus. Coniugatur autem sic:

הִשְׁתַּחֲוֶה הִשְׁתַּחֲוֶיתָ הִשְׁתַּחֲוֶיתִי Præteritum.

הִשְׁתַּחֲוֶוּ הִשְׁתַּחֲוֶיתֶם הִשְׁתַּחֲוֶוּ:

הִשְׁתַּחֲוֶתָּה הִשְׁתַּחֲוֶיתִי הִשְׁתַּחֲוֶיתִיךָ.

Futurum.	Imperatiuus.	Infinitivus.	Benoni.
אֶשְׁתַּחֲוֶה	הִשְׁתַּחֲוֶה	הִשְׁתַּחֲוֶה	בִּשְׁתַּחֲוֶה
יִשְׁתַּחֲוֶה			

Omnia ut uerbum quartæ coniugationis regulariter. Ezechielis tamẽ s. occurrit בִּשְׁתַּחֲוֶיתֶם modo planè irregulari: pro Benoni tamen positũ, quod tum alia docent, tum loci etiam sententia, & pronomen הַיָּהוּהוּ ibidem additum exposcit. Cur autem ה insertũ sit, ambigitur. Alij ex Talmud Hierosolymitano cau-

sam

ſam afferūt, ut duo uocabula commixta eſſe cognoſce-
rentur **בִּישְׁחִיתִים** & **בִּישְׁחֹרִים**. ſuntq; hæc eorum
uerba: Deſtruebant templum, & adorabāt ſolem. quā
ſententiam & Ionathan in Thargum, hoc eſt, Chalda-
ica ſua Bibliorum paraphraſi, uidetur expreſſiſſe. Ha-
bet enim: Et ipſi deſtruebant, & adorabant, **וְסִצִּירֵיךְ**
וְרֵאִינוֹךְ מִתְּחִלָּה. Eidem ſententiæ patrocinator
Dauidis Kimhi ſententia. uerū plurima irregula-
ria in Biblijs reperiuntur, quorum non ſtatim poteſt
reddi ratio. Cæterū cū de hoc caſu, tū aliquot alijs
irregularibus, de quibus controuertitur à Grammati-
cis, pluribus agit Angelus Caninius, in Inſtitutione
Chaldaica. Sed reclamatur eius ſententiæ ab autori-
bus, à Grammaticis minimè indoctis.

DE VERBIS ANOMA-
lis, ſeu irregularibus.

Quæ uerba Hebræis uocantur ſeu ano-
mala, ſeu composita?

Quæ conflantur ex duabus radicibus, ſeu primiti-
uis: uel etiam ex duobus uerbi accidentibus, quorum
uim & ſignificationem pariter gerunt. Et habent illa
uerba ſuam quandam emphāſin, & uelut explicatio-
nem uim ſignificandi: neq; in uſum promiſcuū, ut alia
uerba, incidunt: id eſt, ſignificant huiusmodi compoſi-
tiones locum emphaticos intelligendum.

Ex duobus compositum uidetur **מִקְלָלֶיךָ**, maledi-
cunt mihi, Ierem. 15. ex **קָלַל** maledixit, et **קָלַח** uilipen-
dit. & ſignificat in eo loco, Contemptui habet me, ſi-
mulq; conuicijs inſectatur.

Ex futuris Kal & Piel conflatur, **יִרְדֹּף**, Pſalm. 7.
perſequetur:

persequetur: ex *קָרַח* primæ coniugationis Kal, & *קָרַח* insectabitur, secundæ coniugationis Piel. Et uehementius plerunq; hæc uerba significant, ut ea uerba quæ Latini frequentatiua, aut desideratiua, & composita cū præpositione Per, efferūt. Significat itaq; nunc Hebræis hoc uerbum, miro compendio loquendi, persequetur, & quidem uehementer, laxisq; ut dicitur, habenis insectabitur.

Quædam componuntur ex compluribus: ut *פָּרַשׁ* expandit, Iob 62. ex *פָּרַשׁ שְׂדֵי צִיד*, expandit omnipotens claritatem. Elias in libro uocum irregularium, idem significare dicit quod *פָּרַשׁ*, cum schin sinistro, et zain esse literam superadditam, mutatumq; camets in patha, propter uocum pluralitatem. Sed quia in Etymologicam partem rectius hæc, & similia, quorum nō usque adeò multa sunt, pertinent, quàm in hæc Erotemata, ubi præcepta paucis traduntur: Elias quoq; Leuita in proprio libro, ubi uoces irregulares & compositas, secundum ordinem literarum alphabeti collegit, ea explicat: quem doctissimus uir Sebastianus Munsterus, piæ memoriæ, cū de studijs humanioribus omnibus, tum præcipuè de linguis præclarissimè meritus, ut multa alia eiusdem, nobis Latinum fecit: ne adolescentes nimia chartarum multitudine oneremus, aut etiam à sanctæ linguæ studio absterreamus, hic commemorare omnia omittimus. Ipsa sacrorum librorum lectio ea offerret: quando tenenti præcepta, facile uidere est, quid cū regula cōsentiât, & quid cōtrâ pugnet.

Sic nūc absoluiumus alteram illam Erotematum nostrorum partem, in qua puto omnia dicta sunt, quæ de uerbis

uerbis dici poterant. Adolefcētes itaq; hortor, ut (mo-
dò feliciter in lingua Hebræa uersari, ac breui sine la-
bore aliquem insignem fructum in ea facere cupiant)
primò omnium diligenter memoriæ mandēt primi or-
dinis paradigma, τὸ ἄρχαιον, per quatuor coniugationes
uariatum, cum regulis atq; notionibus omnibus ibidē
additis. Quod ubi fecerint, affirmo ipsis sanctè, nihil
amplius restare, quod seu impedire ipsos, seu etiā diffi-
cultate aliqua absterre possit: quādo quæ in reliquis
ordinibus à primi ordinis regulis discedunt, similem la-
borem non requirunt: sed progressu temporis, crebra
inspectione addisci possūt. Similiter ut faciāt in nomi-
nibus, ipsos moneo. Discant prius diligēter generalia,
id est, quæ de nominibus perfectis primi ordinis ducun-
tur. Postea, si quæ uox à regula generali deuiās oblata
fuerit, crebrò specialia aspiciendo, nullus labor erit,
tandem addiscere quæ reliquorū sunt ordinū. Quare
ergo, dicat aliquis, oneras nos simul & semel omnibus
etiam specialibus, quādo tantū ad cōmunissima præci-
puè animos intentos nos habere iubes? Volui semel in
breui libello collecta proponere necessaria omnia,
quæ ex aliorum prolixis cōmentarijs (quæ puto iam
præcepta tenentibus magis quàm adhuc tyronibus cō-
scribere uoluerunt) discentibus hinc inde prius erant
cōportanda. Nec uolo istis seu meū, seu aliorū laborē
damnare: cōsiliū tantū meum progrediendi, & sine
labore aliquo, breui proficiendi, adolescentibus com-
municare uolui. Quod quia inutile non est, non pœ-
nitebit eos postmodum, sat scio, rectè monenti obtem-
perasse. Interim tamen liberum relinquitur singulis,
progre li

Præcepta
Grammati-
ces Hebrææ
quo ordine
discenda.

progredi pro suo arbitratu. Alijs alia probatur ratio: alij etiam felici ingenio præditi, tali aliquo consilio nõ indigent.

P A R S T E R T I A.

D E N O M I N E.

Quomodo declinantur Hebræis
sua nomina?

Non uariantur de casu in casum, sed mutantur dum taxat de singulari in pluralem. ideo non habent eam perplexitatem, quam uerbum & nomina cum apud Græcos tum quoq; Latinos. Habent tamen interim aliqua, quæ animum cum uigilantem, tum & attentum desiderant. Nonnunquã tamen, sed non semper & constanter, casus obliqui exprimuntur, præpositis ministerialibus quibusdam literis: inuariata tamen ipsius nominis terminatione, in hunc modum:

Singulariter.

דָּבַר uerbum, הַדְּבָרַי huius uerbi, לְדַבְּרָא huic uerbo,
אֶתְדַבְּרָא uerbum, מִדְּבָרַי à uerbo.

Pluraliter.

דְּבָרִים uerba, הַדְּבָרִים uerborum, לְדַבְּרִים uerbis,
אֶתְדַבְּרִים uerba, מִדְּבָרִים à uerbis.

D E A D I E C T I U O E T S U B - stantiuo, & nominum motione.

Quid Hebræi uocant nomen formale?

Omne nomen quodcumque mouetur de masculino genere in foemininũ: ut מֶלֶךְ rex, מַלְכָּה regina: אִישׁ uir, אִשָּׁה uira, seu uirago. Sic pura adiectiua: טוֹב
bonus;

Casus obliqui quomodo exprimantur.

bonus, טובה bona: צדיק iustus, צדיקה iusta: גדול magnus, גדולה magna.

Vnde formantur nomina foeminina?

A suis masculinis, adiectione tantum ad finem literae he, quæ ante se camets exigit, & mutata quandoq; initiali uocali: ut גדול, גדולה, camets scilicet in scheua, & segol in patha: ut מלך, מלכה. Participia tamen foeminina frequentius habent superadditam literam ה, quàm ה he.

Quomodo desinunt foeminina?

1 In ה: ut בערה puella, à צער puer: גבור fortis, גבורה ualida.

2 In quinto ordine, ubi he est tertia radicalis, masculina desinunt in segol, & foeminina in camets: ut יפה pulcher, יפה pulchra.

3 Gentilia adiectiua masculina in iod exeuntia, terminant sua foeminina in ה, & pauca quedam in ה: ut יהודי Iudeus, יהודית Iudæa: עברי Hebræus, עברית Hebræa: ישראלית Israhelites, ישראלית Israhelita. Idem faciunt numeralia ordinalia, de quibus infra, & ad hæc quedam alia: ut גברי alienus, גברית aliena. Sic הפשי liber, הפשית libera. Pluralia autem horum masculina exeunt in יים: ut עבריים Hebræi, הפשיים liberi. Duo tamen iod contrahuntur frequentius in unum: ut הפשיים liberi. Foeminina autem in ה, cum iod mobili: ut יהודיות.

Duo iod sæpe contrahuntur in unum.

COMPARATIO.

Quomodo comparant Hebræi sua nomina?

Comparisonem nullam habent, nisi comparatiuum

⊕ *superlatiuum circumloquantur quæ trundam particularum adiectione, in hunc modum: טוב, יוֹתֵר טוב, magis bonus, טוב, מְאֹד ualde bonus, id est optimus. Frequentius tamen conparatiuum circumloquantur per Mem præpositionem: ut יוֹתֵר הוּא טוֹב מִפֶּיטָא, Iohannes est bonus præ Petro: id est, melior.*

GENVS NOMINVM.

Quot habent Genera Hebræi?

Duo, Masculinum ⊕ Fœmininum.

Quomodo discernuntur à se inuicem?

Fœminina exeunt uel in literam he, præcedēte puncto camets: ut צְדָקָה iusticia. Vel in literam taf, præcedēte segol: תְּפִאָרֶת gloria. Vel in syllabā רֵת, ⊕ רֵת.

Masculina, his terminationibus exceptis, in quasuis exeunt.

Communia, hoc est, quæ aliquando inueniuntur masculina, aliquando fœminina, sunt pauca.

Quo genere utuntur pro neutro?

Adiectiuo fœminino, quod etiam usurpant quandoq; substantiuè: ut זֶה istud, pronomen fœmininum. Sic טוֹבָה bona, significat ipsis bonum ⊕ bonitatem. Habent ne, quæ dicta sunt de duobus generibus, exceptionem? Ita.

1 Quædam enim terminatione masculina, sunt fœminina: ut אֶרֶץ terra, אֵשׁ ignis, אֶבֶן lapis. Et deprehenditur genus ex adiuncto uerbo, uel adiectiuo.

2 Sic nomina, quæ natura habent dualitatem in animalis corpore, sunt fœminina, quamuis he nullum habeant: עֵין oculus, רֶגֶל pes, יָד manus, אָזְנוֹ auris, שֵׁפֶת labium, זְרֹעַ brachium.

3 Nomina regionum & ciuitatum sunt fœminina: ut ירושלים Ierusalem, מצרים Aegyptus, בבל Babylon, יהודה Iudæa.

NUMERVS PLVRALIS

utriusq; generis.

Quomodo desinunt in plurali nomina?

Masculina in ים: ut מלך מלכים. Fœminina aut in ות: ut עטרת עטרות, corona, עטרות coronæ.

Excipiuntur ne aliqua?

Ita, utriusq; multa, quæ hanc regulam non seruant.

1 Multa masculina in plurali desinunt in ות: ut אבות patres, ab אב אבות, מקומות loca, à מקום מקומות, לילות noctes, à ליל לילות.

2 Sic multa fœminina habent terminationem masculinam: ut דבורים formicæ, à דבורה דבורות, אפס אפסות, à אפס אפסות, יונות colubæ, à יונה יונות, lateres, à לבנה לבנות.

3 Multa habentia formam masculinorum in singulari, plurale faciunt in ות: ארצות terra, ab ארץ ארצות, חרב חרבות, arcus קשתות, à קשת קשתות.

4 Quædam etiam habent utranq; terminationem pluralem: ut שנה שנים, annus, שנת שנים, anni: עץ עצים, os, עצמות עצמים. Sic צבא צבאות, exercitus, צבאות צבאות, exercitus militares.

5 Nomina dualitatem significantia, faciunt dualem numerum in ים, præcedente patha, quo differt à plurali: רגל רגלים, עין עינים, אוזן אוזניים, oculi: מלכים מלכים, duo reges, מלכים מלכים, à מלך מלכים, multi reges.

6 Quædam tantum inueniuntur in duali: שמיים שמיים, aqua, בים בים, mole, רחים רחים.

7 Quædã tantũ inueniuntur pluraliter: ut צעורים puericia, חיים uita, זקנים senectus, בתולים uirginitas, פחותים pauci uiri. Sicuti multa reperiuntur contrã tantum singularia: זהב aurum, עופרת plumbum, זאן ouis & oues, פשה pecus.

REGVLA.

Nomina specierum animalium sepe in singulari numero capiuntur pluraliter: ut אדם homo & homines, בקר Los & boues.

9 Quædam etiam alieno habent pluralia: ut איש uir, אנשים uiri, raro אישים. Sic אשה mulier, in plurali נשים; בנות filia, בנות filia. Sed horum pauca sunt.

DE NOMINIBVS

uerbalibus.

Quomodo Hebræi sua formant uerbalia?

Adiectione literarum האמות ad frontem uel calcem alicuius radicis.

Quomodo hæc sex literæ iunguntur radicibus?

1 ה he tantum uni nomini perfecto præponitur: השמיעה auditus, Ezech. 18. Imperfectis uerò sæpissimè: ut הצלה defensio, à uerbo הצל cuasit: dages scilicet in zade, designate abiectum nun primam radicalẽ.

Quotuplex inuenitur he in fine nominum?

Aut constituit fœmininum genus, ut צדקה: aut est pars thæmatis, ut בקינה, quod serè semper habet ante

se segol: aut est heemanticum, id est, per quod deriuatur nomen à uerbo, ut בְּהֵלֵךְ.

2 א aleph habet aut segol aut patha, & tantum dictionem incipit: ut אֶצְבֵּעַ digitus, אֶפְרַיִם mendax. Nunquam autem dictionē claudit in lingua Hebræa: licet id in Chaldæa, quam Thargū dicimus, sæpe faciat: ut מֶלֶכָּא rex, עֶבְרָא seruus.

Ceterum Arabes, quorum lingua cum Hebræorū sermone maxima quadam affinitate atq; cognatione iungitur, & in fronte plerunq; uocalibus adiungunt: ut Psal. 2. Abeni, filius meus, ubi Beni dicunt Hebræi. Atq; ex hac Arabum consuetudine, ista tum medicorum quorundam, tum Rabinorum nomina atq; appellationes proculdubio profectas existimare possumus, Abencenna, Abenroes, Aben Tybben, Aben Ezra, Aben Iechiel: quorum nomina propria per appellationem parentum, & maiorum suorum, quorum ipsi filij dicuntur, significantur.

3 מ mem superadditur in capite frequenter, & punctuatur cum hirec, holē, & patha: ut מִקְדָּשׁ sanctuarium, מִזְמוֹר psalmus, מִאֲכָל cibum, מִטְעַם cibum. In calce autē mem radici rarissimè adijcitur: ut שְׁלֹשִׁים nudiustertius.

4 נ nun initio proprijs nominibus conuenit: ut נִמְרוֹד, נִפְתָּלִי. At in fine dictionis etiam alijs superadditur: ut שְׁלֵטוֹן potestas, חֶרֶץ acinus, קָרְבָּן sacrificium, שְׁלֵחַן mensa, שְׁכָרוֹן ebrietas.

5 ת taf litera superadditur nominibus à capite: תַּעֲנוּגָה uoluptas, תַּלְמִיד discipulus, תְּדָרָה abies, תַּפְאֲרָה pulchritudo.

Accentus in
quibus nomi-
nibus in pe-
nultima.

Quædam etiam admittunt tau utrinq; תבארת de-
cor. & ista omnia accentum habent in penultima.

Quædam etiam admittunt illud tantum à calce: ut
מַלְכוּת regnum, רפואה sanitas, יְדִידוּת dilectio,
זָפְרִית sulphur.

6 Litera iod raro præponitur alijs, quàm nomini-
bus proprijs: ut יִצְחָק, יַעֲקֹב. Inveniuntur tamen
etiam ex appellatiuis quædam: ut יֶלְקוּת succus,
יְגִשׁוּת ulula. In fine autem, gentilitiorum index est:
ut יְהוּדִי Iudeus, עֵבְרִי Hebræus. Item numeralium
ordinalium: שלישי tertius. Sic in adiectiuis quoque
quibusdam locum habet: ut זָבְרִי externus.

Ad quid profunt hæc, quæ de literis Hee-
manti hoc loco diximus?

Ad id, ut sciamus quæ literæ sint de ipsa radice, quæ
quoq; seu accessorie, seu ministeriales: & ita cognitis
seruilibus literis, & reuulsis ijsdem, radix ipsa uerbi
haberi possit: ut זְכָרוֹן memoria, seu historia. Abij-
ce nun à fine, & remanent tres literæ thematis, seu pri-
mitiui זָכַר meminit, recordatus est. Idem iudicium
esto de omnibus, quæ literarum Heemanti adminiculo
uerbalia fiunt.

PARS QUARTA,

DE MUTATIONE PUN-

ctorum in Nominibus primò, de-
inde & Verbis.

Quot sunt causæ mutationis
punctorum?

Quatuor: Regimen, Affixum, Pluralis numerus,
& Genus fœmininum.

Quare

Quare mutantur puncta?

Longæ uocales mutantur in paruas in Regimine, ut eo celerius Regimen ad sequens substantiuum attrahatur: deinde in affixis & plurali numero, ne tot longæ uocales in unum concurrant.

Quid uocant Hebræi statum absolutum?

Eum, qui post se non habet genitiuum casum: ut דָּבָר uerbum:

Quid uerò Regimen?

Eum nominis statum, quem sequitur genitiuus: id est, Est substantiuum cum substantiuo in genitiuo casu positum: ut דְּבַר אָבִי Verbum patris mei. & obtinet hic status, in plurali præsertim numero, grandem in punctis mutationem.

Quomodo se habet masculinum positum in statu regiminis?

Abijcit ׀, assumpto zere sub ultima radice, quiescente iod, signo pluralis numeri: & commutat uoces præcedentes magnas in paruas, uel scheua: ut דְּבָרִים uerba, in statu absoluto. In regimine uerò sic: דְּבָרַי uerba, puta seu Petri, seu patris.

NOTIO.

- 1 Aliquando nun loco ׀ reperitur in plurali numero: ut בְּלִבָּי Prou. 30. & alia pauca quedam.
- 2 Reperitur quoq; pluralis numerus magnificentie causa pro singulari usurpatus, & in statu absoluto & in Regimine, præsertim autem in uocabulo אֲדָרָךְ: ut אֲדָרָךְ אֲדָרָךְ Esaiæ 19. אֲדָרָךְ אֲדָרָךְ Gen. 42.
- 3 Quedam etiam sunt quæ ante ׀ non habent iod: ut הַיְיָ Genes 1. de quo Iudæi mira somniant.

sic צדיקים לרים, גשיאם גזים, ne concurrant duo iod, amittunt iod pluralis numeri indicem.

4 Aliquando nomen plurale in Regimine absolutè ponitur: ut, אמרים אבות, Verba ueritatis, Prou. 22.

5 Regiminis forma sepe pro statu absoluto ponitur: ut לנביאי בולכם Ezech. 13. Huius generis quedam sunt, quorum iod Regiminis quiescit in hirec, nõ zere: ut תחבמוני 2. Reg. 22. צוני Ezech. 32. Vide 1. Reg. 22. פ Psal. 144. ט Thren. 3. exempla plura.

6 Nonnunquam abiicit iod signum pluralis numeri, poniturq; loco uas affixo, syllaba חר: ut גבורהר pro גבורתי. Nahum 2. Reperitur quoq; יר pro ירי: ut תגבור לוחי Psal. 116. quæ forma apud Chaldeos frequens est, ac reperiuntur exempla apud Danielè prophetã. Aliquando etiã reperitur ח loco uas: ut אהלח tabernaculũ eius, Gen. 9. item כח pro כ: ut עלירכה Exodi 13.

Quid sunt affixa?

Sunt pronomina quedam, ita appellata, quod nunquam inueniantur separatim, sed perpetuò fini dictio- nis adhærescant: ut דבריו uerbum eius.

Pone nunc affixa ordine.

Primæ personæ.

Sing. יני. Plural. נני communis generis.

Secundæ personæ.

ני masculine generis.

ני feminine generis.

Tertiæ personæ.

Sing. רח. Plural. הם masculine generis.

masculini generis.

Vnde

Vnde facta sunt hæc affixa?

Ex integris pronomibus, concisione tantum literarum, ut commodius cum fine aliarum uocum possint componi: & comprehenduntur omnia in dictione תַּבְּנִימִים.

Quis nunc est horum affixorum usus?

Vna istarum sex literarum, uel duabus simul in fine alicuius uocis adiectis, omnium personarum & generum & numerorum pronomina exprimuntur, ut in exemplis postmodum patebit.

VOCALES MUTABILES.

Quot sunt uocales mutabiles?

Ex decem tantum quatuor: camets scilicet, zere, sægol, & holem. Cæteræ omnes permanent inuariatæ, quæcunq; etiam adsit mutandi causa.

PRIMVS ORDO NOMINUM PERFECTORUM.

Exemplum mutationis punctorum in nominibus quæ duo habent ׀ ׀.

Masc. plural.			Mascul.	
	דְּבָרִים	דְּבָרִים	דְּבָר	
	דְּבָרֵינוּ	דְּבָרֵינוּ Reg.	דְּבָר אֲנִי	Regimen
foem.	דְּבָרֵיהֶן	דְּבָרֵיהֶן	דְּבָרָה	foem.
plur.	דְּבָרֵיהֶם	דְּבָרֵיהֶם	דְּבָרָם	
	דְּבָרֵיהֶן	דְּבָרֵיהֶן	דְּבָרָהּ	
	דְּבָרֵיהֶם	דְּבָרֵיהֶם	דְּבָרָם	

In hoc exemplo obseruent adolescentes, quæ uocales præcedant affixa, quæ etiam puncta possideat tertia radicalis:

radicalis: eandem enim rationem obtinent, quodcumq; etiam nomen clauserint.

Dic regulam de mutatione camets.

1. Omne camets quod ponitur sub prima nominis perfecti, transit in scheua: quæcumq; etiam mutationis causa fuerit, & quæcumq; secundum punctum fuerit, ut in exemplo patet. à דָּבַר uerbum, fit in regimine דְּבָרִים, in affixo דְּבַרְךָ, in plurali דְּבָרִים. Sic ab adiectiuo חָכָם sapiens, mutatione camets in scheua, deducitur foemininum חֲכָמָה.

2. Secundo loco positum camets, in singulari regimine, ac duobus affixis, כָּם בְּךָ, conuertitur in patha: in plurali autem regimine, & quatuor affixis, כָּם בְּךָ הֵם, הֵן הֵם, mutatur in scheua. Cætera autem omnia seruant camets inuariatū, ut in exemplo iam ostēsum est.

3. Quoniam uerò in regimine plurali, ac pronomibus quatuor כָּם בְּךָ הֵם הֵן, geminum scheua poneretur in principio dictionis, quod regula de lectione scheua non patitur, prius recepto more in hirec uertitur.

4. Quando uerò prima radicalis est uel ע, uel ה, mutatur in regimine plurali primum scheua non in hirec, sed in patha: ut à חָכָם sapiens, dicitur חֲכָמִים sapientes. Sic à הִלַּל uulneratus, dicitur הִלְלִי uulnerati. Ab עִירָל incircumcissus, dicitur עִירְלִי incircumcissi. Idem faciunt quæ mediam ain uel heh habent.

Patha, dages & camets pſicta æquivalent, & sæpe inter se mutantur.

5. Quædam etiam huius formæ nomina mutant posterius camets in patha & dages: ut à גְּבֻרָה, fit plurale גְּבוּרִים. Sic etiam contrà quædam dageſſanda, mutant dages & patha in camets, uocem magnam: ut

ubi

ubi **הָלֵשׁ** infirmus dicimus, dicunt ipsi eadem forma
פָּרָשׁ eques, in plurali **פָּרָשִׁים** equites: primo scilicet
 camets dages includēte, ob quod etiā nūquā mutatur.

ALIA FORMA, VBI PRI-
 ma camets, & altera uel holem,
 uel hirec.

צָדִיר	קָדוֹשׁ
princeps	sanctus

REGULA.

Quæ de camets diximus in nomine **דָּבָר**, illa di-
 cta intelligantur de omnibus quæ seu primo, seu secu-
 do loco illud sortita sunt: qualis etiam uel præcesserit
 uel subsequatur uocalis, retinet tamen eandem natu-
 ram: ut **קָדוֹשִׁים קָדוֹשׁ**, **בּוֹבְבִים בּוֹבֵב**, &
 in regimine, **בּוֹבְבִי**. Et notandum hic, quod, quan-
 do secunda est hirec magnum, uel holem, uel schurec,
 nunquam illa mutetur.

ALIA FORMA.

בּוֹרִם שֶׁבֶר זָדוֹן.

Quomodo mutat hæc forma puncta?

- 1 Secundo loco si fuerit zere, mutatur ut secundum
 camets in **דָּבָר**: ut **זָדוֹן**, in regimine, **זָדוֹן**, & **זָדוֹנָב**,
זָדוֹנָה
- 2 Si primam sedem occupat zere, uariat eodem mo-
 do, quo primo loco camets: si modò secundum punctū
 camets fuerit, alioqui nunquā mutatur: ut **שֶׁבֶר שֶׁבֶר**
שֶׁבֶרָב, & **שֶׁבֶרָה**
- 3 Si secundam tenet zere, illud uel seruat, uel permu-
 tat: ut **בּוֹרִם**, in reg. **בּוֹרְמִו**, **בּוֹרְמִוּ**, **בּוֹרְמִוּב**. Vbi
 obseruabis, prius schcua, quod uenit ex zere in tribus
 affixis,

Ne duo scheua legantur, quid agendum.

affixis, כָּם בְּ, כָּן בְּ, cominutari in segol, ne duo scheua simul legantur: prius quidem, quod uenit ex zere: alterum uerò, quod affixum præcedit.

FORMA SEX PVN-
ctorum.

מִלְךְ בָּדָד.

Quomodo mutantur hæc nomina?

Quæ geminum habent segol singularibus affixis, prius partim mutant in hirec, ut בָּדָד, partim in patha, ut מִלְךְ. At quæ primam habent gutturalem, semper in patha: ut עָבָד. Secundum autem segol, presentibus affixis & in regimini singulari, conuertunt in scheua: numero uerò plurali absoluto, in camets, hoc modo:

In hirec.

In patha.	בָּדָד	בָּדָדִים	בָּדָדִים	בָּדָדִים	Reg. singulare
עָבָד	מִלְךְ	בָּאֲרֻכָּן	בָּאֲרֻכָּם	בָּאֲרֻכָּם	non mutatur.
עָבָדָה	מִלְכֹּה	בָּאֲרֻחִים	בָּאֲרֻחֵי	בָּאֲרֻחֵי	
עָבָדִים	מִלְכִּים	בָּאֲרֻי	בָּאֲרֻהָ	בָּאֲרֻהָ	
עָבָדִי	מִלְכִּי	בָּאֲרֻי	בָּאֲרֻהָ	בָּאֲרֻהָ	

Exempla hæc, uice sunt regule.

Idem faciunt, quæ uel secundo, uel utroq; loco sortita sunt patha: ut,

זָעַר זָעַרֹּה זָעַרֹּה זָעַרֹּה זָעַרֹּה זָעַרֹּה
זָרַע זָרַעֹה זָרַעֹה זָרַעֹה זָרַעֹה זָרַעֹה

Regula enim est: Geminum segol transit in geminum patha, quâdo media est gutturalis, & ultima gutturalis mutat præcedens segol in patha. Excipitur tamen להם & רהם, cuius plurale est רהבמים, more pluralis constructiui, non רהבמים.

FORMA QVINQVE
punctorum.

ספּר.

Quomodo mutat puncta?

1 Zere migrat in hirec: ut,

† ספּר ספּרוּ ספּרים ספּרי

† Plurale fit, ut illa, quibus geminum camets.

2 Incipientia autem ab aim, uel cheth, non hirec, sed segol ferè suscipiunt: ut,

עגל עגלו: חלק חלקו: ישע ישעי
ישעים ישעי

FORMA, HOLEM SUB-
sequente segol, seu patha.

בוּבַע, אָחַל, קוּדֵשׁ.

Quomodo mutat puncta?

Holem in affixis & utroq; numero uertitur in ha-
tephcamets ׀ : & si penultima fuerit gutturalis, col-
locatur sub eadē ׀ , præeūte ׀ sub prima, hoc modo:

† קוּדֵשׁ קוּדֵשׁ קוּדֵשׁ קוּדֵשׁ קוּדֵשׁ
קוּדֵשׁ קוּדֵשׁ קוּדֵשׁ קוּדֵשׁ קוּדֵשׁ

† Regimen singulare nec hic, nec ubi sex puncta,
nec ubi quinq; unquam mutatur.

Regimen sin-
gulare in qui-
bus formis
nunquā mu-
tetur.

אָחַל אָחַלוּ אָחַלְבּ אָחַלְי אָחַלְי אָחַלְי

Idem facies in בוּבַע & אוּרְחָ, ubi ob cheth &
aim, segol migrat in patha.

Exci-

Excipiuntur ne aliqua nomina hinc,
quæ non ad præscripta exem-
pla mutantur?

Ita. Quædã habent purum - pro - : אֶרֶץ אֲרָץ, dicitur קַמָּוּר, pugillus eius. Sic אֶרֶץ אֲרָץ, area mea. אֶרֶץ אֲרָץ, lancea, אֶרֶץ אֲרָץ sic quædam sunt alia. אֶרֶץ אֲרָץ אֲרָץ In אֶרֶץ אֲרָץ etiam mutatur aliquando holem in - : ut אֶרֶץ אֲרָץ Nehemiæ 3. Aliquando in hybuts: ut אֶרֶץ אֲרָץ Psal. 150. Cuius status absolutus est, אֶרֶץ אֲרָץ.

R E G V L A.

Dageffata אֶרֶץ scheuata ob nullam quatuor mutationum causam mutantur.

D E N O M I N I B V S

fœmininis.

Quomodo exeunt fœminina?

Vel in הֵא, quæ sunt frequentiora : ut מִלְרַבָּהּ regnum, אֶרֶץ אֲרָץ sapientia. Vel in הֵא : ut אֶרֶץ אֲרָץ spica, אֶרֶץ אֲרָץ corona.

F O E M I N I N A I N H E הֵא.

Quomodo mutant puncta in
he exeuntia?

In regimine singulari אֶרֶץ affixis, he perpetuò conuertunt in הֵא : אֶרֶץ ultimum camets, quod præcesserat he, modò in patha commutant, modò retinèt pro iurè huius puncti secundo loco positi, quemadmodum in אֶרֶץ אֲרָץ multis indicaumus. Plurale autem in הֵא terminans, post affixa semper requirit iod, more pluralis numeri : אֶרֶץ quibuscunque finiatur affixis, easdem habet
uocales

vocales in primoribus literis, quod masculinum facere non potest.

Da exemplum huius regulæ.

Posito pro	צְדָקָתְיָהֶם	צְדָקָתָהּ	צְדָקָהּ	
ם solo ם	וּלְצְדָקָתָם	צְדָקָתָהּ	צְדָקָתָהּ	Reg.
cum -,iod	צְדָקָתְיָכֶם	צְדָקָתָן	צְדָקָתָהּ	
quoq; ab-	צְדָקָתְיָגוּ	צְדָקָתְכֶן	צְדָקָתְכֶם	
iecto.	צְדָקָתְיָתְ	צְדָקָתוֹת	צְדָקָתֵי	Plural.
	צְדָקָתֵיהֶּ	צְדָקָתוֹת	צְדָקָתָם	
	צְדָקָתֵיהֶן	צְדָקָתֵיהֶן	צְדָקָתְכֶם	
	צְדָקָתֵיהֶן	צְדָקָתֵיהֶן	צְדָקָתְגוּ	
		צְדָקָתֵיהֶן		

NOTIO.

Hæc forma צְדָקָהּ, quia duo camets habet, in omnibus tenetur legibus puncti camets: ideoq; in regimine uertitur primum in scheua, & alterum in patha, צְדָקָתָהּ: prima quoq; in hirec conuersa, ne geminum scheua in initio dictionis existeret.

FORMAE ALIAE.

^b ^c
בְּפָתַח חֲבִיבָהּ בְּחֵלֶה נִקְבָּהּ

^a
שְׂפָתָהּ שְׁחֹרָה סְפִינָהּ

^a Prior forma sic: שְׂפָחוֹת שְׂפָחָתוֹ שְׂפָחָת שְׂפָחָתָהּ. Plurali numero conuenit cum שְׂפָחוֹת שְׂפָחוֹתֵיהֶן. Plurali numero conuenit cum צְדָקָתוֹת.

^b Forma altera sic, נִקְבָּהּ: in Reg. נִקְבָּהּ. Vocales etiam mutabiles ante fœmininum camets non mutans, ut ex exemplo patet.

^c Tertia forma non mutatur neq; in regimine, neq; affixorum

affixorum subiunctione: nisi quòd he migrat in tau raphatum: sunt enim ex dagesseis, בְּהִלּוֹת terrores. Reliquæ autem quatuor formæ tantum mutant he in tau raphatum, iuxta fœmininorum canonem.

F O E M I N I N A I N T A V

ת exeuntia.

Quomodo differunt in he & tau
exeuntia?

In he terminantia, in regimine & affixorum subiunctione mutant illud in ת raphatum: hoc est, dages carens: צִרְסָה צִרְסָה. Ea uerò quæ in ת exeunt, sub omnibus affixis dagesseant illud in singulari, in plurali autem non item, propter holem longam uocem, quam dages sequi nescit: ut עֵטְרָה, in affixo עֵטְרָהוּ.

F O R M A E A L I Q V A E

in ת tau exeuntium.

בֹּהֶרֶת אֲדָרֶת תְּפָאֶרֶת

יְבִמָּת תּוֹלַעַת קִטּוֹרֶת

Quomodo mutantur hæc nomina?

Neglectis primoribus syllabis, inspicienda est in his nominibus semper cum penultima, ultima: quæ si cum nominibus sex punctorum, seu nomine קוֹרֵשׁ conueniat, eadem erit uariandi atq; mutandi puncta ratio: ut אֲדָרֶת אֲדָרָהוּ. Sic quoque mutatur regimen & מַמְלָכָה מַמְלָכָהוּ מַמְלֶכֶתוּ. Sic תְּפָאֶרֶת תְּפָאֶרֶתוּ, יְבִמָּתוּ, תּוֹלַעַתוּ קִטּוֹרֶתוּ.

A L I A F O R M A.

גַּפְרִית רֵאשִׁית מַלְכָּה

Quomodo mutantur hæc nomina?

Quæ calce gerunt ה, præcedente uel schurec, uel hirec,

hirec, in plurali habent iod mobile : ut , ראשיות גפריות מלקיות גפריות sulphura.

Hucusq; de primo ordine nominum perfectorum: Finis primi ordinis nominum perfectorum.
 Quæ nunc sequetur, sunt quasi ab his generalibus exceptio, seu regulæ quædam speciales. Multa tamen ex iam dictis intelligi & expediri possunt.

DE RELIQUIS ORDINIBUS.

Ad quid conducit, singulorum ordinum mutationes ostendere?

Quæ supra de uerbis, & paulo antè de literis Heemanti diximus, eadem & hic dicenda sunt: ut sciamus, à quibus uerbis quæq; nomina formentur, intuentes dages, quod defectum radicalium significat. Similiter & longas uocales, in quibus radicales sepe absconduntur & quiescunt. Ac deniq; ut uideamus, quæ litera accessoria, quæ quoq; radicalis existat, & ita ipsum uerbi thema eruamus: hoc est, conducit ad radicis inuestigationem.

ORDO SECVNDVS INCIPIENTIVM à Nun & Iod, sequente zade.

Dic regulam de huius ordinis nominibus.

Omnia nomina defectiua in nun, habent augmentum mem à capite, punctuatum cum patha, sequente dages abiectum nun representante : ut, מַטֵּעַ planta
 tio, à מָטַע plantauit : מַפְלֵה cadauer, à מָפַל cecidit : מַגָּפָה plaga, à מָגַפּ percussit : מַצָּבָה statua, à מָצַב statuit : מַבָּה cædes, à מָבַח percussit : מַתָּה datum, à

tum, à **נתן** dedit, deficiente utraq; extremitate. Duo quoq; habent augmentum he: **תצלה** dilatatio, **תקרה** cognitio: à **ציל**, **ע**, **קרה**. Duo etiam defectum nun patiuntur, al. q; ullo superaddito augmento: ut **שיא** elcuario, **שיג** occupatio: à **שיא**, **ע**, **שיג**.

TERTII ORDINIS

formæ.

מושב	מולדת	מועד	מועצה
habitatio	sejctio	natiuitas	sollemnitas
תולדה	תודה	תועלת	מוסר
generatio	laus	spes	disciplina

Dic regulam de nominibus tertij ordinis.

- 1 Quodcunq; nomen à fronte inuenitur habere augmentum mem uel tau, sequēte holem, est ex quiescentibus pe iod.
- 2 Quando separaueris ab initio dictionis literam Heemāti, **ע** ueneris ad uau, muta illud in iod, **ע** prodit ipsa radix: ut **מושב**, qbijce mem, **ע** fac ex hōlē iod, tunc habes uerbum **ישב**. Similiter facies in reliquis omnibus.

NOTIO.

- 1 Quædam carent augmēto ab initio: ut **שנה** somnus, **עצה** consiliū, quiescēte iod in longa uocali zere. Hæc in regimine mutāt zere in scheua, et - in patha.
- 2 Paucissima etiam sunt, quæ iod abijciētia, nullam aliam literam assumunt: ut **אף** egeslio, à **אף** exiuit: **ברל** fructus, à **רבל** protulit. iob. 4. et Esaiæ 44. Sunt etiam aliqua huius classis, quæ paal **ע** lamed paal habent duplicatum: ut **אףאף** Esaiæ 22. **ע** 48.

Ita uides, nominum secundum ordines suos considerationem, plurimum ad inueniendam radicem con-
ducere.

Ad quid
profit te-
nere ordi-
nes.

Q V A R T I O R D I N I S

formæ.

†	מָקוֹם	מְרוֹצָה	תְּקוּמָה	תְּבוּנָה
locus		curfus	refurrectio	intelligentia
גְּרִמָּה		בוֹשָׁח		בוֹשָׁת
dormitatio		confufio		ignominia
in affixo	בְּשֵׁתִי	ignominia mea: ut	קוֹרֵשׁ	.

† Camets in statu affixionis trāsīt more suo in sche-
ua: non est enim sub litera radicis, מְרוֹצָה. Fœmini-
na autem propter he mutantur ut reliqua fœminina.

A L I A E F O R M A E.

1 Plurima in hoc ordine nullum habent augmentū
in principio, & constant literis duntaxat duabus, sem-
perq; punctuatur pepoal una magnarum uocalium:
ut צַר tribulator, גַּר peregrinus, סִיר olla, אֹר lux,
טוֹב bonus. Et plerunq; non mutantur (quo differūt
à sexti ordinis monosyllabis) propterea quòd potesta-
te literam uau, longam uocalem, reiectam contineant:
ut גַּרִים גַּר, צַדִּיק צַדִּיקָה: יְצִתָּהּ יְצִתָּהּ. Sic קָמְתוּ קָמְתוּ.
Sic שִׂשׁוֹן שִׂשׁוֹן. Quæ autem mutantur, transeunt
in æquivalentes: ut יְרִמִּים יְרִמִּים, רָשִׁים רָשִׁים. Sic טוֹב,
in regimine טוֹב, & affixis טוֹבוּ.

2 Multa hirec & schurec habētia, iod et uau habēt
mobiles: עִיר pullus, עִירִים, עִירוֹת, עִירוֹת. Sic שִׂשׁוֹן שִׂשׁוֹן.
k 1 שִׂשׁוֹן.

שֹׁקֵרִים. שֹׁקֵרִים. קַפְּלוֹתָיו capillus, קַפְּלוֹתָיו capilli eius, Cantic. 6. דֹּדָה olla, דְּרָרִים, 2. Paralip. 35.

3 Quedam quoq; in singulari habent iod mobile: in plurali uerò, & reliquis causis mutationum, immobile: ut בַּיִת domus, יְלִיעָב oliua, עֵינַי oculus, לַיְלַל nox; בֵּיתוֹ בַּיִת. Excipitur hinc tamen בַּתִּים irregularissimum, dages sequente uocem magnā, cuius causam supra indicauimus.

4 Quedam etiam in singulari habent uau mobile, & immobile in regimine & affixis: ut עֵוָה uanitas; עֵוָה iniquitas, בְּרִיחַ mors, תֵּבַח medium. in regimine, בְּרִיחַ יִשְׂרָאֵל, mors iustorum: בְּרִיחוֹ, mors eius. & cum paragoge he, בְּרִיחַהּ mors, עֵוָה peruersitas. Vnum in regimine habet עֵוָה, & cum affixo עֵוָהוּ, uau moto. Est & alia uox שְׁוָה uanitas, frustra: quæ scribi debuerat שְׁוָה, et sub nulla inuenitur mutatione.

NOTIO.

Si quid cum à iam dictis & postmodum dicendis deuians reperitur, cogitent adolescentes, nullam esse regulam tam generalem, tamq; latè patentem, quin uoces aliquæ sint, quæ limites præscriptos transfiliant. Sufficiat illa regulis paucis indicasse, quæ & plurima sunt, & frequentissimè sese offerūt. Reliqua, quia cum paucissima existunt, tum quoq; rarissimè occurrunt, nec possunt nec debent sollicitos tenere discentes.

QVINTI ORDINIS FORMAE,

quarum ultima est Aleph & He.

גִּבּוֹרִים יְצָאֵת יְצָאֵת מִרְאִי מִרְאִי מִרְאִי
 סָוּא סָוּא סָוּא סָוּא סָוּא

exercitus iuncus
 sporta

Hec

Hec quia mutantur in omnibus, ut perfecta nomina, nihil ab eis differunt.

בָּסָא solium.

Hoc unum nomen habet hirec, sequente dages: עֵ
secundo loco zere, quod in affixis mutatur in scheua,
abiecto dages, בִּסְאָב.

חֲטָא peccatum.

חֲטָאִים חֲטָאִי, est de forma quinq; punctorum:
sed quia alleuiatur dictio à punctis, sicut עֵשָׂא, po
nitur scheua pro segol, עֵ uariatur, ut הֵלֵךְ, de quo
suprà: id est, ut nomen quinq; punctorum, incipiens à
gutturali. Habet etiam quandoq; secundo loco dages:
Psalmo primo, חֲטָאִים חֲטָאִי peccatores.

FORMAE IN HE

הֵ exeuntium.

1 תַּאֲרָה desiderium. בִּצְוָה præceptum.

In he cum camets exeuntia, non habent he radicalem
literam, sed foemininam: quare tantum mutantur illa
more foemininorum in ה, præcedente patha: בִּצְוָה
יְהוָה, præceptum Domini.

2 בִּרְקָה possessio. בִּרְאָה uisio.

In he radicale cum segol desinētia, inueniuntur plu-
rima: עֵ in regimine atq; statu affixionis, segol tantū
migrat in zere: בִּרְחֵה דָן, turma Dan, Num. 10. Et in
affixis atque plurali abijciunt he radicale: ut בִּרְקָיִם
בִּרְקָה, pecus eius. ubi הֵ ad affixum pertinet, quod
huiusmodi nomina uerborum more sibi iungunt. Cæ-
terum חֲרֵבָה semper retinet zere, quemadmodum
חֲרֵבָה semper segol: quod in libro Traditionis sic ob-
seruatum ac annotatum ab ipsis Magistris reperitur.

Nomina
quinti ordi-
nis, affixa
uerborum
sibi iungunt.

מורד

מורד

הבלה

הזם

subiectio

mollicies

oratio

gratis

הכל

דבה

סבה

הקה

confusio

detractio

tugurium

statutum.

a In affixis, מְעֻזָּבִים מְעֻזָּי.

b In affixis, מְסֻבִּים מְסֻבֵי.

c מְגֻזֵי מְגֻזָּי, scutum meum. Non mutat haec forma

In quib. uox
magna loco
dages, non
mutantur.

priora puncta, quia camets est loco dages, & quia da
gessata non mutantur per cōsequens, & illa in quibus
uox magna est loco dages.

FORMA MONOSYL- laba.

	^a		^b		
הר	הם	יד	הץ	עד	
mons	calidus	nidus	sagitta	fortitudo.	

a Haec nomina promiscuè inueniuntur aliquando sub camets, aliquando sub patha.

b Mutat Tserè in Regimine in patach: ut יד צפור nidus auis, Deuter. 22. Ceterum de in patha exeuntibus quaedam patha in hirec mutant: ut פת buccella, פתו buccella eius, צר-בית buccellæ. idem fit in צר-בית.

REGVLA.

Camezata monosyllaba in patha, zere uerò habentia in hirec, et holem in kybutz, propter dages sequens, quod literæ adiectio apparere facit, mutantur: ut שן dens, שני, שני, שני. Et in hatephcamets, quando annotatur scheua, שני, שני.

Quid differunt monosyllaba quarti ordinis ab istis?

Quiescentia in ain uau, indicandæ quietis gratia, nunquam

nunquam uocales longas mutant. Duplicantia uero
 ain, eas in breues conuertunt: ac dages sequenti, ordi-
 nis indicandi causa, imprimunt.

SEPTIMI ORDINIS FOR-
 mæ, quæ ex superiorum ordinum for-
 mis iudicandæ sunt.

מִשָּׂא	מַבֵּחַ	תּוֹרָה	תּוֹבָה	מִוֶּרָא	מִטָּה
onus	cædes	lex	moeror	timor	lectus.
	מִטָּה	הַרְשִׁיחַ	הַרְפִּיךְ		
	baculus	firmitas	coctio		

OCTAVI ORDINIS FORMAE,
 quatuor & quinque literarum.

אַרְגוֹ	פָּרַדֵּס	חַרְמִישׁ	אַטְלָה	חַרְגֵּל
arca	paradisus	falx	uespertilio	locusta.
צְפַרְדֵּי	פְּלֶגֶשׁ	שַׁעֲרֵרָחַ	שַׁעֲרֵרָחַ	אַרְמָדִם
rana	concupina	horror	turpuudo	rubeus.

יִרְקָרַק flauum à יִרְקָ. de utroque apud Aben Ezra,
 Rab. Salomon & Kimhi dissensio est. Aben Ezra Le-
 uitici 13. dicit, quod ad minuendam rem sint duplicata,
 ut aliquo modo rubrum, aliquo modo flauum significetur.
 Rabbi uero Salomon & Kimhi dicunt, ea augen-
 di significationis causa duplicata, & significare ualde
 flauum, ualde & omnino rubrum.

NOTIO.

Hec, quantum ad inflexionem attinet, ferme sequun-
 tur perfecta: & si quid uariant, usu id melius quam
 præceptionibus discitur. Ac reperiuntur raro nisi in
 statu absoluto.

REGVLA.

Nulla dictio, quæ quatuor aut quinque constat lite-
 ris,

k s ris,

ris, est de lingua sancta: sed ex lingua Aegyptiaca, aut Persica, in Hebraismum inuecta. Paucis exceptis quæ cõposita sunt ex uocabulis Hebraicis, ut פֶּרַדַּי וְשֵׁטַיִן.

DE AFFIXIS VERBORUM.

Quid differunt affixa uerborum ab affixis nominum?

Affixa nominibus iuncta, semper significant possessionem quandam: ut עֶבְדִּי seruus eius, אֶמְצִיתוֹ ancilla eius. Verbis uerò indicant eum, in quem actio ueluti in patientē transit: ut בִּיקְרָהּ uisitauit eum, בִּיקְרָתִי uisitauit te. Perinde enim est, ac si diceres, ille uisitauit te. Deinde etiam uerba quibusdam affixis frequentius utuntur, quàm nomina: cuiusmodi sunt, הָיָה הוּא, sine mappic, præcedente segol, הָיָה. Hæc enim nominibus nunquam iuncta reperiuntur, præter הָיָה וְהָיָה, in nominibus quinti ordinis, quiescentibus lamed he, quemadmodum ibidem indicauius.

Quæ uerba admittunt affixa?
Tantum actiua, & non passiva, nec etiã absoluta.

TERTIA PERSONA
præteriti singularis.

פָּקַד בִּיקְרָהּ וְעַד פָּקַדְתִּי בִּיקְרָתִי uel פָּקַדְתָּ בִּיקְרָתְךָ
Secunda singularis.

פָּקַדְתָּ בִּיקְרָתְךָ וְעַד פָּקַדְתֶּם בִּיקְרָתֵיכֶם
Tertia pluralis.

פָּקַדְתֶּם בִּיקְרָתֵיכֶם וְעַד פָּקַדְתֶּם בִּיקְרָתֵיכֶם
Secunda

Quibus affixis uerba utantur frequentius quàm nomina.

Secunda pluralis.

פְּקַדְתֶּם פְּקַדְתֶּחוּ פְּקַדְתֶּנּוּ פְּקַדְתֶּנּוּ

Prima pluralis.

פְּקַדְנָה פְּקַדְנָחוּ פְּקַדְנָבָה פְּקַדְנָבָה

Tertia foemina sing.

פְּקַדְתָּ פְּקַדְתָּהּ uel פְּקַדְתָּהּ

Secunda foemina.

פְּקַדְתֶּיךָ uel פְּקַדְתֶּיךָ

Secunda foemina pluralis.

פְּקַדְתֶּן פְּקַדְתֶּחוּ

Cum adsunt affixa, perit & in hac, & secunda plurali masculina, בּוּרָה & בּוּרָה.

Quomodo mutant uerba sua puncta?

Ferè ut nomina: hoc est, camets primo loco uertitur in scheua, quaecunq; etiam accedant affixa. Item presentibus בָּהּ בָּהּ, secunda syllaba patha obtinet, quæ alioqui camets habet, similiter atque in nomine דָּבָר. Sic tertia foemina פְּקַדְתָּ, mutat he in tau, mutatis deinde reliquis propè in omnibus: ut פְּקַדְתָּ.

B E N O N I.

בּוּרָה בּוּרָה Fœm. בּוּרָה בּוּרָה Masc.

Sequitur per omnia morem masculinorum, mutatur ut בּוּרָה בּוּרָה.

N O T I O.

1 Participia absq; affixis magis referunt naturam adiectiuorum, cum affixis uerò ad naturã Participiorum propius accedunt.

2 Benoni duplicè quidẽ formã habet foeminã, sed ob meliorem sonum solum בּוּרָה recipit affixa.

P A V L.

P A V L. פִּקְדוֹן פִּקְדוֹן

Mutatur camets in scheua.

I N F I N I T I V V S.

פִּקְדוֹן פִּקְדוֹן, *hatephcamets sub prima, & scheua sub secunda.* Propter mediam tamen gutturalem, sub eadem pro scheua simplici ponitur compositum פִּקְדוֹן : ut פִּקְדוֹן . Et si prima infinitiui habuerit scheua, eodem retento ibidem, sub secunda habet hatephcamets: ut פִּקְדוֹן . Et sub tertia radicali idē hatephcamets retinet, præeunte camets. sub altera, si tertia gutturalis fuerit: ut, פִּקְדוֹן . In patha aut exiens, sic mutatur: פִּקְדוֹן , &c.

Reperitur tamen etiam infinitiuus cum hirec: ut פִּקְדוֹן , dum præuaricaretur ipse cōtra eā, Ezech. 20. & alia multa similia.

I M P E R A T I V V S.

פִּקְדוֹן פִּקְדוֹן uel פִּקְדוֹן. Et גָּאֵל *redime*, גָּאֵל. Prima imperatiui mutat scheua in פִּקְדוֹן , perinde ut & infinitiuus. Si autem exierit in patha, mutatur illud aduenientibus affixis in פִּקְדוֹן , remanente scheua sub prima.

F V T V R V M.

יִפְקְדוּ יִפְקְדוּ uel יִפְקְדוּ יִפְקְדוּ
יִגָּאֵל יִגָּאֵלוּ

Sed quorum ultima holem, efferuntur gemino scheua: præterquàm in affixis כֵּן בְּכֵן, ubi hatephcamets sub secunda radice, ne tria scheua præter decorum conueniant. De pathatis autem idem iudicium, quod de imperatiuo in patha exeunte.

PIEL.

פָּקַד פְּקָדוֹ פְּקָדָה פְּקָדָה פְּקָדָה

Zere sub altera radicali uertitur in scheua, et quandoq; in segol, sub בָּ בִּן בָּם.

HIPHIL.

הִפְקִיד הִפְקִידָה הִפְקִידָה

Non mutatur in Hiphil prima syllaba, ex regula perpetuò firma: Scheua quiescens cum uocali præcedente, semper durat immobile. Regula de scheua.

QUIESCENTIVM AIN

Vau. Hiphil.

חָבַד חָבַדָה חָבַדָה Præteritum.

בְּבִין בְּבִין בְּבִין Benoni.

יִבְיָחַ יִבְיָחַ יִבְיָחַ Futurum.

Præteritum mutat zere in hatephsegol, benoni in scheua: quod similiter facit futurum, tam Kal, quam Hiphil.

QUIESCENTIA LA-

med He.

גָּלַה גָּלַה גָּלַה Præteritum.

He radicale, accedētibus affixis, abijcitur, quemadmodum et supra in nominibus quinti ordinis monuimus: גָּלַהּ, pro גָּלַהּהּ.

Habent ne neutra, unà cum passiuīs, quandoq; affixa?

Ita. Neutra addunt sibi affixa, non tamen actionem in quippiam significantia, more aliorum uerborum: sed *κατ' ἐπιρροην* præpositionis, subaudita scilicet commoda aliqua præpositione: ut יָגֵרָה, pro יָגֵרָהּ, *עִמָּךְ*, habitauit tecum. Sic infinitiuus passiuus, quia nominaliter

nominaliter sepe accipitur: ut, בְּהַפְרָאִים in creatio-
ne eorum, passiue: hoc est, ubi creati essent, Gen. 11.

Quæ puncta præcedunt uerbo-
rum affixa?

In modis & temporibus omnibus collocatur zere
ante affixa זֵרֵי חֵרֵי מֵרֵי וְרֵי: excepta tertia mascu-
lina præteriti, quæ ante חֵרֵי, מֵרֵי וְרֵי habet ׀, & ante
זֵרֵי וְרֵי patha, ubi tertia foemmina ante eadem affi-
xa habet scheua. Infinitiuus tamen, nominum more,
ante מֵרֵי וְרֵי habet ׀. Sic unà cum imperatiuo & fu-
turo, ante חֵרֵי habet sægol ׀. חֵרֵי uerò mappic post ca-
mets ׀ inuenitur quidem in imperatiuo et futuro, sed
rarum est. In infinitiuo autem locum habet he utrun-
que, חֵרֵי ׀ וְרֵי ׀. Affixum autem זֵרֵי masculinum, &
זֵרֵי foemininum, utrunq; per dages, cum alijs tempori-
bus & modis iungitur, cum præterito uerò minimè.
Estq; omnium affixorum & in cæteris coniugationi-
bus ratio eadem. Aliquando tamen Hebræi loco affi-
xorum, utuntur pronomibus separabilibus, ut יַחֲרִים
אוֹתָם, & deustaui eos, Deuter. 2. item, אֲנֹכִי
מְלַמֵּד אֲנֹכִי מְלַמֵּד. Ego doceo uos, Deut. 4.

P A R S Q V I N T A.

DE OFFICIO ATQVE

natura literarum seruilium.

בְּשֵׁיבַת רִבְלִי

Quomodo uocantur hæ septem
literæ Hebræis?

Literæ rei, quòd scilicet ad ipsam rem consignifi-
cent:

tent: & præponuntur uerbis & nominibus, quod-
modum Latinis coniunctiones, præpositiones & ad-
uerbia, quæ explanant seriem narrationis, & circum-
stantias rerum exponunt.

מ

Quod est officium mem מ?

A fronte significat à uel ab, propter, ob, in qua si-
gnificatione apud Rabinos frequentius reperitur: se-
quiturq; eam semper dages in sequenti litera, propter
defectum unius præpositionis absolutæ, quæ est מן: ut,
מִשְׁמַיִם, & breuius מִשְׁמַיִם.

Quomodo punctuatur?

Cum hirec paruo: nisi uenerit ante gutturalem, uel
res: tunc enim hirec & dages mutantur in æquivalen-
tem uocem magnam zere: ut מִן־אֶרֶץ ex terra, מִן־אָדָם
ab homine. Inuenitur tamen etiam quandoq; cum hi-
rec paruo, sine dages, tam ante gutturales, quàm alias
quascunq; literas, sed id præter regulam fit: מִן־הָאֵשׁ,
Gen. 14. מִן־הָרֶדֶף, 1. Sam. 23. מִן־לֵאם, Gen. 24. Reli-
qua officia mem supra sparsim explicata sunt, sicuti
& reliquorum quatuor: quare nunc isto labore iure
superfedemus.

ש

Quod est officium ש?

Valet relatiuum qui, quæ, quod, ut singulariter &
pluraliter: item quòd, coniuñtionaliter. Estq; eius
usus frequentior in scriptis Rabinorum, quàm sacris
litteris.

Quomodo punctuatur?

Frequentissimè cum sægol, sequente dages, modò
sequens

sequens eius sit capax: ut אָנִי שֶׁחַ בְּדַבֵּר, ego qui loquor. Aliquando etiam cum patha: שֶׁחַבְּוֹתַי עַד, usq; quò surrexi, Iud. 5. Semel quoq; cū camets: בְּדַבֵּר שֶׁאֵתָּה, Iud. 6. & bis cum si: heua, Ecclesiast. 2. & 3. Aliquādo etiam habet literam Lamed adiunctam שֶׁל, & constituit genitiuum casum: quod tamen in Biblijs uix reperias alibi, quàm Ionæ 1. & Eccles. 8. Apud Rabinos uerò usitatissimum est.

ה

Quod est officium he ה?

- 1 A fronte additur nominibus, emphaseos gratia: uocaturq; he הַדְּרִיעָה: id est, cognitionis, seu demonstrationis: ut נְבִיאָה propheta, וְהַנְּבִיאָה propheta quidam, uel propheta talis & tantus.
- 2 Est quoq; articulus genitiui casus: ut הַדְּבָרָה uerbi.
- 3 Sæpe quoque habet uim relatiuam: ut בְּןֵי בֵן, אִישׁ הַעֲשִׂיהָ, uir qui agit sic & sic.
- 4 Apponitur etiam nominibus, quando non de re certa, sed de aliquo, quicumq; etiam sit, est sermo: ut, שָׂקוּ וַיִּפְתַּח הָאָהָר אֶת, & aperuit tunc saccum suū, quisquis etiam ille fuerit.
- 5 Capitur etiam pro litera quandoq; uocatiua: ut, הָאֱלֹהִים הַגְּדִי, ô Deus, miserere mei.

Quomodo punctuatur?

- 1 Cum patha, sequente dages in sequenti litera.
- 2 Quòd si ea dages capere nequit, habet camets pro patha.
- 3 Ante quasdam etiam gutturales mutatur patha et dages in segol. Ac fit id ante gutturalem habentem - : ut הַעֲשֵׂן, ille fumus. Excipiuntur tamen dictiones monosyllabæ;

monosyllabæ, ante quas - retinet: ut **הַעַם** ille populus **הַהָר** ille mons. Excipitur quoq; uocabulum **אַרְצָא** ante quod **הַ** demonstratiuum semper habet -: quemadmodum id meminit Aben Ezra, super primum caput Geneseos: seu habet præcipuè ante **הַ שְׁ הַ** purū patha, remota dages: ut **הַהָרִים** montes illi, **הַהַיָּךְ** mensura hin. Purum patha sine dages etiam habet ante litteram scheuatam, **שְׁ** producitur patha per accentum gaia, **הַמְלֶכֶד**. Idem facit ante iod scheuatam, in rebus præsertim inanimatis: ut **הַתְּרִיעָה** tentorium.

4 Et si literæ **בְּלֵב** accesserint ad he, extrudunt illud, atque assumunt ipsius punctum: ut **בְּאַרְצֵי**, pro **בְּהָאָרְצֵי**, in terra: **לְבֵית**, pro **לְחַבְיֵת**, ad domum: **בְּמֶלֶךְ**, pro **בְּחַמְלֶךְ**, sicut rex ipse. In eodem tamen officio ante scheuatam habent etiam patha sine dages: ut **בְּסַעְרָה**, 2. Reg. cap. 2. Proprius autem litterarum **בְּלֵב** punctus est scheua.

Literæ Ca-
leb expellit
he Haiedia,
assumpto i-
psius puncto.

5 A fronte he nõ raro est interrogatiua litera, punitaturq; tunc cum -: ut **הֲלֹא אֲנִי אֱדוּבָר**, An non ego Dominus? Et cum patha solo, ante litteram scheuatam, **שְׁ** gutturalem: ut, **לִי אָבִי הַבְּרָכָה אַחַת**, Num benedictio una est tibi, pater mi? Genes. 27. **שְׁ**, **יִבְרַח**, **הָאִישׁ בְּמוֹצָי**, Num uir ut ego fugiet? Et cum segol: **הֲחָכֵם יִהְיֶה**, Num sapiens futurus sit?

6 He in fine significat motū ad locum, et ualet idem quod lamed à principio: ut **אַרְצָה**, idem quod **לְאַרְצֵי**, in terram: **בְּמִצְרַיִם**, idem quod **לְמִצְרַיִם**, in Aegyptum. Habet aliquando **שְׁ** lamed, propter maiorem emphasin, Psal. 9. Motum ad locum etiam significat in principio positum, cum **הַ** Hecmanticum finit uocē.

ut: *הַחֶרֶד לְבָר* In montem ite.

Quotuplex est uau וָ?

Duplex: Vau *חִבּוּר*, id est coniunctiuum: וְ uau *תּוּבִירָה*, id est conuersiuum, conuertens futurū in præteritum, וְ econtrā.

Quod est officium uau חִבּוּר?

1 Vau *חִבּוּר* à principio est coniunctio copulatiua: *וְרָדָל*, וְ pes. Idem ualens quod apud Latinos Et copulatiuum, tametsi sæpiſſimè apud Hebræos in exordio etiam narrationis usurpari solcat: ut in principio libri Iosue, Iudicum, Regum, ac quàm plurimis alijs in locis, de qua re Dauid Kimhi in Michlol multa. Aben Ezra super cap. Gen. 20. dicit huiusmodi uaf duo milia in Biblijs reperiri, idem ualentia quod Phe raphatum apud Ismaelitas. Pe enim raphatū in Arabica lingua ponitur loco uaf, quia prolatione nihil ab eo differt. Sæpius uerò euphoniæ causa ociosè sententijs præponitur, significans וְ, ad, quid, sed, uerum, certè.

Quomodo punctuatur?

Regularis, וְ genuina, ac frequentior ipsius punctuatio est scheua: ut *וְעִיר*, וְ ciuitas.

Quando admittit alia etiam puncta?

1 Quando uenit ad gutturalem, tunc respondet illi in puncto: ut *וְחִבּוּר* וְ asinus, *וְאָדָם* וְ homo.

2 Et quando uenit ad literam scheuatam, seu *וְבִירָה*, habet schurec: propterea quòd difficile sit, duas simul labiales

labiales unius prolotionis efferre : ut, **וּבֵית** & domus, **וּסְפָרִים** & libri. Cæterum ante uaf, quæ una est de literis bumaf, schurec habere reperitur in Biblijs tantum semel. Apud Chaldaeos uerò & rabimos frequenter, qui multa faciunt contra regulam: nouū quodammodo dicendi genus, prodigiosum, obscurum ac difficile, ex linguis propemodum omnibus, comportantes, quæ orbem terrarum longè lateq; occuparunt.

3 Ad iod scheuatum ueniens, mutatur utrunq; scheua in unū hirec: **וַיְהוּדָה** & Ichuda, **וַיִּדְבָּק** & scietis.

4 Ante nomen **אֱלֹהִים** habet zere, destituto alceph omnibus suis punctis: **וְאֱלֹהִים** & Deus. Idem fit, quando literæ **בְּלֵב** præfigurantur: **בְּאֱלֹהִים**, quæ simi Literæ Ca- liter etiam punctuantur, præfixæ infinitiuo: **אֲמֹר** leb quomo pro **לְאֲמֹר**, ad dicendum: propter frequen do puncten tem huius infinitiui usum. tur ante

5 Punctatur cum camets, quando coniungit duo no **אֲלֹהִים**, et mina, quorum posterius est Millel, id est, habès accen- infinitiuū tum in penultima: **הַלֵּב בְּרִשְׁוֹן**, Psal. 63. Vel cum con- **אֲמֹר**, iungit dictiones paruas: **וְהָאֵלֹהִים**, Gen. 12. & ibidem cap. 41. **אֲנִי וְהוּא**.

Quod est officium uau **וְ**?

Vau hippuch in præteritis & futuris non tantum est copula, sed & præteritum in futurum, & contra futurum in præteritum conuertere frequentissimè solet: ut **וְשָׁמַר** & custodiet, **וְשָׁמַעַתָּ** & audies.

Quomodo punctatur conuertens præteritum in futurum?

Cum scheua: **וְיָבֹא**, & uisitabit.

Quomodo discernitur uau conuersiuum à
coniunctiuo, quando utrunq; pun-
ctatur cum scheua?

1. Quando præteritum cum uau præposito aliud
ante se habet præteritum, tunc illud uau est copulatiuũ
tantum: ut, **בְּרִי פָעַל יַעֲשֶׂה**, Quis operatus est, &
fecit? **Esa. 41.** Quando uerò nullum aliud præteritum
præcedit, tunc est conuersiuum: ut **Leuit. 12.** **בְּרָקָה**
וְאִם יָלְדָה יִטְמָאָה רָאִים, Et si foemellam pepererit, immun-
da erit.

Quomodo punctatur, quando conuertit
futurum in præteritum?

Cum patha, posito dages in altera: ut, **יְהוָה**
וַיֹּאמֶר, & dixit Dominus. Ante aleph uerò, quod da-
ges capere non potest, habet camets: **וַיִּשְׁמֹר** & cu-
stodiui. Iod item scheuatum non dageffatur: **וַיְדַבֵּר** &
locutus est.

R E G V L A.

Propter literas gutturales, atq; literas bumaph, quæ
mutant naturale punctum scheua, nihil decedit officio
literæ uau: **וַיִּשְׁלַחְתִּי**, & dominabor: stante schurec
loco uau scheua conuertentis præteritum in futurum.
Sic **וַיִּדְבַּחְתֶּם** & comedetis. sic **וַיִּדְבַּחְתֶּם** & scietis.

Vaf etiã uim collationis interdum habet. Exem-
pla in Prouerbijs ubiq; obuia sunt. Ut **Prouerb. 25.** ut,
טוֹבָה מֵאֲרִיז, Aqua frigida super animum defatigatũ,
וַיִּשְׁמוֹרֶתָ, id est, sic nuncium bonum ex terra longin-
qua. Idem etiã quod **אוֹר**, id est uel: ut **וַיִּאָמֶר**
וַיַּכּוּתָהּ, qui percutit patrem suum, uel matrem suam,
Exo. 21. Idẽ quod **וַיַּכּוּתָהּ בְּאוֹר**, uerũ, certè, sed: ut **וַיַּכּוּתָהּ בְּאוֹר**
sed

sed serui tui uenerunt, Genes. 24.

ב

Quod est officium caph ב?

A' fronte est aduerbium similitudinis, ut, ad instar, sicut. Item prepositio secundum, iuxta: כַּחֲסֹדֶךָ, secundum misericordiā tuam: בַּעֲמֵם בְּבוֹחֶיךָ, Sicut populus, sic sacerdos. Et denotat quandoq; idem quod Latinis circiter, plus minus' ue: בְּאַלְפִים אִישׁ, quasi duo milia uirorum, Iehosue 4.

Caf similitudinis recipit etiam quandoq; parelcon, וְרַבְּרָה בְּמִוֹד רַבּוֹ, dictionemq; per se efficit: ut, וְרַבְּרָה בְּמִוֹד רַבּוֹ. Et multiplicabuntur, sicut multi fuerunt: Zach. 10. Ac recipit tunc affixa: ut בְּמוֹצֵי בְּמוֹדֶךָ Sicut ego, sic tu: 3. Reg. 22. וְסִיכָא וְסִיכָא וְסִיכָא sic in omnibus personis.

ל

Quod est officium lamed ל?

A' fronte articulus est datiu casus: ut לְאָדָם ho-
mini. Item accusatiui: ut, תִּרְגְּמוּ לְאַבְנֵי, occiderunt
Abner, 2. Samuelis 3. Et genitiui: ut, לְדָוִד מְדֻבָּר,
psalmus Dauidis. Ponitur etiam quandoq; pro litera
beth, id est in, וְ prepositione עַל super וְ propter.
Recipit etiam affixa, ut לִי mibi לְךָ tibi, וְ c.

ב

Quod est officium beth ב?

Valet prepositionem in, uel, cum: ut בְּבַיִת in do-
mo, בְּמִלְכָּה cum rege. וְ propter: ut בְּאוֹרְחָה propter
semitam. Prouerb. 12. Item aduerbium dum: בְּשִׁמּוֹר,
in custodiendo, siue dum custodiret. Solent etiam He-
braei ablatiuū precij beneficio ב expressere: ut, מְלֵא
בְּכֶסֶף argento pleno, id est pecunia digna, Genes. 23.

ל 3

2 Reg.

2. Reg. 24. Esaie 25. Solet etiam frequenter recipere affixa, more lamed: ut בִּי in me, בְּךָ in te, בוּ in eo, &c.

Quomodo punctuantur literæ כָּלָב?

Cum scheua frequentissimè, nisi expellant he haie dia: tunc enim habent patha, cum dages in sequenti, בְּבַעַס בְּבוֹס בְּבִיס: id est, in ipsa crumena, in ipso poculo, in ipsa ira, subaudi ingenium hominis cognoscitur. iuxta ueterem Hebræorū sententiam, quam Chaldei sic efferunt: בְּבִיסָא בְּבוֹסָא בְּבַעַסָא. seu habent camets, si sequens gutturalis fuerit. Item ante gutturallem scheua composito, notatam habent seu patha, seu segol, seu hatephcamets. Ante duo quoq; nomina diuina quiescentia, primis literis habent patha: לְאֵרֹבַי, Gen. 32. בִּיהוָה, Num. 14. הֵרֹאבַי, Hierem. 10.

Litera gutturalis punctuat se & præcedentem.

DE LITERIS רִחָא.

Quomodo uocantur hæ quatuor literæ?

1 Quiescentes, quòd plerunq; non punctate quiescant in dictione: ut עָשָׂה fecit, בְּרָא creatus, עֵינַי oculi mei, הִרְבַּסְדָּ constitutus est. Et facile transmutatur una in aliam: ut קָרָא & קָרָה occurrit. Sic pro עָשָׂה factus, dicitur עָשָׂרָה.

2 Vocantur etiam ociosæ, quòd sæpe superaddantur radicibus, sine ulla consignificatione: ut לַיְלָה pro לַיְלָה nox: חֵיתוּ, pro חֵית bestia: לְחֹשֶׁבֶת, pro לְחֹשֶׁבֶת ad collocandum, Psal. 12. Sic רִחָא, pro רִחָא erit.

P A R S S E X T A,
 CONTINENS PRONOMINA,
 & partes non declinabiles : Numeralia
 item, & pauca de Accentibus, ne-
 cessaria & utilia.

D E P R O N O M I N I -
bus separatis.

Quot habent Hebræi pronomina
 declinabilia? Tria.

אָנִי ego. אַתָּה tu. הוּא ille.

Declina nunc.

Primæ personæ commune.

in pausa

אָנִי & אַנִּי & אֲנִי & אֲנִי שְׁלִי לִי אוֹתִי מִפְּנֵי *Sing.*

אֲנֵנוּ שְׁלֵנוּ לָנוּ אוֹתְנוּ מִפְּנֵי *Plural.*

Secundæ personæ mascul.

אַתָּה שְׁלֵךְ לָךְ & לָכֹה אוֹתְךָ & אוֹתְכָה מִפְּנֵי *Sing.*

אַתֶּם שְׁלֵכֶם לָכֶם אֹתְכֶם מִפְּנֵי & מִפְּנֵי *Plur.*

Secundæ foemininæ.

אַתְּ שְׁלֵךְ לָךְ אוֹתְךָ מִפְּנֵי & מִפְּנֵי *Sing.*

אַתֶּן שְׁלֵכֶן לָכֶן אֹתְכֶן מִפְּנֵי *Plur.*

Tertiæ personæ mascul.

הוּא שְׁלוֹ לוֹ אוֹתוֹ מִפְּנֵי *Sing.*

הֵם & הֵמָּה שְׁלֵהֶם לָהֶם & לָמוֹ אוֹתָם & אֹתָהֶם *Plur.*

מֵהֶם & מֵהֵמָּה

Vnde formantur horum pronominum
 datiuui, accusatiui & ablatiuui?

Ab affixis in utroque numero articulis præposi-
 tis : ut לִי mihi , אוֹתִי me : ab articulis אֶת in

conuerso. בְּרִי, à præpositione בְּ, affixo י, & conduplicato mem, בְּרִי à me. Genitiuus שְׁלִי, quod mihi, seu ad me, pro mei, uel mis, à ש, facto ex אֲשֶׁר relatiuo omnis generis, utriusq; numeri, atque eiusdem cum eo significationis: unde perpetuò retinet ferè segol, & sequenti literæ imprimit dages. Lamed uerò originē habet ex אֶל ad, concisione א: Perinde enim dicitur לִי הֵן, אֶלִי הֵן, da mihi.

Quæ sunt demonstratiua?

זֶה hic, iste: זֶה זֶה דָּא, hæc, ista: זֶה זֶה, cōmunis generis. In plurali, אֵל, uel אֵלֶּה, hi, isti: uel, hæc ista.

Quale est pronomen אֲשֶׁר?

Relatiuum utriusq; generis, & numeri: & significat Qui, quæ, quod.

Quot sunt interrogatiua?

Tria, utriusq; generis & numeri: & sunt, מַה, מַה, מַה, & מַה. Sed מַה de homine interrogat: מַה uerò & מַה, de quacunq; re alia.

Quomodo punctatur מַה?

Cum camets, quandoq; etiam cum patha & zere.

DE PRÆPOSITIONE.

Enumera præpositiones.

אֶל ad	בְּנֵי circum	עִם cum
עַל super	לְפָנַי ante	בְּעַד pro
מִן à, ab	בְּרֵגְוֵה eregionè	לְפָנֶיךָ pro
אֶת cum	לְעֵבֶר contra	בְּעֵבוּר propter
בְּלֹא absq;	לְפָנֶי secundum	אֶצֶל iuxta
בְּגַלַּל propter	לְמַעַן propter	בֵּין inter
הַרְוֵץ extra	כְּסָבִיב per circuitũ	אַחַר post
עָבַר trans	חֲלָאָה ultra	לְבַב præter.

Quo-

Quomodo recipiunt affixa?

Hoc modo:

אֶל ad me, אֵלַי ad te, אֵלָיו ad eum, אֵלֵיהֶם ad eos.

עָלַי super me, עָלָיו super eum, עָלֵיהֶם super eos.

מִיָּדָא Mutat etiam quandoq; iod in segol: ut מִיָּדָא de.

מִיָּדָא, ab eo, à nobis. Est enim tertia persona singularis numeri, masculini generis. Prima itē pluralis generis communis: ut Gen. 2. מִיָּדָא Non comedes ex illo. Gen. 3. בְּאֶחָד מִיָּדָא. Sicut unus ex nobis. ac non nisi solo sensu discerni possunt. Aben Ezra tamen, super 1. cap. Exod. dicit in omnibus libris Orientalium tertię personę, singularis numeri, mascul. generis, habere dages in nun: primę uerò personę, pluralis numeri, generis communis, dages carere: hancq; esse germanam scriptionē. occidentales uerò eam confundere, utrobicq; dages inscribentes.

אַתָּה אֵתָּה in pausa אֵתָּה אֵתָּה אֵתָּה. Suscipit omnia affixa, mutans segol in hirec, & dages in tau.

עִמִּי, עִמִּי, עִמִּי, per pleonasmum daleth. עִמָּכֶם, uel עִמָּכֶם.

בְּגַלְלִי propter eum, בְּגַלְלֶךָ propter te.

בְּגַדְךָ גַּדְךָ גַּדְךָ גַּדְךָ. Recipit affixa, & literas seruales: בְּגַדְךָ, בְּגַדְךָ.

לְפָנַי לְפָנֶיךָ לְפָנֵיהֶם. לְפָנַי coram me.

לְעִמָּתָם לְעִמָּתָם. Inuenitur tantū cum affixo mem.

אָמַשׁ : אַתְּמול אַתְּמול אַתְּמול , heri, nudius tertius : אָמַשׁ
 heri, בּוֹקֶר manè, עֶרֶב uesperì, נוּדְיוּסְטֶרְטִיּוּס
 nudius tertius, אָד tunc, נָא nunc : תְּמִיד semper, קוּדְיִ
 die, יוּגִיטֶר : עוֹד adhuc : בְּבֹר iam, פְּרִידֶם : עַד usq;
 id est semper : מָתַי quando, כִּי אֲשֶׁר cum, מִתְאָם
 mox.

Negandi : בְּלִי בְּלִי בַל אֵין אֵל לא non.

Affirmandi : כֵּן sic, אֲמֻנָם uerè, אַמְנוֹח certè.

Demonstrandi : הֵן en, הִנֵּה ecce.

Optandi : לֹא לֹא לֹא utinam : מִי יִתֵּן quis dabit : id
 est, הֲוֵי si.

Hortandi, seu obsecrandi : אֵינָא אֵנָה נָא eia, age,
 quæso.

Ordinis : עוֹד adhuc, פְּרִידֶם præterea : אַחֵר post, postea.

Interrogandi : הֲלֵא non ne : מִדְּרַע לְמַה cur, qua-
 re : אֵיךְ אֵיךְ quomodo, qualiter.

Similitudinis : כְּמוֹ quam, tanquam : כֵּן כֵּן sic.

Qualitatis : טוֹב bene, רָע malè, אֲמַת uerè, יִשָּׁר
 rectè, שָׁוֶה æquè : בְּמַהֲרָה in festinatione, pro festu-
 nanter. Effèrunt enim quãdoq; qualitatis aduerbium, Quomodo
 per substantiuũ, cum litera seruili præposita: בְּמִשְׁפָּט effèratur He
 in iudicio, pro legitime, בְּחִכְמָה in sapientia, pro sa- bræis quali-
 pienter : לְבִטָּח ad spem, pro confidenter : בְּבִרְיָה se- tatis aduer-
 cundum intelligentiam, pro sapienter. bia.

Quantitatis : הַרְבֵּה multum, מְעַט parum,
 מְעַט מְעַט modicum, זְעִיר paululum.

Comparandi : יוֹתֵר magis, plus.

Vehementie : מְאֹד ualde, maximè.

Remissionis : מְעַט מְעַט sensim : לְעֵט lentè, pau-
 latim.

Dubitandi: אִם אֲרִילִי forsan, אִם an.

Separandi: לְבַדּ seorsum.

Congregandi: יַחַד simul, una, pariter.

Prohibendi: לֹא ne, אַל non.

Euentus: כִּן ne fortè.

Gentis, quæ fiunt ex adiectiuis foemininis: עֲבָרִית
Hebraicè, אֲרַמִּית Syriacè, יְרֻשִׁית Græcè, רוֹמַיִית
Latinè, יְהוּדִית iudaicè, &c.

Quomodo comparantur aduerbia?

Comparatiui fiunt adminiculo יוֹתֵר magis, & su-
perlatiui ope מְאֹד מְאֹד maximè: ut טוֹב יוֹתֵר magis
bene, id est melius: רַע מְאֹד malè maximè, id est
pessimè.

Recipiunt ne aliqua ex his affixa?

Ita pauca quædam, hoc modo:

הִנֵּן הִנְנִי uel הִנֵּן הִנְנִי הִנְנִי uel הִנְנִי הִנְנִי
הִנְנִי.

אֵין non, אִינִי non ego, אִינִי non tu. Semper
punctatur cum zere, nisi quòd semel tantum reperitur
אֵין, 1. Reg. 22. Vbi uerò fuerit accentus paruus, Lati-
norum commati æquiualeus, scribitur אֵין, Gen. 2. Si
uerò magnus fuerit accentus, periodo respondens, pa-
tha mutatur in ך, & scribitur אֵין, Iud. 4. Eccles. 31. ac
multis in locis alijs.

דוּלְתָךְ דוּלְתָךְ præter te.

אֵיךְ כְּמוֹתָם כְּמוֹתָךְ כְּמוֹתָךְ כְּמוֹתָךְ כְּמוֹתָךְ
אֵיךְ ubi tu. Recipiunt autem partes non declinabi-

les affixa, partim ut nomina, partim etiam ut

uerba, quemadmodum ex exem-

plis iam patuit.

DE CONIUNCTIONE.

Da potestates Coniunctionum.

Copulatiua: uau ו, de qua supra bene multa diximus: גם וְ etiam.

Disiunctiua: אוּ אוֹ uel, aut.

Continuatiua: אֶם בְּ sed.

Aduersatiua: אֶפְעַלְפִּי quamuis.

Redditiua: כִּן אֵת עַל פִּי כִן tamen, כִּי quanquā.

Causalis: אִם si, לֹא לִלְאִי nisi.

Rationalis: כִּי quia, quòd : לְמַעַן ut : יַעַן עַקֵּב propterea, עֹ : וְ אֲשֶׁר quòd.

DE INTERIECTIONE.

Da significationes Interiectionum.

Dolentis: הִי הִי אוֹי הִי אוֹי הִי הִי ue, אָהָה abah: אָה ab, heu, הֵה heu.

Gaudentis: הֵאָה euge.

Exclamantis: אֵי ō.

Admirantis: אֵיךְ אֵיךְ quomodo, הֵן an.

Blandientis: אָנָּה אָנָּה אָנָּה obsecro.

DE NUMERALIBVS.

Quomodo numerant Hebræi?

Per literas alphabeti, sicuti & Græci, & nos per ciphras. quæ uox ciphra, quia Hebræis numerationē significat, uidetur ab illis esse mutuata, סְפִירָה numeratio.

Quomodo numerantes diuidunt alphabetum?

Ita, ut primus ordo unitates, secundus denarios, tertius

tertius centenarios, & quartus millenarios complectitur, ut ex sequentibus apparebit.

VNITATES.

9	8	7	6	5	4	3	2	1
ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א

DENARII.

90	80	70	60	50	40	30	20	10
צ	פ	ע	ט	נ	מ	ל	כ	י

CENTVRIAE.

900	800	700	600	500	400	300	200	100
ץ	ף	ן	ם	ד	ת	ש	ר	ק

Post has etiam multi alias literas ita iungunt:

1000	900	800	700	600	500	400
תתק	קתת	תת	תש	תר	תק	ת

MILLENARIA.

8000	7000	6000	5000	4000	3000	2000	1000
חמ	זמ	שמ	דמ	גמ	במ	אמ	

Quomodo componuntur numeri?

Ad hunc modum:

19	18	17	16	15	14	13	12	11	10
ט	יח	יז	יז	טו	יד	יג	יב	יא	י
29	28	27	26	25	24	23	22	21	20
כט	כח	כז	כז	כח	כד	כג	כב	כא	כ

Et sic deinceps.

NOTIO.

Vbi quindecim per יח numeranda fuerant, Iudei טיז superstitiosè uisunt, eo quod pars sit diuini nominis יחזקאל, quod absolute sancti, cæci scilicet atq; miserib; uisus profanare nolunt.

Nume-

Numerant' ne etiam alio modo?

Ita, per integras etiam dictiones.

Da cardinales in utroq; genere.

M A S C V L.

F O E M I N.

† אֶחָד אֶחָד & אַחַד unus

אֶחָת אֶחָת & אַחַת una

שְׁנַיִם שְׁנַיִם & שְׁנֵי duo

שְׁתַּיִם שְׁתַּיִם & שְׁתֵּי due

שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה & שְׁלוֹשָׁת׃ tres

שְׁלוֹשׁ tres

אַרְבָּעָה אַרְבָּעָה & אַרְבַּעַת׃ quatuor

אַרְבַּע quatuor

חַמֵּשׁ חַמֵּשׁ & חַמִּישָׁה quinq;

חַמֵּשׁ חַמֵּשׁ & חַמִּישׁ quinq;

שֵׁשׁ שֵׁשׁ & שֵׁשֶׁת׃ sex

שֵׁשׁ שֵׁשׁ & שֵׁשׁ sex

שִׁבְעָה שִׁבְעָה & שִׁבְעַת׃ septem

שִׁבְעָה septem

שְׁמוֹנֶה שְׁמוֹנֶה & שְׁמוֹנַת׃ octo

שְׁמוֹנֶה octo

תְּשַׁע תְּשַׁע & תְּשַׁעַת׃ nouem

תְּשַׁע תְּשַׁע & תְּשַׁע nouem

עֶשְׂרִים עֶשְׂרִים & עֶשְׂרֵת׃ decem

עֶשְׂרֵת decem

אַחַד עָשָׂר undecim

אַחַת עָשָׂר undecim

שְׁנַיִם עָשָׂר duodecim

שְׁתַּיִם עָשָׂר duodecim

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר tredecim

עֶשְׂרִים

אַרְבָּעָה עָשָׂר quatuordecim

אַחַת וְעֶשְׂרִים una & uiginti

עֶשְׂרִים

אַחַד וְעֶשְׂרִים unus & uiginti.

† Duplex forma digitorum ponitur, propter duplicem statum dictionum. Aliter scribuntur in statu absoluto, aliter quoq; in Regimine. Est autem digitus, omnis numerus denario minor: Articulus, omnis numerus qui in dextra ziphram habet.

NOTIO.

1 A' tribus ad decem usq; generi masculino additur he, & non foeminino: contra naturam aliorum nominum, in quibus solct he esse nota foemini generis: præterquam

præterquàm in שְׁבוּעָה, quod utroq; genere habet hé;
 præcedente in masculino ׀, fœminimo uerò ׀.

2 Omnes numeri cardinales, à uiginti & supra,
 sunt generis communis: quod de articulis tamen, & nõ
 digitis dicitur.

POST VIGINTI NUMERANT

articulos pro utroq; genere sic:

שְׁלֹשִׁים	triginta	אַלֶּף	mille
אַרְבָּעִים	quadraginta	אַלְפִים	millia
חֲמִישִׁים	quinquaginta	אַלְפִים	duo millia
שֵׁשִׁים	sexaginta	שְׁלֹשֶׁת אַלְפִים	tria millia
שִׁבְעִים	septuaginta	עֲשָׂרָה רִבּוּאִים	decem millia
שְׁמוֹנִים	octoginta	עֲשָׂרֵי רִבּוּאִים	uiginti millia
תְּשַׁעִים	nonaginta	אַרְבַּעַת רִבּוּאִים	40. millia
מֵאָה	centum	שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה רִבּוּאִים	duodecies de-
מֵאָה וְעָשְׂרִים	ducenti, ducentæ		cem millia: id
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת	trecenti.	(est, centum & uiginti millia.)	

NUMERI ORDINALES.

Da ordinales:

Mascul.		Fœmin.	
רִשׁוֹן	primus	רִשׁוֹנָה	prima
שֵׁנִי	secundus	שְׁנִיָּה וְשְׁנִיָּה	secunda
שְׁלִישִׁי	tertius	שְׁלִישִׁית	tertia
רְבִיעִי	quartus	רְבִיעִית	quarta
חֲמִישִׁי	quintus	חֲמִישִׁית	quinta
שֵׁשִׁי	sextus	שֵׁשִׁית	sexta
שִׁבְעִי	septimus	שִׁבְעִית	septima
שְׁמוֹנִי	octauus	שְׁמוֹנִית	octaua
תְּשִׁיעִי	nonus	תְּשִׁיעִית	nona
עֲשִׂירִי	decimus	עֲשִׂירִית	decima
			undecima

אָחַד עָשָׂר undecimus אַחַת עָשָׂר undecima.
 שְׁנַיִם עָשָׂר duodecimus שְׁתַּיִם עָשָׂר duodecima.

NOTIO.

- 1 Post decem ordinalis numerus non differt à cardinali, quādo dicimus אָחַד עָשָׂר undecim et undecimus.
- 2 Pro undecim & undecimo usurpāt Hebræi etiam aliam dictionem quāם אַחַד, nempe עֶשְׂתֵּי : ut, חָרַשׁ עָשָׂר בְּעֶשְׂתֵּי עָשָׂר, in undecimo mense, Deut. 1. Foemina etiam desinunt in he: ut שְׁלִישִׁיהָ tertia: in plurali שְׁלִישִׁוֹת, iod moto. Et רַבָּהּ, in plurali facit רַבּוֹת, & cum syncopa רְבוּאָה & רְבוּ, & in plurali רְבוֹת.

DE ACCENTIBVS.

Quis est usus accentuum apud
 Hebræos?

Hebræi accentibus tria indicant: rationem pronuntiandi, hoc est, eleuationem depressionemq; syllabarū in legendo: musicam harmoniam: & orationis interstitia, ut scilicet distinguatur in commata, cola & periodos. Cæterum in lib. Cosdræ, ubi ostēditur artem musicam à Iudæis originem duxisse, primumq; apud illos floruisse, de musico accentū hæc leguntur: Manifestum quidem id est, quòd musici cōcentus excitent quodammodo uim intelligentiæ & contemplationis, quodq; animum à statu seu affectione aliqua abstrahentes, ad aliam deducant: cantusq; modulationem aliquam inducentes, quo lectio ipsa audientium auribus sit gratior. Verum enim uerò fieri non potest, ut hodie eodem numero Musica sit quo olim fuit: quippe cum eā nunc ancillæ, alijsq; nihili homines exerceant. Certè amisit

iam suum decorem illa, quemadmodum & uos Iudæi amisistis decorem uestrum.

Quot habent accentus?

Triginta: Reges quatuordecim, qui scilicet sermonem distinguunt, & ad rectam intelligentiam quoslibet sententiæ uersus ordmant: ministros undecim, qui regem præcedunt, aut sequuntur: quinque nec ministros, nec reges.

Quid opus fuit, tot & tam uarios ponere accentus, reges & ministros: cum officium accentuum, quod in Grammatica habent, tribus aut quatuor figuris exprimi potuisset?

Potuissent pauciores poni accentus, uerum est: sed quia Musica accessit, & modulatio quædam, qua Iudæi Biblicas lectiones in synagogis cantillant, multiplicatus est hoc pacto numerus. Sed mancât hæc, ut sunt: cantillent Iudæi cum suis accentibus, nos aliud spectamus in discenda lingua Hebræa. Quare nõ debent nos nimium sollicitos reddere, ea quæ nec ipsi Iudæi intelligunt, ut ipsi loquantur, propter peccata sua.

DE PUNCTIS VOCALIBUS, & distinctione Bibliorum pauca.

Quando sunt addita puncta uocalia in Biblijs?

Quidam opinantur legem sic traditam Mosis, ut nec apex aliquis defuerit. Alij uerò asserunt, puncta inuentum esse humanũ, & addita esse legi à uiris quos uocant

uocant הַדְּרוֹלָה בְּגֵטָה אֲנָשִׁי, id est, Viros maioris
 synagogæ. Alij uerò affirmant, Mosén primò non om-
 nia scripsisse, sed nudam legem ab, q; punctis tradidisse
 Israelitis: & ab Israelitis obseruatum, quomodo
 Mosés legerit singulas legis dictiones, & quomodo di-
 screuerit unum uocale ab alio: atq; consuetudinariam
 illam legis lectionem à Iudaïs obseruatam etiam mul-
 tis annis post destructionem templi secundi, usq; dum
 congestum fuit ingens illud Talmudicum opus, anno
 post Christum natū 229. Tunc surrexerunt הַקְּסוּרֵי
 בְּעֵלֵי, id est, Magistri traditionis, uiri quidam Tyber-
 ritæ (cum multæ iam affuissent, & iruerent ad hæc
 indies plurimæ tribulationes, & docti imminueretur,
 qui soli sacros codices, punctis distinctos, rectè lege-
 bant & intelligebant) qui præ cæteris Iudaïs exerci-
 tatiores erant in lege & prophetis: id est, elegantiorē
 tenebant linguam Hebraicam, castigaueruntq; & repur-
 garunt totam scripturam ab innumeris mendis, addi-
 derunt puncta uocalia, & distinxerunt uersus & sen-
 tentias per accentus. Antea enim tota lex erat quasi
 pasuc, seu sententia una, & omnia cohærebāt sine uer-
 suum distinctione. Isti uiri Tyberitæ, habitantes in
 media Paphlagonia, secundum ea quæ illis uici affue-
 rant à maioribus in sacra Scriptura, & cretus ac-
 ceperant, omnia redegerunt in librum, ut lingua dif-
 ficillima, ne mysteria passim omnib. profererent. Col-
 latisq; multis Biblicis exemplaribus, castigauerūt totū Bi-
 blicū corpus: sustulerūt errores, qui uulgo scriptorū ir-
 repserāt: additione punctorū uocaliū, ambiguas uoces
 declarauerūt: atq; per accentuū notulas, multiores

Accentuum
modus.

sententias explicarunt. quãdo accentuum figure apud Hebræos non modò id præstant, ut scias ubi uox sit eleuanda, uel deprimenda: uerùm & distinguunt sententias in pausas, membra, & alias subdistingtiones. Vnde & nomine פְּסוּקוֹת , id est saporis, seu gustus, apud eos uocantur, quod scilicet rectam sententiæ intelligentiã sua distinctione lectori offerant: sicut puncta uocalia id præstant, ne quis in dictione erret, sed ueram lectionem habeat. Vide de hac quæstione Petrum Galatinũ lib. 1. cap. 8. de Arcanis catholicæ ueritatis: Sebastianũ quoq; Munsterum, in præfatione suorum Hebræorum Bibliorum. item doctissimam disputationem Matthiæ Flaccij Illyrici, quæ est addita tractatibus de Sermone sacrarum literarum: in qua ostendit, sacram Scripturã integrè non tantum consonantibus, sed & uocalibus inde ab initio scriptam esse: cuius sententiæ, ut uerissimè, multi acquiescunt.

Cæterùm subijcimus istis etiam aliorum sententias de eadem materia, in quibus tum eadem propemodum referuntur, quædam etiam pluribus ac planius dicuntur. Ea uerò sic habent: Sunt paulò ante inuenta puncta, deinde accentus: quemadmodum scribit Rabbi Cuzar, lib. primo, oratione 3. Cui tamen repugnare uideatur Elias, sectione 2. ubi opinatur, eodẽ tempore ambo literis attributa fuisse: quod sic accipiendum reor, ut nõ magno post interuallo alterius inuentio, alteri subsecuta sit. Atq; horum quidem autores fuerunt ijdem, qui & Masoreth, uiri Tiberitæ, siue Tabereni, ex Mæsia, quæ est in Paphlagonia, peritissimi præ cæteris, ut quorum sententiã, si credimus Rabbi Abraham Ezra, instar

Elias in Masoreth sectione 2.

Autores puncta & accentuum, ijde qui & Masoreth.

instar Lydij lapidis habere oporteat. Lectitabāt uerò ante id tempus nullis neq; accentuum neq; punctoriū apiculis, sed sola Cabala, ut uocāt, adiuti Hebræi, dum alij aliorum ab ore penderent, & quæ quisque à maioris uiua uoce exceperat, eadem quoq; posteris fideliter refunderet. Quod neutiquam perdifficile ijs fuit, quibus & quotidianus linguæ usus, & docentis prælectio, & legendi exercitatio, dicendi & memoriæ tradendi facultatem adferrent. Atq; ea quidem legēdi seu ratio siue consuetudo, ad ea usq; tempora percrebuit, quibus ad finem suum perductum est Talmud: id quod accidit, secundum numerum Hebræorum, anno mundi 3989. nec ad id modò tempus: sed quousq; autores Masoreth degenerantem hanc linguam restituisent candori suo, atq; accessione punctorum, accentuumq;, uelut adhibito colophone fulcissent. Neq; tamen illi uel punctorum uel accentuum traditionem, qualem habemus, ediderunt: sed qui eos secuti sunt uiri docti, inuentis pulchrè rebus, ut fieri solet, facile addiderunt. id quod cum alijs argumentis, tum istis probari potest, quòd Cabalistici, quos uocant, quum distinctionem figura expressam penitus non haberent, totam legem esse quasi uersum unicum, atq; adeò dictionem uideri unam commenti sunt, exceptis nominibus diuinis: ut Rabbi Moses, filius Nahaman, scriptum reliquit. Præterea & illud ad faciendam fidem adhiberi potest, ut neq; ante Talmud, neq; ante D. Hieronymum, usurpanti apices uideantur, quòd ex lectionis uarietate translationū quoq; uarietas profluxerit. Exemplo sit, quod alij Hofeæ u. dicti uinculam **ל** Altissimum, alij Iugum

Pagninus in
Lexico pa.

1739.

uertunt: quia uel per camets scribi, uel per cholem
 queat. Estq; **ל** præpositi **o**, super, ad, iuxta, &c.
 Quòd si quis obijciat, contrarium uideri, ex eo
 quod beatus Hieronymus ait: Bersabæ, pro ua-
 rietate accenium uertitur in linguam nostram,
 Puteus iuramenti, aut Puteus satietatis: idem alio
 loco **סוקד** soked, si uariatur accentus, & nucem
 significat, & uigilius. Ex quibus quidem colligi
 uidetur, fuisse accensus tempore ipsius. Verunta-
 men sciendam est, ista de nuiuo accentu intelligi
 debere, non de figura'o. Nam quòd nulli apices
 fuerint tempore illius, hoc satis indicat, quòd ali-
 bi scribit **ס**, pro qualitate loci, & pro uerbo,
 Posuit, accipi posse. Quia de re nulla ambiguitas
 fuisset, si punctum habuisset **ש**, quo fieret ha-
 ram significationum distinctio, sicut nunc facta
 est. nam **סש** cum puncto in dext'o latere, signifi-
 cat, ibi, hic, &c. Sed **סש** cum smol, id est,
 puncto existente in sinistra parte, significat Po-
 suit, collocauit. Estq; **סש** Nomen. Insuper &
 hoc perspicuum fit, ex eo quod idem alio in lo-
 co ait, pro eo quod nos transtulimus Mortem,
 in Hebræo tres literæ positæ sunt **מרת**, absque
 ulla uocali: quæ si legantur dauar, uerbum signi-
 ficant: si uerò deu'r, peslem, quæ græcè dicitur
λοιμὸς. unde, ut ipse ait, secuta est interprete-
 tum uarietas. Item, ignis & lumen Hebraicè eis-
 dem scribuntur literis **אור**. Quod si legatur **אור**,
 ignem sonat: si **אור** lucem. Item apud Hebræos
 locusta & fumarium isdem scribitur literis **ארבה**.

Quòd

B. Hieron. in
 Hamos 8.

Idem in ult.
 cap. Ecclesia
 stes.

Idem in Co-
 ment. Habac.
 cap. 3.

Idem lib. 2.
 Comment. in
 Habac.

Idem in Esa-
 iam cap. 31.

Idem Hofe.
 cap. 13.

Quòd si legatur אֲרָבָה, locusta dicitur : si אֲרָבָה
 fumarium . Et alia quamplurima , quæ passim in
 eius uberrima doctrina reperiuntur . Ad hæc etiam
 accedit, quòd pleraque nomina propria, ob caren-
 tiam punctorum, perperam in alienam linguam de-
 flexa sunt . cuiusmodi sunt , אָרְבָּה תָּרַח — מַלְבֵּי
 מִרְיָם . Qualia quum propè innumera sint , hæc
 tantum breuitatis causa adduxisse sufficiat . Quòd si
 temporibus illis tum puncta, tum accentus ascripti
 fuissent, nullus uel errori, uel expositionum diuer-
 sitati locus, credo, extitisset . Ex quibus uidetur
 esse perspicuum, puncta uel accentuum figuras, ne-
 quaquam fuisse illius tempore, neque (ut Elias affir-
 mat) in monte Sinai (ut falsè quidam opinati
 sunt) traditas : nec item ab Esdra, consilioq; tem-
 poris illius, quod alij sentire malunt, posteritatis
 in usus proditas fuisse . Alud quippe nihil (ut
 idem dicit Elias) Esdram uidetur præstitisse, nisi
 quòd uirorum congregationis magnæ, suumq; iu-
 dicum sequutus, lectionis uarietatem, si qua uel
 ob Cabalam, uel ob rationem probabilem emerse-
 rat, scriba ipse notauit : unde & per Antonoma-
 siam scriba uelox in lege Mosi dicitur . Quæ circa
 illud, quod, qui à nobis dissentiunt, allegant è
 Taliaud in locum Nehemiæ (Legerunt in libro Le-
 gis Dei, hanc lectionem cum expositione, hoc est
 interpretatione : ponendo intelligentiam, id est,
 distinctiones : & intellexerunt lectionem, hoc
 est, secundum accentus pausas fecerunt) ita in-
 telligi dicimus oportere : Posuêre distinctiones,

uidelicet ut per Cabalam acceperant: & lectionis mo-
 ras fecerunt, nempe secundum exigentiam sententiæ,
 sine notulis tamen. Ex quibus euadit perspicuum, illud
 esse uerum quod initio dictum est, ab autoribus scilicet
 Masoreth, & non ante illos, puncta & accentus exco-
 gitatos fuisse. Ceterum scribit diuus Hieronymus in
 Commentarijs, super cap. 18 Ezechiel. item in præsa-
 tione apposita historiæ Regum, Esdrâ scribam legisq;
 doctorem, post captam Hierosolymam, & instaura-
 tionem templi sub Zorobabel, alias etiam literas He-
 bræas reperisse, diuersas ab istis quibus nunc utimur,
 inuariata tamē sub utrisq; characteribus lingua sacra:
 id quod indicant nomina Adam, Heua, Cain, &c. idq;
 aliquot rationibus comprobare nititur: quemadmodū
 Berofus quoq; uetustus ille historicus, idem cōfirmat.
 Postea sunt etiam, ac de his primarij, Iudæi ac Rabini
 temerarij, gens immodica, iactatrix suorum, & in hac
 parte Græcis aliquanto uanior, qui affirmare non ue-
 rentur, sacros libros in captiuitate Babylonica colla-
 psos et perditos, memoria unius Esdræ reparatos. Sed
 impiè ac periculosè illud asseritur. Quis enim non ui-
 det, tentari ac labefactari auctoritatem Scripturarum,
 quibus debetur summa ueneratio? Non enim legere-
 mus nunc Esaiam, Salomonem, David, Mosem, Iob, &
 alios, sed quòd unius hominis memoria potuisset sup-
 peditare: non haberemus cōsensum prophetiæ Hebrai-
 cæ, uel potius diuinæ, per tot secula: sed angustia unius
 ingenij, esto excellentissimi, unius tamen, omnem Scri-
 pturam Canonicam terminaret. Verùm hæc pluribus
 exponuntur à uiris doctissimis, Theodoro Bibliädro,

ratione in hoc usi sunt, nobis non est illa manifesta.
 Porrò de eo uide quæ dicuntur lib. 2. cap. 3. in Opere de
 Prosodia Hebræorū Ioannis Vallengis Hieronymiani.

Quid uocant Hebræi Masoreth?

Annotationes quas docti quidam Iudæi scripserunt
 in sacra Biblia, in quibus explicant uoculas quasdam
 Biblicas, quantum ad illarum genuinam cum lectione,
 tum significationem attinet: quoties item aliqua dictio
 cum hoc uel illo accentu inueniatur, quomodo quædã
 dictiones aliter scribantur, & aliter legantur, & econ-
 trà: quoties deniq; aliqua dictio uel plenè, uel defecti-
 uè in Biblijs inuenitur, & si quæ sunt alia istiusmodi
 Grammaticorum affectuum: numeratis literas ac uo-
 ces, titulos etiam Bibliorum omnes, ne Biblia quoquo
 modo corrumpantur, aut errores quicunq; tandem in
 ipsa irrepant: seu detractis seu additis quibusdam, seu
 etiam substitutis alijs. Et eam tractationem Masoreth,
 à tradendo uocant: quòd sentiant Hebræorum sapien-
 tes, eam Cabalistica quadam ratione à maioribus po-
 steris traditam fuisse: cuius doctos Iudæos, qui in Tybe-
 ria olim habitauerunt, autores Elias Leuita statuit.

Hæc Masoreth (ut est in Capitulis seu Apophthegma-
 tis patrum) Sepem legis uocant: quòd ea dicant custo-
 diri genuinam sacræ Scripturæ & lectionem & expo-
 sitionem: ne quis in sacris literis grassetur, & pro sua
 libidine ex quolibet quo libet faciat, sed maneat intra
 septa ueterum sapientum. Sed fortè extra oleas hæc.
 Nolui tamen illas de accentibus & uocalibus opinio-
 nes prætermittere, non quòd nescirem, non usque adeò
 hæc necessaria esse: sed ut scirent studiosi, moueri has
 quæstiones

quæstiones sæpe inter doctos, Iudæos pariter & Christianos. Nunc paucis, quæ & usum habent, & necessaria sunt omnia de accentibus, dabimus.

ACCENTVS ACVTVS.

Quæ accentuum notæ acuti toni indicia sunt?

Istæ, siue supra, siue infra uersum posite, וּדְבָרִי וּדְבָרִי, וּדְבָרִי, וּדְבָרִי, וּדְבָרִי, multæq; similes: sunt enim signa huiusmodi circiter 23 dabâr.

REGVLAE DE SEDE ACCENTUUM in quibusdam uerbis & nominibus.

1 Quoties ultima & penultima habent segol, tam in uerbis quàm in nominibus, accentus est in penultima: ut, וְשֵׁשֶׁת וְשֵׁשֶׁת. Imò uerò semper, quotiescunque ultima habet segol, quaecumq; sit punctû penultimû: וּדְבָרִי וּדְבָרִי וּדְבָרִי. & ita de reliquis. Idem fit, si propter gutturales uiteras alterû, uel utrumq; segol mutetur in patha: ut לְרַעַת. quod quando fiat, in infinitiuo secundi & tercij ordinis, tum quoq; nominibus sex punctorum, iudicauimus.

2 In coniugatione tertia Hiphil, tertia pluralis & tertia singularis foemina habent ferè semper accentum in penultima. In reliquis omnibus personis, modis & temporibus, cuiuscumq; cõiugationis, accentus erit in ultima.

Nota bene hæc regulam generalem.

3 Ubicumq; est - uel - arte ך consonantem, iuxta - ך - erit accentus: ut בְּרִיּוֹת בְּרִיּוֹת.

4 Nomina quæ desinunt in ם præcedente hirec, si punctum penultimum fuerit holem uel segol, habebūt accentum in penultima: ut שָׁרִי קָשִׁי.

NOTA.

Reliqua serè omnia, cuiuscunq; fuerint formæ, tam in singulari quàm in plurali, habent accentum in ultima. Idem euenit in participijs.

DE מֵתָגֶת RETINACULO.

Quid est Mæthæg?

Est uirgula rectissime à uersu descendens, & indicat syllabam, cuius literis subdita est, tractim, & quasi circumflexo tono enunciandam. Vocatur itaq; à quibusdam מֵתָגֶת productor, & ab alijs מֵתָגֶת mugitus. Et facit hæc uirgula distinctionem inter radices in literis communicantes: ut, יִרְאֶה יִשָּׁנָה, ubi Mæthæg uirgula sub iod, ostendit literam radicalem esse iod, radicemq; dictionis esse יִשָּׁנָה, non יִרְאֶה.

Quid intelligunt Hebræi per uocabula

מֵתָגֶת & מֵתָגֶת?

Omnes dictiones, quantum ad accentuum ratione attinet, diuiduntur in duas partes. Quædam enim sunt מֵתָגֶת: hoc est, habent accentum in ultima. Alia uero sunt מֵתָגֶת: hoc est, habet accentum in penultima.

DE NOTIS DISTIN-

ctionum.

Commatis hoc ׀ signum est, sub uersu positum. Duo uero hæc punctula: in uersu periodum & sententiam perfectam declarant.

DE ACCENTIBVS PAV-

sanibus, hoc est, orationem in sua
membra distinguentibus.

Quot sunt accentus paufantes?

Licet triginta sint accentus, ut supra diximus: tamē
quatuor sunt, qui frequentius usurpantur in hoc offi-
cio distinguendi orationem.

Qui sunt illi?

Primus uocatur סוף פסוק, uel סלוק, qui in fine
uersus collocatur, & præcedit duo ista puncta: quæ fi-
nem uersus significant, hoc modo : אָמֵן .

Alter dicitur אֲתַנְחָהּ, uel אֲתַנְחָהּ, cuius figura ta-
lis est א . & semper obtinet medium sententiæ, quan-
do pausa est facienda, siue id fuerit propè, siue longè à
capite uersus. Cadit tamen etiam aliquādo in primam
dictionem.

Per pausam
significant di-
stinctionem,
seu membrū
periodi.

Tertius uocatur דָּוָה קָטוֹן, duo punctula supra
literam posita, constituitq; ferè colon, דָּוָה .

Quartus dicitur רִבִּיעַ, punctulus est unicus, instar
holem, crassior tamen, & ponitur super medium cor-
pus literæ. Estq; ferè primi membri distinctio, seu co-
lon, aut comma.

Quare quatuor isti accentus studiosis ado-
lescentibus diligenter sunt
obseruandi?

Propter uim, quam habent in mutandis uocalibus
breuibus in longas. Communiter enim in commate, co-
lo & periodo, cuius isti accentus notæ sunt, pathah &
segol in camets, & scheua in camets uel zere commu-
tant.

tant. Quæmadmodum enim graui & sonora, ac certorum pedum ac numerorum ut: ba Rhetores in fine periodorum collocant: ita maximè illud in sacra Scriptura obseruatum est, ut scilicet grauiæ & producta uel ba in fine distinctionum collocarentur, quo ea quæ dicta fuerunt, eo melius etiam perpendenterentur. Ac huc peruenit Hebræorum ueteres uel siculi: כְּתָבָה בְּלֹא זְטָרָה מְעֵבֶרָה בְּמִלָּךְ בְּלֹא זְטָרָה Id est, Sic ut dictio sine accentu, sic rex sine corona. Verùm quomodo puncta mutantur propter accentus, pluribus explicat Ioannes Vallensis Hieronymi inus, in Opere de Prosodia Ebræorum, lib. 2. cap. 2. ubi unà etiam agit de accentuum diuisione. Ac demq; idem ibidem prolixè, libris quatuor eruente scriptis, tractat ac exponit, quæ de Ebræorum Prosodia dici potest.

DE VIRGULA מַקַּף —

Quid est Makaph:

Est lineola transuersa in se icidit. m. m. duo uerba sic cõuigens, ut quasi unum ex eis efficiat sub uno accentu: Greci ὑποψ, id est, subuocatorum uocant. Vfus est eius plus in unum in dictionibus paruis quæ maioribus adherent: ut, אֶרֶץ — אֲבָרָה — בָּל omnes fines terræ.

NOTIONES DE MAKAPH, bene notandæ.

- 1 Dictiones monosyllabæ, imò & plurisyllabæ in zere exeutes, cum Makaph iunctæ alijs, habent segol: quales sunt, בְּלֹא בְּמִלָּךְ בְּלֹא זְטָרָה.
- 2 Plurale cõstructuum masculinum, cum Makaph alteri iunctam, mutat zere in segol. Idem faciunt uerba

uerba in infinitiuo, imperatiuo, atque futuro, in zere
 exeuntia: ut לֹב — לוֹ וְיִתֵּן — לוֹ וְיִתֵּן. Sic Genes. 3.
 לוֹט — לוֹט: segol posito pro zere, quā alias
 habet infinitiuus Niphal.

3 Distio בל cum accentu proprio habet holem: cū
 Makaph uerò, camets hatuph. Sic uerba quæ in holē
 in futuro definiunt, propter Makaph mutant illud in
 camets hatuph: ut זָכַר — זָכַר. Sic יִשְׁמְרֵנִי — יִשְׁמְרֵנִי.

DE METRIS HE-
 bræorum.

Quomodo scribunt Hebræi carmina?

Longè alia ratione, quàm Latini. nesciunt enim
 quid sit spondæus, iambus, trochæus, dactylus, anapæ-
 stus, &c. sed habent alia quædam uocabula: nempe
 סָגוּר דָּלֵת יָתֵד תְּנוּעָה, &c. quæ uoces ipsis clausu-
 ram, ostium, clauum & motum significant. Inueniun-
 tur item apud Hebræos decē & octo metrorū genera,
 de quibus omnibus Sebastianus Munsterus in Opere
 cōsummato. Nos illa, quia nō usque adeò necessaria ui-
 debantur, ne discentes nimia prolixitate libri abster-
 rerentur, prætermittere, & sic Erotemata hæc nostra
 claudere, adijcetes prius de metrorum generibus,
 quib. Spiritus sancti oracula cōscripta sunt, uoluimus.

Ex libro primo, cap. 8. Polydori,
 de Rerum inuentoribus,

Origo huius artis (Poeticæ) admodū uetusta est:
 & teste Eusebio in 11. de Preparatione Euangelica,
 apud antiquissimos Hebræorum, qui multo ante Græ-
 corum poetas fuere, primū floruit. Nam Moses ma-
 gnus Hebræorum Imperator, cum ex Aegypto eos

in patriam reduceret, statim atq; mare rubrū, diuinitus cedentibus aquis, transgressus est, diuino numine afflatus, autore Iosepho in 2. de Antiquitatibus Iudeorum, Hexametrum carmen, quo Deo gratias ageret, edidit. Verba autem Iosephi Græcè sic habet: καὶ μωϋσῆς ὠδὴν εἰς τὸν θεόν, ἐγνώμιόν τε καὶ τῆς σύμφωνας ὀρχήσεις, ὡς πρὸς ἑξάμετρον ἐξαμέτρῳ τόνῳ σωτίθου. Deinde David ille diuinus Dei uates, uario metro hymnos composuit. Idem Iosephus lib. 7. Antiquitatum: Expeditus itaq; David à prælijs & periculis, cum pace iam altissima frueretur, cantica in Deum, hymnosq; uario metro composuit, alios quidem trimetros, alios uerò quinquemetros. Hæc ille. Diuus quoq; Hieronymus in Præfatione in Chronicon Eusebij, longè scienter id demonstrat, scribens: Deniq; quid Psalterio canorius? quod in morem nostri Flacci, & Græci Pindari, nunc Iambo currit, nunc Alcaico personat, nunc Sapphico tumet, nunc semipede ingreditur. Quid Deuteronomij & Esaiæ cantico pulchrius? Quid Salomone grauius? Quid perfectius Iob? quæ omnia hexametris & pentametris uersibus apud suos composita decurrunt. Non immeritò igitur huius artis initium Hebræis acceptum referre debemus, ueluti reliquarum propemodum disciplinarum.

DE ABBREVIATV- ris Hebraicis.

Purus Hebraismus, qualis est in sacris Biblijs, nullas abbreviationes nouit: quòd piaculum esset, in 24 literis unam subtrahere literam: nisi fortassis in sacro nomine Dei, quod Hebræi plerunq; honoris gratia corruptè

corruptè scribunt יָרֵךְ, pro יְהוּרֵךְ, putantes superstitiosa quadam religione, sacro nomini integrè scripto illusionem fieri, si codex non omnibus modis mundè tractaretur.

Habent autem duplices abbreviaturas. Veras, in quibus scilicet singulæ literæ singulas designât dictiones: ut, אָמַר דָּוִד עָלַי הַשְּׁלוֹם, *Dixit David, qui est in pace.*

שֶׁצֶם הַגִּבּוֹל pro

שַׁבְּתָאִי צֶדֶק מַאֲרִים חַמָּה נוֹגָה בּוֹכֵב לְכָנָה
Saturnus Iupiter Mars Sol Venus Mercurius Luna.

הַגִּבּוֹעַ pro

תְּחִיָּה בְּפֶשֶׁל בֵּין עֵדֶן אֶמֶן, *Sit anima eius in horto uoluptatis, Amen.*

הַבִּצְבָּה pro

תְּחִיָּה בְּפֶשֶׁל צְרוּרָה בְּצִרוּר חֲתִיִּים: *Sit anima eius ligata in fasciculo uitæ. Sic plerunq; claudunt Hebræi epitaphia sua.*

Alias, in quibus tollunt tantum unam uel duas literas à fine dictionis, & cõsignant literam ultimam uirgula quadam erecta: ut, יִשְׂרָאֵל. מְלָכִים, pro יִשְׂרָאֵל מְלָכִים, &c.

Vide Lu-

Et abbreviaciones istæ usum suum habent in explicandis, legendis atq; intelligendis Rabinorum commentarijs: quæ præter id quòd plurimum temporis requirunt, & parum ipsis uacantibus prosunt, dum à multo utilioribus & magis necessarijs auocant, ita intricati & difficiles, obscuriq; existunt suo nouo & peculiari dicendi

dicendi genere, suis tropis, idiomatis, atque extraneis Thalmudicisq; ac barbaricis uocabulis, quæ non raro suis libris immiscet, quasi de industria obscuri: ut necesse sit, explicare uolentem illos, callere linguã Thalmudicam, Chaldaicam, Ismabeliticam, Arabicam, Græcam, Germanicam, Italicam, Hispanicam & Gallicã. harum enim nationum omnium passim in Rabinis inueniuntur uocabula. In Thargo etiam Hierosolymitano, id est paraphrasi Bibliorum Chaldaica, quæ Hierosolymitana dicitur, multa reperiuntur uocabula Babylonica, Græca, Romana & Persica. Vnde apparet, factum esse id Thargum, quo tempore dominiũ tenuerunt super Iudæam hæc regna, annis ferè trecētis post desolationem urbis: quemadmodum id etiam docetur in historia quam scripsit Græcè ac Hebraicè filius Gorion. ac docent id etiam pluribus, Rabbi Nathan, uir Romanus, in lib. suo Aruch, in quo explicat uoces Thalmudicas: Helias etiam Leuita in præfatione in Dictionarium suum, luculenter ac eruditè scripta, qui ipse etiam in Lexico suo Chaldaico multa explicat uerbis Germanicis aut Italicis, sed Hebraico caractere notatis, præcipuè ubi ampliore expositione fuit opus. Id uerò factum esse, ac fieri hodie in Rabinorum scriptis, non inopia quadam uocum, sunt qui scribant Iudæi: sed elegãtia ac uenustate permotos Rabinos, suis scriptis libenter aliarum linguarum uoces, tanquam Emblemata quædam adiungere: tametsi uerius sit quod plerunq; indoctiores ipsorum scriptores, cum Hebraicè omnia efferre nequeant, confugiant ad linguam notiore[m] ac maternam: quod sic solet accidere, non ipsis tantum

tantum Iudæis ac horum Rabinis, sed multò magis etiam alijs minus in dicendo ac scribendo exercitatis. ac solent præterea sponte adhærescere aliorum uoces ac idiotismi, cum quibus frequenter agimus. Vide plura, si libet, in Perusch haperuschim Sebastiani Munsteri, libello quem ad finem Grammatices suæ Chaldææ appendit: in quo explicat difficillima quæq; quæ se in Rabinorum lectione offerre possunt: ut sunt modi loquendi, abbreviaturæ, et uocabula Rabinis propria.

EROTEMATVM LINGVÆ
Hebrææ Finis.

n 2

LIN-

LINGVARVM LAVS AC COM
mendatio summa Lutheri, uiri Dei, prophe
tæ Germaniæ, tertij Helię, Antichristicidę,
summi doctoris Ecclesię, ac diuini Scriptu
rę interpretis, libro de constituen
dis Scholis.

*V*M necessarium sit omnino, rerum pu
blicarum administrandarum in rebus hu
manis esse functionem: committer dum nõ
est ut hanc obeant boues Cyprij, aut porc: Aearnanij:
hoc est, homines brutissimi. Quin potius, quando qui
dem ita uolumus, eadem opera Reipub. habent: & gu
bernacula tradimus porcis, lupis, & id genus feris, at
que illis præficiamus, qui non magis præoptent ab ho
minibus regi, quàm à bestijs. Sed & hanc plus quàm fe
rimam esse crudelitatem, quis, cui sanum sit sinciput,
negabit, non nisi ad hunc cogitare modum: Nos iam
regnabimus, parum solliciti utcunq; posteris succedat.
Non profectò in homines debebant imperium habere
tales, sed in beluas: qui in publicorum officiorum fun
ctionibus, non quid ex usu sit publico, sed quid rei pri
uatę seruiat, quærunt. Quòd si etiam summa opera im
pensius curabimus, non nisi optimos, doctissimosq; &
tantum liberalissimè educatos Reipub. gerendę substi
tuere, adhuc remanebit periculũ, ne non prouidentissi
mis etiam concilijs instituta, coeptaq; felicem succes
sum fortiantur. Quì uerò isthic tantum nõ pessimo tu
multu misceantur omnia, ubi supina securitate steterunt
Senatores, aut Reipub. clauum tenent imperiũ & sto
ca leguntur. *lidi? Sed et hic uideo quid possis obijcere: Vt maxime,*
inquis,

Linguz an di
scendę, quia
Biblia in lin
gua Germani
ca leguntur.

inquis, scholæ sunt habēdæ: uerùm quò nobis Latina, Græca & Hebraica lingua spectant, & reliquarum linguarum cognitio? An non possumus Biblia in linguam nobis uernaculā transfusa legere, quæ nobis copiose ea quæ ad salutem scitu necessaria sunt, aperūt? Respondeo: iam dudū etatem sciebam, nos Germanos non nisi bestias mansuros, quo nomine nunquam non à finitimis regionibus male audiuius, nec immeritò. Verùm hoc miror, cur non pari semel dicamus opera, Quò nobis sericū, byssum, purpura, uina exotica, pulueres aromatici, & quicquid præterea peregrinarū est mercium: cum nobis ipsis uini, frumentorum, lanarum & lini, lapidum, domi regiones nostrates, nedum copiam ad uiuendum producant, uerùm etiam delectū ad ornandum relinquāt? Artes liberales, linguarumq; cognitionē, quæ præterquam quòd damnosæ nō sūt, etiam ornatum uberiolem, decus, utilitatem, cum ad literas sacras intelligēdas, tum ad Reipub. munia obeunda sunt allaturæ, posthabemus: uerùm merces peregrinas, terra mariq; adportatas, quibus carere magno nostro poteramus cōpendio, utpote funditus nos exhaurientibus, ultrò cupimus. An non hoc est, esse crassissimo stupore Germanam bestiam? Præterea, si Linguarum peritiæ alius nō esset fructus, quàm quòd omnipotentis Dei adeò nobile donū sit, quo Germaniam nostrā hac tempestate cumulata liberalitate, præ cæteris penē gentibus omnibus donauit: id quod in primis uel solā nostrā excitare debebat socordiā, adeoq; titillante quadā oblectatūcula sopitū, aut torpentē segnicie animū adficere: uidemus nimirum, nisi Tiresia cæ-

Quare diabolus linguas emergentes semper studeat prohibere.

ciores simus, quòd his Vniuersitatibus, monasterijs semper reluctantibus, nunquã emergendi copiam concesserit diabolus. An non subinde contra emergentes linguas, ceu hæresin manifestariam, omnibus furidarum habenis furierunt, atque incessanter eundem adhuc furorem furunt? Siquidem prospiciebat ueterator ille futurum malum, quod regno suo linguarum cognitio proculdubio esset illatura, ubi in lucem emerfissent, cui multis seculis mederi non posset. Proinde cum prodeuntibus iam linguis obstare non potuit, cogitat eas ad paucissimos quosque relegandas esse, ut per se tandem sterili paucitate cogente, denuò arefscant & concidant: astute. Ac sanè parum gratus hospes diabolo linguarum peritia, propterea eundem sic frugali culina tractare decreuit, ne diutina mansione premat hospitem. Quam ueteratoris nequissimi uasfriciem pauci nostrum sunt qui uideant.

Linguarum cognitio, in gratus hospes diabolo.

Proinde uiri Germani, tandem mente meliore recepta, expergiscimini, ob talè munificentiam Deo optimo maximo gratias agentes, ne quod misericordiam largitus est, denuò à nobis ingratis & indignis auferat. Neq; enim hoc inficiabimur, quod Euangelium, quamuis Spiritus sancti opera à Deo solum uenerit, et uenit indies, ipso reuelante: tamen linguarum adminiculo potissimum uenisse, per quas etiam incrementum accipit, quarumq; opera etiam posthac retinendum erit. Non secus ac cum primum per Apostolorum legationem CHRISTVS in omnes mundi angulos Euangelium inuulgare decreuerat, non prius quam uarijs linguis

Euangelium est reuelatum Ecclesie, ac retinetur linguarum peritua.

quis instructos misit Apostolos. Ad hæc non in aliud per Romanum imperium antè, longè lateq; Græcam & Latinam linguam sparserat, quàm quòd citissimè Euangelium suum per orbem effundi uolebat. Pari ratione iam idem, emergentibus denuò linguis, factitatū esse in cōfesso est. Nemo non ignorabat, quo nam consilio diuina Sapiētia sineret linguas in lucem prodire, donec re comperta uideremus hoc Euangelij reparandi gratia factum esse, quod adhuc reuelandum fuit: ut per hoc papistica abominationis regnum aperiret, & euerteret. Quamobrem credimus & Græciam Turca-

Tēpore Apostolorū quare lingua Græca ac Latina longè lateque sparsa fuerint per orbem.

rum ditioni subiugatam, quo per passim sparsos Græcos & fugatos, illorum lingua disseminaretur, auctores nimirum futuri etiam alienas linguas perdiscendi.

Græcia occupata à Turca, cepit à profugis Græcis, lingua Græca spargi, ac doceri in orbe.

Quanto igitur amore complectimur Euangelium, tam obstinatè ab interitu linguas quoq; uindicandas esse intelligimus. Neq; enim temerè est, quòd his duabus tantummodo linguis includi uoluit Deus: uetus quidem Testamentum Hebræa, nouum uerò Græca. Quas cum tanti fecerit, ut etiam easdem uerbo suo cōseruando, quo nihil sacrius, elegerit: par est & nos illas ipsas præ omnibus cæteris tractare, & colere quàm poterimus honorificè. Siquidem Paulus hoc non pro uulgari honoris autoramēto linguæ Hebraicæ iactat, quòd hæc diuinas promissiones cōplectatur, ubi dicit. Rom. 3. Quid igitur habet in quo præcellat Iudæus aut quæ utilitas circumcisionis? Multū per omnē modum. Nā primū quidē illud, quòd illis cōmissa sunt oracula Dei. Hoc idem gloriatur rex Dauid pia quadam iactantia, Psalmo 147. Qui annunciant uerbum suum

Quàm charū nobis est Euāgelium, tam chara etiam esse debet linguarum cōseruatio.

Iacob, iusticias & iudicia sua Israel. Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis. Ex hoc obscurum non est, cur lingua Hebræa Sancta dicatur, quam Paulus ipse Roman. scribens, Scripturã sanctam appellare non dubitat: proculdubio nõ ob aliud, quàm quòd hac uerbum Dei comprehendatur. Ad hunc modum, ratione non dissimili, & Græcorum lingua meritò Sancta dici possit, quòd hæc nouum Testamentum Christianis exhibeat: atq; ex hac tanquã fonte, etiam in alias interpretum opera deriuatum, ipsas quoq; sanctificauerit.

Summa lin-
guarum com-
mendatio.

Hæc eò dicta sunt, ut intelligamus, Euangeliũ cõmòdè nunquam retenturos esse nos, nisi fiat linguarum auxilio. Vaginarum uice sunt linguæ, in quibus gladius ille Spiritus, nempe uerbum Dei, tenetur insertus.

- » Arcæ sunt, seu thecæ repositoriæ, quæ repositum hoc nobile *θεμύδιον* adseruant. Pocula sunt, quibus salubrem hanc potionem exceptam circumferimus. Cellæ sunt promptuariæ, ex quibus promus cõcionator hæc Euangelica cibaria depromit. Atq; ut Euangelium ipsi indicat, cophini sunt, in quibus panes unà cum piscibus, adeoq; reliquiarum fragmenta, ne pereãt, custodiuntur. Quòd si nobis supinè stertentibus (fors dicta refutet) per incuriam elabantur Linguæ, timendum est, ne non Euangelium solùm amittamus: uerùm eò rursum miseriarum uenturum nobiscum, ut qui nec Latinã linguam, aut sermonem patrum rectè sonare aut scribere callebimus. Cuius calamitatis horrendum Vniuersitatũ & monasteriorũ exemplum, nobis auerem uellat & moneat, in quibus nedum Euangelium strenuè

strenuè didicerunt, uerùm etiam Latinam & Germanorum linguam usq; adeò miserè corruerunt, ut homines miserandi tantum non in bestias bestialissimas degenerarint, & Latialis & patrie linguae iuxta ignari. Et profectò non multum aberat, quin etiam communi sensu fuissent priuati egregij illi Linguarum & ingeniorum corruptores. Quapropter & Apostolis ipsis operæ precium uisum est, nouum Testamentum Græca lingua descriptum, ad posteros transmittere, non aliam ob rationem, quàm quod hoc pacto tutò & certò conseruari posse sperauerint, tanquam in arca repositum. Siquidem præuiderunt hoc fore, quod nunc euenit: ut si tantum memoria labili exceptum fuisset Euangelium, quàm multiplex indigesta & cõfusa fuit Babylon, tam sensus diuersi, opinionones discrepantes, doctrinæ repugnantes essent exorituræ in Christianismo: quibus nullo modo opprimendis facultas, aut simplicis defendendi copia fuisset relicta, nisi adeò certò nouum Testamentum Græcè scriptum foret in promptu. Proinde dubium non est, ubi linguae non durât, nec sinceram Euangelij prædicationem durare posse, quo minus postremò pessum eat.

Huius rei uerò testis est longè certissimus, uel ipsa experientia. Nam non ita multo post Apostolorum tempora, desinentibus linguis, cœpit & paulatim frīgère Euangelium, extingui fides, atq; adeò totus immutari Christianismus: donec sub Papistica tyrânide, in solidum abolita sit prioris Ecclesie facies, & Christianismi. Ex illoq; quo linguae cõsiluerunt, tempore, nihil egregium, aut rarum, aut insigne in Christiani-

Lingua Latina ac Germanica, sub papatu fuit corruptissima.

Apostoli quare nouum Testamentum Græcè scripserint.

cc
cc
cc

Linguarum amissionem, sequitur tenebræ in doctrina Ecclesie.

tate gestum est. Verum non parum multas abominat-
 tiones horrendas esse commissas, ob Linguarum imperi-
 tiam, quis est qui dubitet? Sic è diuerso recuperatæ iã
 lingue mirabilem adeò secum reduxerunt lucem, ut sa-
 nè perpauca sint, qui non singulari animi capti admi-
 ratione, testentur Euangelium non minus nobis purè
 & sincerè annunciatum esse, ac olim Apostoli primi-
 tiuæ tradiderunt Ecclesiæ, ac per omnia genuinam for-
 titum esse puritatem & nitorem: & longè quidem pu-
 rius nunc prædicari Christum, quàm Hieronymi siue
 Augustini temporibus. Atq; ut uno fasce totũ comple-
 ctar, Spiritus sanctus profectò non desipit, anilibus
 deliramentis occupatus. Hic tam utiles & tanti precij
 linguas iudicauit, ut non semel has cœlitus secum deue-
 xerit: id quod uel solùm acerrimo stimulo nostram se-
 gniciem expergefacerere debuisset, quo has magna cum
 primis diligentia partas & conquisitas, non spernere
 mus, posteaquam denuò easdem ipse reuexerit.

Atqui, inquires, multi patres sanctitate insignes, bea-
 torum sortiti sunt consortium, nihilo secius tamen lin-
 guarum imperiti. Rectè dicis. At quò tandem & hoc
 referendum putas, quòd non rarò à genuino Scriptu-
 ræ sensu, intellectuq; exorbitauerint? Age, quoties sal-
 tem Augustinus in interpretando Psalterio hallucina-
 tus est, non minus quàm Hilarius? Imò omnes illi qui
 Scripturã citra linguarũ accessionem interpretari co-
 nati sunt? Quanquã in uno aut altero loco nõnunquã
 rectè dixerint, tamen semper in biuio cõsistentes, nun-
 quam fuere certi, num hoc perinde eo loco Scripturæ
 uerba sonent, quo illi sua interpretatione traxerunt.

Christus ea
 puritate præ-
 dicatur hoc
 tempore, ac
 ex eodẽ fon-
 te, quo Apo-
 stolorum.

Augustini ac
 plerorumq;
 patrũ error,
 ortus ex lin-
 guarum im-
 peritia.

Vt hoc autem liquido exemplo firmem, rectè sanè dictum est, Christum esse Dei filium: tamen quàm ridiculè tandem sonabat in aduersariorum auribus, citata ex eo Psalmo 119 huius rei probandæ firmatione, Tecum principium in die uirtutis tuæ: quum tamen eò loci lingua Hebræa ne iota quidem de Diuinitate scriptum testetur. Porro, si tam incertis & discrepartibus probationibus fidem nostrã tueri conabimur, fidem Christianorum penitèns deridendã aduersarijs nostris Linguarum peritis propinabimus. Qui subinde pertinaciore reuelatione induratur, fidem nostram humanè somnium, aut anile commentum æstimantes.

Quid hic aliud in culpa esse credamus, fidem nostrã sic risui expositam, quàm linguarum ignorantiam? Aliudq; subsidiũ nõ esse, nisi linguas nosse? Ac coactus fuit D. Hieronymus Psalterium de integro interpretari ad Hebræicã ueritatẽ, nõ profectò alia motus causa, quàm quòd Iudæi falsè nostros subsannabãt in disputationibus, nõ sic loqui Scripturã, ac nostrũ falsò garrere Psalteriũ affirmãtes. Sed et patrũ expositiões, Scripturã sine linguarũ adminiculo uersantiũ (etsi nihil prauit docuerint) sunt eiusmodi, ut plerunq; incertæ, non aptæ, immaturæ, nõ in loco adhibitæ, nõ secus incertis titubãtes uestigijs ac cæcus, qui bacillo aut pariete comite oculorũ uice utatur dirigēdis gressib. suis: adeò ut creberrimè à ueri textus tramite errabũdi ferãtur per deuia, affingētes Scripturæ nasũ cereũ, pro sua quisq; deuotione, quemadmodũ superiori loco indicatũ est, Tecũ principiũ, &c. Id quod et Augustinus ipse cõfiteatur ingenuè, in libris de Doctrina Christiana, doctori

Quare Hieronymus trãstulerit ex Hebræo Psalterium.

Patrũ expositiones sine linguis quales.

scilicet

scilicet *Scripturas* exposituro adprimè opus esse linguarum cognitione. Nec fieri posse quin aliàs ubique turpiter impingat: cum interdū torquētur, & grauius sudandū est his, qui exactissimè linguas calluerint.

Differunt cō-
cionator sim-
plex & Scri-
pturæ inter-
pres.

Propterea multum interesse, inter concionatorem Euangelij simplicem, & Scripturarum interpretem, uel ut Paulus nominat, prophetā, nemo negabit. Concionator quidē, cum tam multa apertaq; Scripturæ testimonia interpretū industria Latine reddita habeat, quibus Christū intelligit, discitq; & sanctē uita instituta etiā alios erudiat: at Scripturam interpretari, tractareq; seorsim more interpretū, adhuc certare cōtra erroneos Scripturæ oppugnatores, impar est & inferior: utpote linguarū cognitione nō instructus, qua cū primis armatura aduersus tales pugnandū est. Eiusmodi prophetas Christianis summoperè necessarios esse, uel ipsa dicat necessitas, qui Scripturā tractēt & exponāt, qui oppugnādis hæreticis et fidei nostræ aduersarijs potentes sint & apti. Nec satis est aut inculpate uiuere, aut rectè docere. Quapropter linguas nosse decet Christianos: quibus adeò carere nequeūt, perinde ut prophetarū, Scripturarumq; interpretib. carere foret grauiissimū. Quanquā fortasse necessū nō sit, singulos Christianos, aut concionatores tali spiritu prophético præditos esse, ut Paulus 1. Cor. 12. & Eph. 4. docet. Atq; hoc est quod à temporib. Apostolorū Scriptura tenebris adeò caliginosis inuoluta, obscura permanserit, ac nusquam fermè certis & immobilibus expositionibus enarrata intelligitur: siquidem & sancti patres, ut dixi, persepe hallucinati sunt.

Ecclesia care-
re nequūt lin-
guis, ueluti
nec Scriptu-
ræ interpre-
tibus.

Linguarum
imperitia
causa fuit te-
nebrarum ac
errorū in Ec-
clesia longo
tempore.

Cumq;

Cumq; Linguarū fuerint imperiti, factū est ut frequenter pugnātibus inter se expositionib. uariēt, alius sic, alius aliter diuinando. D. Bernhardus uir fuit magno spiritu, quē fermē nō dubitarē omnibus, qui alicuius nominis fuerūt, doctorib. cū ueterib. tū recētoribus præponerē. Age tamē, uide quā frequēter ludat cū Scriptura (quamuis spiritualiter) quā extra uerā uia & sensum aliō flectit. Et hoc est quod sophistæ, cultores Aristotelici dixerūt, scripturā esse tenebicosam: putantes uerbū Dei natura caliginosum, adeō insueto more loqui. At nō uiderūt sophistæ talpæ, defectū omnem provenire è linguis, quibus cognitū nihil unquā uerbo diuino potuisset dici clarius. Quī fieri possit ut nō obscure mihi loquatur Turca, eius linguæ ignaro, quem tamen puer septem annos natus probē percipit?

Quare nō minus & hoc stolidū fuisse institutū uidemus, quōd seculi prioris sophistæ & cæteri, nō nisi patrum expositionibus freti, Scripturā intelligi posse affirmauerunt, multis cōmentarijs lectis & deuoratis: cum tamē interim cōueniebat, perdiscēdis linguis dedisse operā. Quippe patres Linguarū parata supellectile nō instructi, nonnunquā infinita uerborū farragine, explicando loco quopiā anxie desudarūt: tamen uix multo sudore, tenui quadā coniectatiuncula ducti, ariolantur, maxima ex parte hallucinati. Quorū uestigia sectaris improuidus, odioso per ambages itinere: cū longo compendiosiore linguarū diuerticulo, ad hoc peruenire potuisses. Quā enim solis splendor exu-

perat umbræ sublustrē caliginē, tā longo quoq; intervallo linguæ post se relinquunt omniū patrū expositiones.

Lutherus
præfert Bern-
hardum pa-
tribus cæte-
ris.

Patres infeli-
ces Scriptu-
ræ sine lin-
guis inter-
pretes.

>> tiones. Itaq; cum Christianis conueniat Scripturæ sac-
 >> cræ exercendæ studium, nefas est, & non estiman-
 >> dum dedecus, Christianū proprij codicis esse ignarū,
 >> tum linguā & uocem Dei nostri nō callere. At intole-
 >> rabilius multo est dedecus, oblatas diuinitus linguas
 >> nō discere uelle: præsertim tot stimulis, incitamentisq;
 >> ultro à Deo prouocatos, cōcessis in hoc hominibus do-
 >> ctis & industrijs, tum parata multipliciū librorū co-
 >> pia, et quicquid huic rei promouēdæ necessariū uisum
 est. Qua uerò animi alacritate & læticia patres talem
 cōmoditatē sic opportunè oblatā fuisset amplexati, si
 quemadmodū nos, tam facili, tam expedita uia ducti,
 cum ad Scripturæ sacre, tū linguarū cognitionē per-
 ueniēdi facultatē habuisset? Quo studij feruore, quàm
 non dicendis uigilijs, indefessaq; laborum improbi-
 tate, uix fragmētis potiti sunt: ubi nobis mediocri, imò
 penè dixerim nullo labore, integri panis uescendi co-
 piam reliquit: quam graui censura olim multabit no-
 stram socordiam & ingratitude diuinum iudiciū?

Huc pertinet & illud, quòd Paulus 1. Cor. 14. uult,
 in Christi inismo omnes dijudicari doctrinas: ad quod
 omniū primū requiritur linguarū perfecta cognitio.
 Etenim sanè in procliui est, concionatorē aut doctorē
 legere Biblia pro ingenij sui captu aut mediocritate,
 rectè tamē an perperam in dubio est: præsertim nullo
 præstō existēte censore siue iudice, à quo cōcionatoris
 dicta siue ut sana approbet, aut ut improba resellat.
 Quòd si iudicādas esse doctrinas cōtendit Paulus, Lin-
 guarū censura fiat necesse est, sine qua luditur opera.
 Caterum, quāuis fides & Euāgeliū etiā à mediocriter
 eruditis

Doctrinæ si-
 ne linguarū
 cognitione,
 dijudicari
 nequeunt.

eruditio cōcionatoribus & ἀγλώσσοις prædicari poterit, tamē uidemus q̄ frigidè & segniter his cōcionandi munus succedat: sitq; nō secus Euāgeliū, taliū cōcionatorū uicio, q̄ nauſea ac crābe bis recocta, ut habet pro- uerbiū. Verū ubi Euangelistæ sunt linguis instructi, hic demū uigēt et uiuūt uniuerſa. Hic ſolerti indagine, è Scripturæ penetralibus, abſtruſa fides eruitur, recētī ſubinde uerbo & opere, adeò ut Pſal. 28 hoc in literis ſacris ſtudiū aſidue uenationi aſſimilet, inquiēs: Vox Domini præparātis ceruos, et reuelabit cōdēſa: et Pſ. 1. arbori perpetuò uirētī, ſec⁹ decurſus aquarū plātatae.

Ceterū nec graui admodū ſolitudinis ariete petus noſtrū cōcutiat, quòd a quidā ſpiritu iactēt, paruo in diſcrimine Scripturā ponētes: nōnulli quoq; nō ſecus ac Vualdenſes fratres, Linguas tanquā ſuperuacaneas & inutiles negligūt. Verū ô bone, quieſcas queſo unā cum tuis ſpiritus, nec efferaris. Opinor & me aliquādo inter ſpiritus uerſatū (ſi tamē phas eſt in carne hoc modo gloriari) plures forſan q̄ adhuc in anni ſpacio illi uiſuri ſint, quantiūuis interim inani iactatione efferātur, uenditātes ſeſe. Sed & ſpiritu meū iā aliqua ex parte mundo teſtatū exhibui: cū illorū interim in angulis, piſcib. ipſis longè mutiores, nō niſi uana arrogātia ſuperbiāt. Quanquā & nobis obſcurū nō eſt, ſpiritu Dei omnia prorsus fieri: tamē niſi ſuppētias mihi tuliffent linguæ, per hoc quod literarū ſacrarū cetero ac inſallibili me cōſtabiliffem intellectu, ſane priore in ſalebra miſero mihi cum inimicis Euangelij etiam num herendum foret. Potuiſſem & ego horum exemplo probus, in tranquillo ſilentio, muſſando docuiſſe

Euang.

Cōcionatorū ἀγλώσσοις & linguarū cognitionē habentium differentia.

Quid Lutherus contulerint linguæ.

- » Evangelii: abominationem tamē Papisticā, & impiā
 » sophistarū tyrannidē unā cū toto Antichristianorum
 » perditissimorū imperio nō profligassē, traducta per
 » orbē pessimorū hominū impietate. Diabolo nō tam cu-
 » rā est spiritus meus, ac Linguae & in Scripturis cala-
 » mus, cum spiritu meo nihil illi auferatur. Porrò Scri-
 » ptura sancta urgente, & Linguis prementibus, oppri-
 » sō in angustum suae coguntur copiae, adeoq; regni sui,
 » indies nonnihil occupato, minuuntur pomeria.

Inscitia lin-
 guarum, quae
 affertur in eo
 moda.

Quamobrem nec fratrum Vualdensium sententiae, qua
 linguas posthabendas putant, calculum meum adiecerim.
 Esto sane quod nihil male doceant, se penumero tamē à
 uero Scripturae sensu eosdē exorbitare necesse est. Ta-
 ceo quod inermes ad propugnandā fidē, & errores cō-
 futandos mancāt. Adhuc tenebricosa est illorū res &
 factio, ad priuatā uiuendi rationē cōtracta, dum extra
 Scripturae morē loquūtur: ut meherculē magnū sit pe-
 riculū, insincerā esse, aut nō ita diu purē duraturam.
 » Quandoquidē res plena periculi est, de rebus sacris,
 » de mysterijs diuinis, alijs uerbis aut more, praeterquā
 » Scriptura solet, loqui. Quid uerbis opus est? fortasse
 » laudatā domi uitā & honestā uiuere possunt: tamē cū
 » sint linguarū imperiti, enimuero cum ceteris omni-
 » bus cōmuni pressi inopia laborabūt: nimirū ea, quod
 » ratione incerta, nullo fundamēto firmo & solido, Scri-
 » pturā exercebūt, quiq; praeterea nemini prodesse aut
 » cōmunicare poterūt. Porrò cum cōmodē ad linguarū
 » cognitionē, strata iā uia, perueniēdi facultas nō sit in-
 » terclusa, facere tamē pertinaciter recusant: quo pacto
 » huius negligētia Deo ratio reddendā sit, ipsi uiderint.